SOMOGY MEGYEI KÖZGYŰLÉS ELNÖKE

7400 KAPOSVÁR, Vármegyeháza, Fő utca 10.
tel.: 82/898-246
e-mail: elnok@som-onkorm.hu

Ügyiratszám: SMÖH/631-12/2021.

ELŐTERJESZTÉS
a Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció elfogadásáról

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 27. § (1) bekezdése szerint a megyei önkormányzat területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el. A törvény alapján a területfejlesztés lett a megyék (megyei önkormányzatok) egyik legfontosabb feladata, amelyet a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény (Tftv.) későbbi módosításai tovább erősítettek.

A Tftv. 11. § (1) bekezdése szerint a **megyei önkormányzat** az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepcióval összhangban **kidolgozza és határozattal elfogadja a megyei, illetve a fővárosi területfejlesztési koncepciót,** valamint a megyei és a fővárosi területfejlesztési koncepció és a megyei területrendezési terv figyelembevételével **a megyei, illetve fővárosi területfejlesztési programot**.

A megyei területfejlesztési koncepció és a területfejlesztési program tartalmi elemeit **a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet** 1. és 3. melléklete szabályozza. A felülvizsgálat és a módosítás, valamint az új program összeállítása során ezekre a tartalmi elemekre figyelemmel kell lenni, az elfogadásra előkészített változatnak pedig ezeket tartalmaznia kell.

A 2021-27-es programozási időszak tervezése során kiemelt feladatot jelentett a 2014-2020 közötti tervezési időszakhoz kapcsolódóan elfogadott, átfogó céljait tekintve 2030-ig érvényes területfejlesztési koncepció felülvizsgálata és aktualizálása, módosítása.

A fentiek szerint a megyék területfejlesztési koncepciót és programot készítenek, valamint közreműködnek a 2021-27-es területi alapú fejlesztések megtervezésében. A 2021-27-es európai uniós tervezési időszakra való felkészülésben is fontos szerepe van a megalapozott területi terveknek.

2021 januárjában elkészült a Területfejlesztési Koncepció társadalmi vitára alkalmas munkaverziója, amely az 1/2021.(I.13.) közgyűlési elnöki határozattal elfogadásra került, így a jogszabályban meghatározott 45 nap társadalmasítási folyamat kezdetét vette. 2021. február 27-én a folyamat lezárult, amely során számos észrevétel, javaslat érkezett, amelyek beépítésre kerültek, amennyiben azok szakmailag megalapozottak voltak.

A dokumentumok kidolgozása során Területi Hatásvizsgálat és Stratégiai Környezeti Vizsgálat is elkészült, amelyek a területfejlesztési dokumentumok részét képezik.

A Tftv. 11. § (1) és (2) bekezdése szerint **a megyei, illetve fővárosi területfejlesztési koncepció és program a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter (pénzügyminiszter) állásfoglalásának beszerzését követően fogadható el**. Az állásfoglalást a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter az állásfoglalást kérő irat beérkezését követő 30 napon belül adja ki.

A Pénzügyminisztérium tájékoztatása alapján a Területfejlesztési Koncepció és Program esetében a miniszteri állásfoglalás együttesen kerül kiadásra, így a Program társadalmasítási folyamatának lezárását követően volt lehetőség a dokumentumokat együttesen megküldeni a Minisztérium részére.

2021. augusztus 30-án a dokumentumokat benyújtottuk jóváhagyás céljából, amelyet 2021. szeptember 10-én feltételesen kiadtak. Néhány pontosítás vált még szükségessé, amelyek átvezetésre kerültek, így a pontosított, miniszteri állásfoglalással rendelkező Területfejlesztési Koncepció képezi az előterjesztés 1. sz. mellékletét.

Kérem a Közgyűlést, hogy a Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepciót elfogadni szíveskedjen.

A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepciót és Somogy Megye Területfejlesztési Koncepciója Területi Hatásvizsgálat anyagokat az előterjesztés melléklete tartalmazza.

Határozati javaslat:

1./ A Somogy Megyei Közgyűlés az előterjesztés 1. számú melléklete szerint elfogadja a Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepciót, amelynek része Somogy Megye Területfejlesztési Koncepciója Területi Hatásvizsgálat elnevezésű anyag.

2./ A Somogy Megyei Közgyűlés elrendeli a jóváhagyott dokumentumok és a határozatok megküldését a Pénzügyminisztérium részére.

Felelős: Biró Norbert, a közgyűlés elnöke
Határidő: 2021. szeptember 21.

Kaposvár, 2021. szeptember 14.

Biró Norbert s. k.

Az előterjesztést készítette:

Sárdi Petra s. k.
területfejlesztési irodavezető

Az előterjesztést jóváhagyta:

Dr. Sárhegyi Judit s. k.
megyei jegyző

SOMOGY MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA 2030

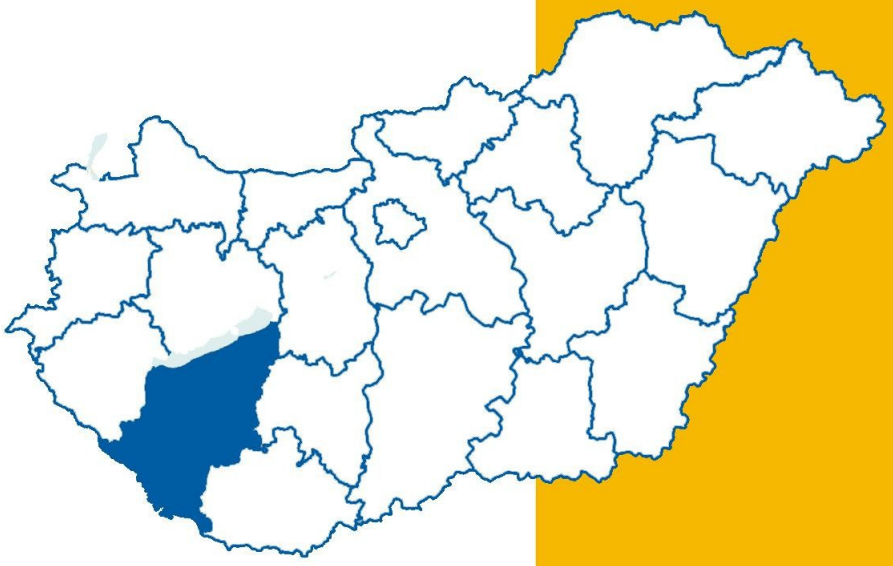

2021. MÁRCIUS

Készítette:

MSB Fejlesztési Tanácsadó Zrt.

és

EX ANTE TANÁCSADÓ IRODA

a Somogy Megyei Önkormányzati Hivatal munkatársainak közreműködésével.

Tartalomjegyzék

BEVEZETŐ **5**

1 A MEGYE JÖVŐKÉPE **8**

2 A MEGYE CÉLRENDSZERÉNEK BEMUTATÁSA **11**

2.1 A MEGYE FEJLESZTÉSÉNEK ÁTFOGÓ CÉLJAI 11
2.2 A MEGYE FEJLESZTÉSÉNEK TEMATIKUS SPECIFIKUS CÉLJAI 13
2.3 HORIZONTÁLIS CÉLOK 18
2.4 A FEJLESZTÉSI CÉLRENDSZER MEGHATÁROZÁSA A MEGYÉN BELÜL KÜLÖNFÉLE SAJÁTOSSÁGOKKAL RENDELKEZŐ TERÜLETI RÉSZEGYSÉGEKRE 20

3 A CÉLRENDSZER KOHERENCIA VIZSGÁLATA **38**

3.1 A CÉLRENDSZER ÉS A HELYZETÉRTÉKELÉS KÖZÖTTI KOHERENCIA 38
3.2 BELSŐ KOHERENCIA VIZSGÁLAT 46
3.3 KÜLSŐ KOHERENCIA VIZSGÁLAT 51

4 A TERÜLET FELHASZNÁLÁS ALAPELVEIT LEFEKTETŐ KONCEPCIÓ **76**

4.1 STRATÉGIAI TÉRSTRUKTÚRA BEMUTATÁSA 81
4.2 TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁSI SZEMPONTRENDSZER 82

5 A FEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE **84**

5.1 A PRIORITÁSOK AZONOSÍTÁSA 84
5.2 A FELÜLVIZSGÁLATI, MÓDOSÍTÁSI FOLYAMAT, A TÁRSADALMASÍTÁS ÉS LEGITIMÁCIÓ LEÍRÁSA 88
5.3 FELELŐSSÉG ÉS INTÉZMÉNYRENDSZER - A KONCEPCIÓ ÜZENETEI 90

6 ÁBRA ÉS TÁBLÁZAT JEGYZÉK **96**

Bevezető

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény (továbbiakban: Tftv.) 2011. decemberi módosításával és annak 2012. január 1-ei hatályba lépésével a jogalkotó **a területfejlesztési feladatokat** területi szinten a regionális fejlesztési tanácsok megszüntetésével a **megyei önkormányzatok hatáskörébe utalta**.

A Tftv., a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény, a 2014-2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának tervezésével és intézményrendszerének kialakításával összefüggő aktuális feladatokról szóló 1600/2012. (XII. 17.) Korm. határozat, valamint a 2014-2020 közötti források területi koordinációjának kereteiről szóló 1115/2013. (III. 8.) számú Korm. határozat előírásainak megfelelően, a Tftv. 11.§ (1) a) pontja által adott felhatalmazásuknál fogva a megyék területfejlesztési koncepciót és programot készítettek a 2014-2020 közötti uniós hétéves pénzügyi periódus helyi szinten felhasználható forrásainak a felhasználására, illetve **a 2021-2027 közötti időszak területi (megyei) fejlesztéspolitikai dokumentumainak elkészítéséért, a fejlesztések területi koordinációjáért**. A területi tervek aktualizálása a 2021-2027 közötti uniós tervezési időszak fejlesztési dokumentumainak tervezését és (elsősorban a területi operatív program esetében) végrehajtását is támogatja.

A **Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció** egy hosszú távra szóló dokumentum, mely a **2030-ig szóló átfogó célokat** és a **2021-27 közötti időszak stratégiai céljait határozza meg**. A programozási munka előkészítő szakaszát a megye gazdasági, társadalmi és környezeti állapotának megismerése jelentette, ami összefoglalva a koncepció SWOT analízisében jelenik meg. Ez alapján Somogy megye legértékesebb természeti adottságai: az erdők, felszíni vizek, termálvízkincs, védett természeti területek, és a Balaton. Kedvező mező, erdő és vadgazdálkodási adottságokkal rendelkezik, amely versenyképes kutatási eredményekkel párosulva az agrár-innovációt erősíti. Somogy az ország legritkábban lakott megyéje, amely eltérő fejlettségű, nagyrészt hátrányos helyzetű területekből áll, jellemzőek az elszigetelt aprófalvas térségek.

A megye elmarad az országos átlagtól a gazdasági fejlettségi (beruházások teljesítménye, GDP, ipari termelés, KKT), foglalkoztatottsági, demográfiai mutatók, iskolai végzettség, átlagjövedelem tekintetében, magas az inaktivitás és jellemző a lakosság elöregedése (lásd 1. Ábra). Jelentős számú roma lakosság él a megye társadalmi-gazdasági szempontból leszakadó, nehezen elérhető térségeiben. A közlekedési kapcsolatok hiányosak, illetve felújításra, bővítésre szorulnak.

1. Ábra: Somogy megye összefoglaló mutatói, országos összehasonlítás

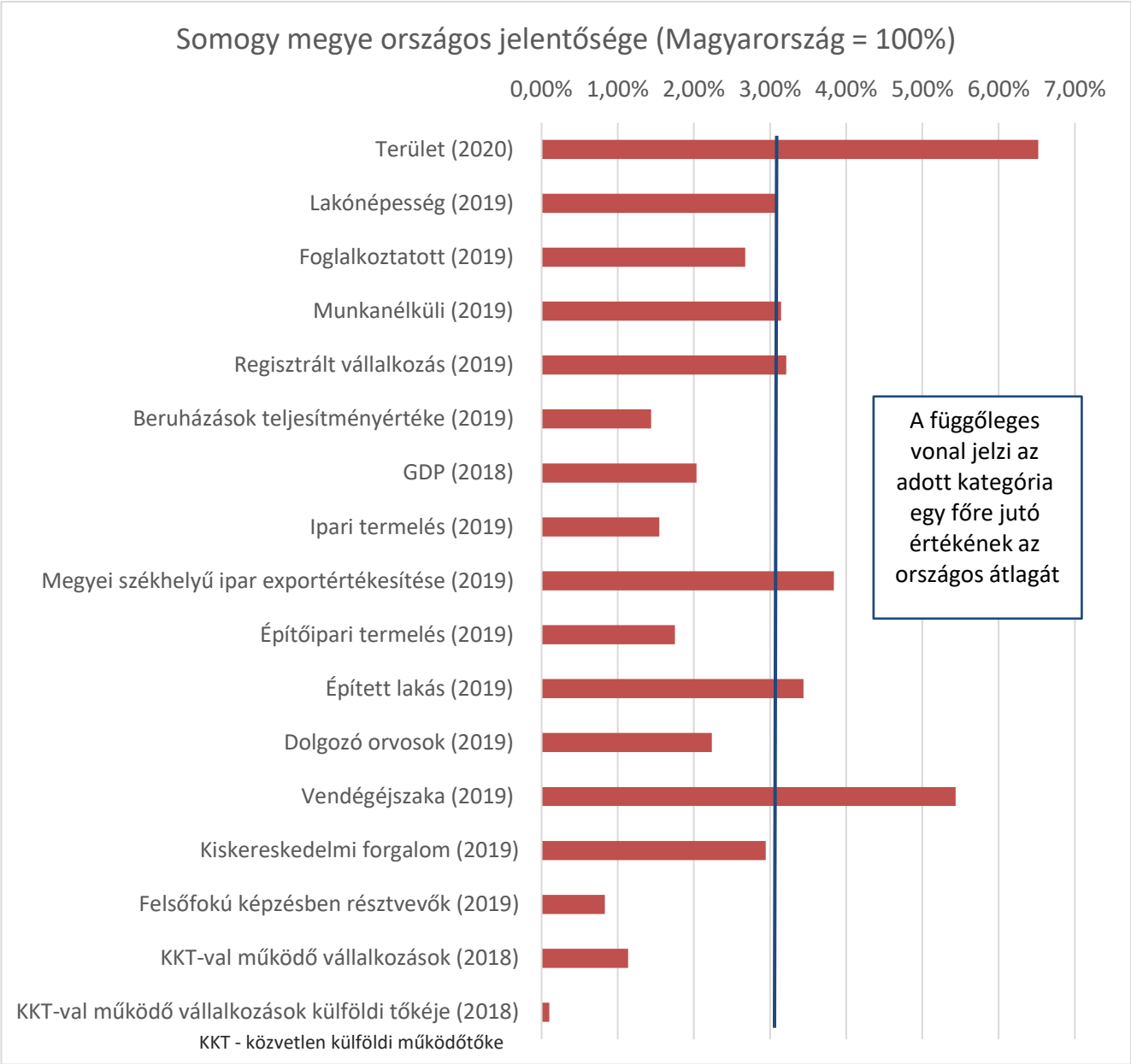

Forrás: saját szerkesztés

A megyei területfejlesztési koncepció tervezése során **meghatározásra került a megye jövőképe** és a legkedvezőbb **fejlesztési irányok**. A megyei koncepciót a Somogy Megyei Önkormányzati Hivatal megbízásából készült el a Pénzügyminisztérium által 2020 októberében kiadott szakmai útmutató figyelembevételével. A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció elkészítése, módosítása, frissítése „a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól” szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján történt. A koncepció készítői figyelembe vették a kormányzati szervek segédleteit, útmutatóit, és a szakmai konzultációk javaslatait.

A koncepcióban megfogalmazottak abban az esetben bírnak relevanciával, ha azok illeszkednek az országos tervdokumentumok sorába, egy irányba mutatnak az azokban megfogalmazott elvekkel, célokkal. Ebben a tekintetben is kiemelt figyelmet kapott az **Országgyűlés 1/2014. (I. 3.) OGY határozatával** elfogadott, a **Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK)** vizsgálata. E mellett a koncepció készítése folyamán sor került a koncepcióban meghatározott célrendszernek az Országos Területrendezési Terv (OTrT) előírásaival, valamint a fontosabb ágazati koncepciókkal való összhangja megteremtésére és ennek érdekében az ún. külső koherencia vizsgálatára is.

A koncepció azzal a céllal készült, hogy kijelölje Somogy megye lehetséges kitörési pontjait, meghatározza azokat a főbb fejlesztési irányokat, amelyre a megye a 2030-ig terjedő időszakban különös hangsúlyt kíván fektetni. A koncepcióban meghatározott célok és fejlesztési irányok kijelölése alapot ad a 2021-2027 közötti Európai Uniós tervezési és költségvetési időszak operatív programjaihoz kapcsolódó megyei program elkészítéséhez, a középtávon értelmezett vállalások megfogalmazásához.

1 A megye jövőképe

Somogy megye 2030-ra sokszínű, természeti értékekben gazdag, harmonikus, és az ott élők számára jó életminőséget biztosító versenyképes, innovatív térséggé válik, ahol szolidáris közösségekre építve, egymást erősítve, egymás értékeire és adottságaira alapozva vannak jelen a szolgáltatásokban erős városok és a kedvező életteret adó vidéki térségek.

Mindezek alapját jövedelemtermelő képesség és a foglalkoztatottság növelése jelenti, melynek keretében ki kell bővítenünk a rendszeres munkajövedelemmel rendelkezők körét a biztonságos megélhetés érdekében:

- Megteremtjük annak lehetőségét, hogy a megfelelő képzettséggel rendelkező, versenyképes tudást birtokló munkaerő álljon rendelkezésre;
- Új munkahelyeket teremtünk - különösen a megyeszékhelyen és annak térségében, valamint a megye városaiban – annak érdekében, hogy visszatelepüljenek elvándorolt fiataljaink és a jövő nemzedékek helyben megtalálják jövőjüket;
- A Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem (MATE)[1] bázisára alapozva ösztönözzük a kutatás-fejlesztési és innovációs potenciálok helyben történő hasznosítását a megye gazdaságának megerősítése és új munkahelyek létrehozása érdekében;
- Csökkentjük a megyén belüli társadalmi-gazdasági különbségeket a fejlett kaposvári térség, illetve a Balaton part, valamint a belső-somogyi és drávamenti elzárt vidéki térségek között;
- Fokozatosan (lépésről lépésre) megszüntetjük a megye északi és déli része közötti térszerkezeti kapcsolatok hiányát, melynek első lépéseként a már megvalósult Balaton-Kaposvár kapcsolatot biztosító R67-es út folytatását jelentő M9-es, illetve M67-es utak nyomvonalának és ütemezésének véglegesítésére kerül sor, mellyel a megye délkeleti irányba megnyílik a Duna, illetve Pécs térsége felé;
- Szorgalmazzuk a 68-as számú főút felújítását, korszerűsítését továbbá elősegítjük és támogatjuk az M9 út Zala megye-Kaposvár közötti szakasz nyomvonalának és ütemezésének véglegesítését;
- Erősítjük a munkaerő piaci integrációt, ennek érdekében a munka mellett megfelelő lakhatási és köznevelési feltételeket biztosítunk a perifériára szorult rétegeknek is;
- Szorgalmazzuk a lakosság egészségének megőrzését és fejlesztését;
- A vidéki térségekben, különösen a külső és belső perifériákon szorgalmazzuk az élőmunka igényes mezőgazdasági termékek előállítását, helyben történő feldolgozását, kibővítve ezzel az alacsonyabb képzettséggel rendelkezők munkához jutásának lehetőségeit, egyben perspektívát kínálva a fiatalok számára a helyben maradáshoz;
- Mindezeken keresztül visszaállítjuk a munka értékét, a szakmák presztízsét, hiszen az egészséges társadalomban minden munkafolyamat hozzáadott értékkel bír, mely mind az egyén, de a többség érdekeit és jólétét is szolgálja, ennek érdekében törekszünk az országosan alacsony szinten álló munkabérek emelésére.

[1] 2020. július 31.-ig Kaposvári Egyetem, utána 2021. január 31.-ig Szent István Egyetem Kaposvári Campusa

A foglalkoztatottság növelése azonban nem jelentheti környezetünk kizsákmányolását, sokkal inkább természeti értékeink és erőforrásaink felelős és fenntartható módon történő használatát:

- A mezőgazdaság igényeit is szem előtt tartva gondoskodunk vizeink hatékony megtartásáról és fenntartható használatáról;
- Megújuló energiaforrásainkban rejlő adottságainkra építve és az energiahatékonyságot szem előtt tartva törekszünk azok minél szélesebb körben történő használatára, illetve csökkentjük a külső energiaforrásoktól való függőségünket;
- A környezeti állapot javításának érdekében törekszünk a települések teljes közművesítésére, az ökológiai lábnyomunk csökkentésére;
- A természeti értékeink megőrzése mellett gondoskodunk a turizmus fejlesztéséről, melynek keretében a Balaton ökológiai fenntarthatósági célokat érvényesítő kiemelt fejlesztése mellett a Zselic és a Dráva térségében a szelíd turizmus fejlesztése keretében új turisztikai térségek és attrakciók fejlesztése kezdődik meg.

A megye erőforrásainak ésszerű hasznosításával és a potenciális lehetőségek kiaknázásával javulnak az egyének és a közösségek jövedelmi viszonyai. Mindez kiszélesíti az önkormányzatok pénzügyi perspektíváit a szolgáltatások színvonalának emeléséhez és megteremti az egyenlő esélyű hozzáférés lehetőségét a somogyi emberek számára:

- A város és a falu tradicionális és funkcionális egymásra utaltságából fakadóan segítjük a város és a vidék együttműködését, az összetartozó városi és vidéki térségek összehangolt fejlesztését;
- A megye településeinek elérhetősége javul, így közelebb kerül Somogy megye a fővároshoz időben és életszínvonalban, ennek érdekében a közlekedési módok minőségileg megváltoznak a földön, a vízen és a levegőben egyaránt;
- Integrált programok indításával kiemelt figyelmet fordítunk a megye belső és külső perifériáinak fejlesztésére, elősegítve az ott élők életkörülményeinek javítását, a megyén belüli területi különbségek csökkentését, mely jótékony hatással bír közösségeinkre is, segítve azok megerősödését, megakadályozzuk a szegénység és a hátrányos helyzet átöröklődését;
- A gazdasági és közösségi igények mentén a településkapcsolati hiányok felszámolásával, javítjuk elsősorban a térségközpontok, illetve a megye egészének elérhetőségét.
- Az építészeti értékeikben is megújuló települések, valamint a rend és a közbiztonság megerősítése megfordítja a somogyi falvak elnéptelenedésének folyamatát, biztosítja a megye lakosságszámának megtartását.

2. Ábra: Somogy megye területfejlesztési koncepciójának célrendszere

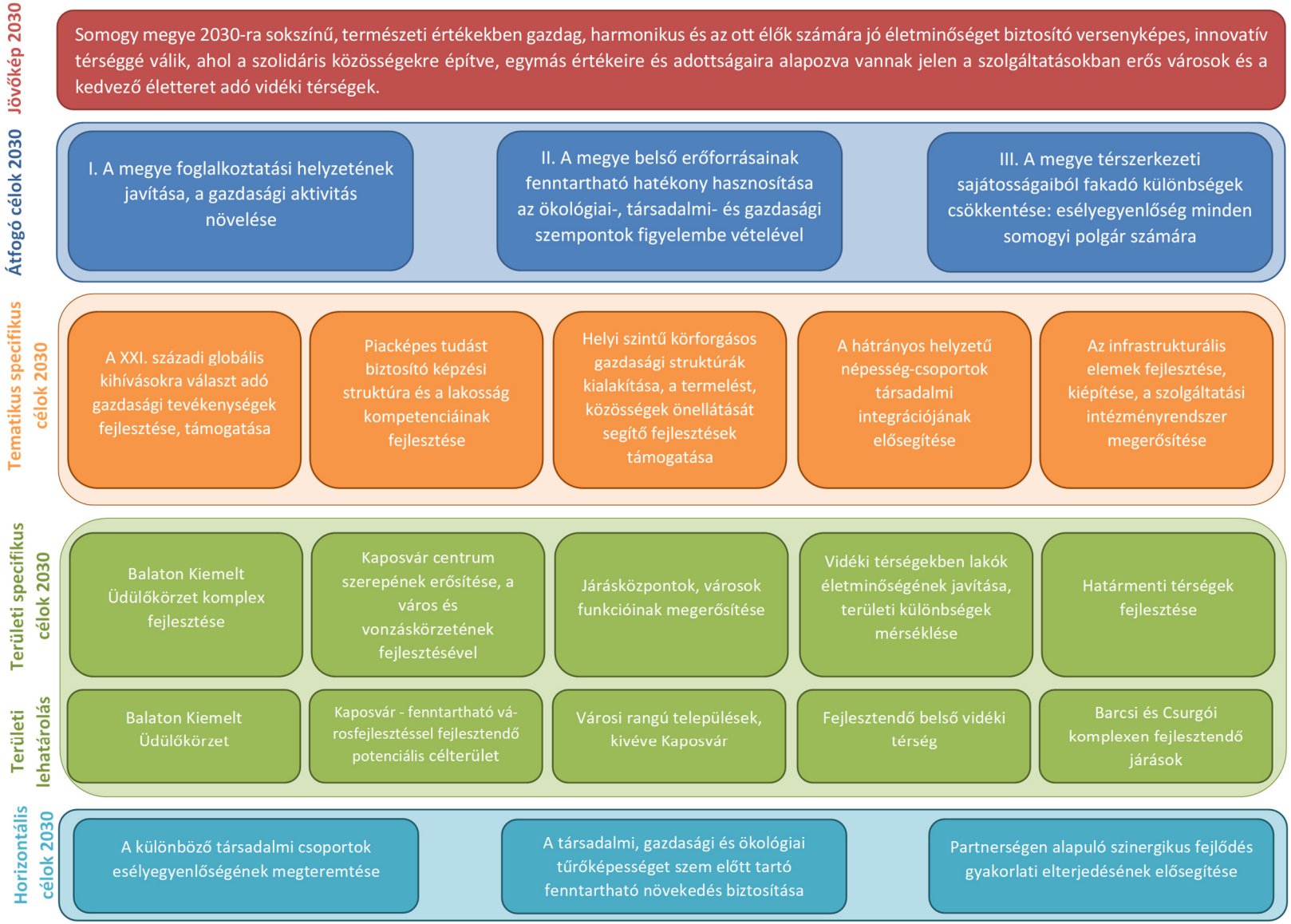

Forrás: saját szerkesztés

2 A megye célrendszerének bemutatása

2.1 A megye fejlesztésének átfogó céljai

2.1.1 I. Átfogó cél: A megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése

A felvázolt jövőkép eléréséhez elengedhetetlen, hogy a megye munkaképes-korú lakosságának minél nagyobb része rendelkezzen megfelelő munkahellyel és ennek eredményeként a megélhetést biztosító jövedelemmel. Ezáltal javul a foglalkoztatási arány, és csökken az inaktivitás. Törekedni kell arra, hogy a megyében keletkező jövedelmek minél nagyobb része a megyében kerüljön felhasználásra, ezzel erősítve a megye gazdaságát, a munkahelyek megtartását és újabbak létrejöttét.

A cél eléréséhez elengedhetetlen a megyében meglévő szabad munkaerő motivációjának, rugalmasságának és képzettségének növelése. Somogy megye harmonikus fejlődéséhez fontos a megyében a munkaerőpiac tekintetében is tapasztalható jelentős területi különbségek mérséklése, mely a megye északi és déli része között tapasztalható, valamint a mezőgazdaság, turizmus, szállítás, kereskedelem, vendéglátás jellegéből eredő szezonalitás.

A munkajövedelmet szerzők arányának növelésével csökkenthető a szociális ellátórendszerre nehezedő teher, a jelenleg segélyezésre fordított pénzeszközök egy jelentős része átirányíthatóvá válik a gazdaság termelő ágazataiba.

A Somogyban jelenleg tapasztalható negatív demográfiai (elöregedés, népességcsökkenés) és vándorlási (elvándorlás) folyamatokra a megyében létrejövő új munkahelyek pozitív hatással lesznek, az elöregedés és a népességfogyás mértéke mérsékelhetővé és megállíthatóvá válik.

Somogy megyében az aktivitási ráta a 15-74 év közötti korosztályt figyelembe véve az ország megyéi között a legalacsonyabb értékű 56,1%-kal (2020), amely abszolút értékben országos és nemzetközi viszonylatban is különösen alacsony gazdasági aktivitásnak minősíthető. Az európai uniós és a hazai átlag eléréséhez nagyságrendileg 25 ezer új munkahelyet szükséges létrehozni az elkövetkezendő időszakban, amely egyszerre kíván meg intézkedéseket a helyi gazdaság, a szociális gazdaság, valamint a működőtőke befektetések ösztönzése területén. . Somogy megyében a nyilvántartott álláskeresők aránya 8,4% volt a munkaképes korú lakossághoz viszonyítva 2020. második negyedévében, amely a dunántúli megyék közül a legmagasabb érték. A megye gazdasági helyzetének fejlesztése szempontjából különösen fontos, hogy a jelenleg inaktív csoportok is bevonásra kerüljenek a foglalkoztatás bővítésébe.

2.1.2 II. Átfogó cél: A megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembe vételével

Somogy megye természeti erőforrásokban mért gazdagságához viszonyítva **az erőforrás felhasználás volumene és hatékonysága jelenleg rendkívül alacsony.** A megye természeti-ökológiai értékei hosszútávon tervezhető, fenntartható és a turbulens piaci körülményektől kevésbé függő társadalmi-gazdasági aktivitást alapozhatnak meg a megfelelő fejlesztési program megvalósítása esetén.

Cél a természet nyújtotta lehetőségek, úgymint az országos átlagot meghaladó erdővagyon, a jó minőségű mezőgazdasági termőterületek, a felszíni vizekben gazdag területek, valamint a termálvízkincs környezettudatos, fenntartható módon tervezett felhasználásával elsősorban a megye lakosságának magas színvonalon előállított javakkal történő ellátása, azon túl az ökológiai terhelhetőség szempontjait figyelembe vevő mértékben a külpiacok kiszolgálása magas hozzáadott értékű termékekkel és magas színvonalú szolgáltatásokkal.

További **cél a megye lakossága ellátásbiztonságának fokozása**, a helyben is gazdaságosan előállítható termékek és szolgáltatások tekintetében az importfüggőség csökkentése, a közösségek önellátását és az öngondoskodást támogató folyamatok elősegítése, a helyben előállított javakhoz való hozzáférés feltételeinek biztosítása (pl. helyi piacok, termelők boltja hálózat).

A megye természeti, táji és kulturális értékeinek megőrzése mellett célként jelenik meg azok bemutatásában, megismertetésében rejlő **turisztikai és szemléletformáló lehetőségek** (pl. környezettudatosság növelése, közösségi identitás fejlesztése) **kiaknázása** szem előtt tartva azok tűrőképességét a hosszú távú fenntarthatóság biztosítása érdekében.

2.1.3 III. Átfogó cél: A megye térszerkezeti sajátosságaiból fakadó különbségek csökkentése: esélyegyenlőség minden somogyi polgár számára

A lakosság, de elsősorban a hátrányos helyzetű térségekben élők csoportjának alacsony fokú mobilitási hajlandósága a megye gazdasági fejlődésének egyik korlátja.

Cél egyrészt a megye különböző területi szintjein a külső és belső kapcsolatok, az elérhetőség javítása, ezáltal a munkaerő mobilitásának fokozása a közlekedési infrastruktúrába történő beruházások támogatásával, hogy az egyes területi szintek (település, város és vonzáskörzete, térség) képessé váljanak gazdasági előnyöket is magában hordozó kapcsolatrendszert fenntartani egymással és tágabb környezetükkel. A településen belüli, valamint a térségi jelentőségű központok és vonzáskörzetükbe tartozó települések közötti közlekedés fenntartható fejlesztésével, az elérési idők javulásával, egyenlő eséllyel válnak elérhetővé a térségi foglalkoztatási központok, humán (köznevelési, közművelődési, egészségügyi) szolgáltatások és szociális ellátások.

Cél továbbá a helyi és térségi humán szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek javítása, a szolgáltatási színvonal területileg kiegyenlített magas minőségének biztosítása. A műszaki, infrastrukturális szolgáltatások állapotát tekintve a jellemzően aprófalvas térségek, a kistelepülések jelentős elmaradást mutatnak, főleg a nem megfelelő minőségű ivóvízellátás, a szennyvízelvezetés és –kezelés hiánya, csapadékvíz-elvezetésének elmaradottsága, valamint a szilárd kommunális hulladékok feldolgozottsági, újrahasznosítási arányának alacsony foka okoz problémát, nagymértékben terhelve ez által a környezetet.

Ennek megfelelően cél a somogyi települések vonzóbbá, a települési környezet élhetőbbé tétele érdekében a kommunális közszolgáltatások színvonalának javítása, különösen a szolgáltatott ivóvíz minőségének javításával, az előírt vízminőség biztosításával, a települési folyékony hulladékok, szennyvizek gazdaságosan kiépíthető és fenntartható elvezetésével, illetve kezelésével, a hulladékmennyiség csökkentésével és a hulladékhasznosítás támogatásával. Emellett kiemelten a fontos a településkép védelme, azaz a település vagy településrész jellegzetes, értékes, illetve hagyományt őrző építészeti arculatának és szerkezetének - az építészeti, táji érték és az örökségvédelem figyelembevételével történő - megőrzése vagy kialakítása.

2.2 A megye fejlesztésének tematikus specifikus céljai

Az átfogó célok elérését a stratégiai célrendszer részeként meghatározott 5 tematikus cél és Somogy megye sajátos területi részegységeire illesztett 5 területi célkitűzés szolgálja. A tematikus célok egyfajta fókuszáltságot adnak az átfogó célok eléréséhez vezető út kijelölésében, körvonalazva egyben a megye értékválasztásának tengelyeit.

2.2.1 1. A XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása

A megyében működő vállalkozások, beleértve a mikro-, kis- és középvállalkozásokat is, fontos szerepet játszanak a megyében a foglalkoztatás területén, melyet tovább kell erősíteni. A megye foglalkoztatási szerkezetében nincs domináns ipari foglalkoztató, illetve domináns külföldi tulajdonú vállalkozás, melynek eredményeként a megye gazdasága kevésbé függ egy-egy piaci szereplőtől, ugyanakkor bővíteni szükséges a közepes méretű – ám helyi szinten nagy foglalkoztatónak minősülő – vállalkozások számát mind a megyeszékhelyen, mind az alközpontokban (Siófok, Marcali, Nagyatád, Barcs).

Az agrár-jellegből adódóan a hagyományokon alapuló zöldség- és gyümölcstermesztés, a kertészeti ágazat növekedését (kihasználva a termálvíz-kincset is), jövedelemtermelő képességének javítását célzó, különösen az innovatív eszközök, technológiák alkalmazásán alapuló fejlesztések támogatásával ösztönözni kell. A modern, környezettudatos életforma terjedésével megjelenő növekvő piaci igényekre reagálva fontos a biotermesztés területi nagyságrendjének növelése, ügyelve a megfelelő fogyasztópiac és környezettudatos, ökologikus szemlélet kialakítására is.

Elsősorban Somogy megye adottságaihoz és a meglévő tapasztalatokhoz illeszkedő feldolgozóipari ágazatokban (élelmiszeripar, faipar és feldolgozás, gépipar, fémmegmunkálás), valamint a szolgáltatások (turisztika, egészségturisztika, szűrési rendszerek kialakítása a gyógyítás folyamatában, időskorúaknak nyújtott speciális szolgáltatások) területén vannak bővülési lehetőségek.

Erősíteni kell a gazdasági szereplők közötti kapcsolatokat és segíteni kell a piacra jutási feltételeket, az exportpiacok felkutatása mellett erősíteni kell a hazai és a helyi piacokon való megjelenést is. Ösztönözzük a befektetéseket, törekszünk a külföldi és belföldi termelő tőke betelepedésének feltételeit segítő rendszerek kialakítására.

A vállalkozói szektor fejlesztése különösen indokolt a turisztikai szolgáltatások területén, ahol a közösségi fejlesztésekkel meg kell teremteni a megye Balaton parton kívüli térségeiben is a turisztikai vállalkozások megjelenéséhez és a jövedelmező tevékenységükhöz szükséges feltételeket.

A jövedelemtermelés szempontjából és a hosszú távú pozitív irányú folyamatok elindításához elengedhetetlen hangsúlyt fektetni a megyében – különösen a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemen – jelenlevő kutatás-fejlesztési kapacitások erősítésére és az innovációs folyamatok ösztönzésére. Az élelmiszer és az agrárágazaton kívül fontos az infokommunikációs, az elektronikai és az elektrotechnikai ipar fejlesztése, ezáltal a Pécsi Tudományegyetemmel való együttműködés. Ezen a területen is különösen fontos az együttműködés ösztönzése elsősorban a tudásbázisok és a gazdasági szféra között. Somogy megyében az Egyetem bázisán, különösen az agrár-innováció területén mutatkoznak kihasználatlan lehetőségek, de más szektorokban – így a jelenleg hazánkban még kialakulóban levő, de jelentős perspektíva előtt álló környezetipari termelés és szolgáltatások területén – erősíteni kell a helyi kis- és középvállalkozások bekapcsolódását az innovációs folyamatokba.

Utóbbiak mellett fontos kiegészíteni a fejlesztendő ágazatok körét a kézműves- és kreatív iparral, a K+F és IT szektorral, elsősorban olyan ágazatokkal, melyek alacsony környezeti kibocsátás mellett nagy hozzáadott értékű termékeket és szolgáltatásokat képesek előállítani. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet térsége az ilyen tevékenységekre kifejezetten alkalmas lehet, valamint illeszkedik a Zalaegerszeg – Székesfehérvár – Budapest innovációs tengelyre is.

2.2.2 2. Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése

A hatékonyan szervezett, mindenki számára hozzáférhető, esélyegyenlőséget biztosító alap- és középfokú oktatási rendszer kialakítása és gazdaságos működtetése a megye társadalmi és gazdasági felzárkózásának egyik alappillére, melyben a tanulók számára mind fizikai, mind tartalmi értelemben elérhetővé válnak a korszerű oktatási szolgáltatások. A 2011. évi, a nemzeti köznevelésről szóló CXC. tv alapján a köznevelés egyik kiemelt célja, a társadalmi leszakadás csökkentése az oktatás-nevelés eszközeivel és a tehetséggondozás.

Az alapfokú oktatás megfelelő minőségi követelmények szerinti megléte támogatja a diákok későbbi eredményességét, és garantálni tudja az alap tudásszint elérését. Somogy megye esetében, ahol különösen jellemző az aprófalvas településszerkezet, melyen belül a 245 településből mindössze 16 városi jogállású, kiemelten fontos ezeknek a rurális, vidéki térségeknek fejlesztése. Mindennek egyetlen eszköze az itt lakó emberek kompetenciáinak-készségeinek fejlesztése. Ez a feladat az esetek túlnyomó többségében meghaladja a hagyományos köznevelési rendszer kereteit-lehetőségeit, melyek megfelelően különböző célzott, tematikus programokkal szükséges a lakosság munkaerőpiaci szempontból vonzó kompetenciáinak a fejlesztése.

Erre építve, követve a munkaerőpiac igényeit és folytatva az e téren már megtett, de még messze nem elégséges beavatkozásokat, szükség van az iskolarendszer szerkezeti anomáliáinak kiküszöbölésére. Felszámolva ez által az egyes szakmák esetében már kialakult munkaerőhiányt, a pályakezdőket sújtó munkanélküliséget, egyben gátat vetve a speciális szakértelemmel rendelkezők elvándorlásának. Ehhez szükség van a szakmunkás életpálya presztízsének helyreállítására is. Mindennek alapja a megye gazdaságának munkaerő igényeihez igazodó, rugalmas, kompetenciaelvű, gyakorlatorientált és szolgáltatásközpontú szakképzési és felnőttképzési rendszer kialakítása, amely teret ad a helyi gazdasághoz kapcsolódó képzéseknek is.

A megye gazdasága jelen állapotában csak korlátozott mértékben alkalmas arra, hogy érdemi K+F+I megrendelésekkel táplálja egyetemét, ezért az egyetem szellemi bázisának kell felvállalnia azt a felelősséget, hogy a belső adottságai, a megye gazdaságának ismerete, az országos és globális fejlődési tendenciák és a pályázati lehetőségek ismeretében innovációs folyamatokat generáljon és segítse a gazdasági szereplők piaci és szakmai kultúrájának fejlődését. Ez vezethet el azon cél eléréséhez, hogy a megye gazdaságának fejlődésére az egyetem mérhető hatást tudjon gyakorolni, s kapcsolatai minél inkább élővé váljanak a gazdaság szereplőivel.

A természeti erőforrások, valamint az Egyetem bázisán Somogy hosszútávon az egészséges élelmiszerek, valamint az egészséges életmód és pihenés otthonává kíván válni mind az ökoturisztikai, mind pedig a magas hozzáadott értékű élelmiszeripari K+F+I tevékenységek, valamint az ezen területen megvalósuló gazdasági fejlesztések révén.

2.2.3 3. Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása

A helyben megtalálható és hatékonyan, az ökológiai szempontokat is szem előtt tartva fenntartható módon felhasználható erőforrások minél szélesebb körű felhasználásával meg kell teremteni a helyi termelés bázisait, ki kell építeni a helyi termékek és szolgáltatások piacát, ösztönözni kell a termelő, feldolgozó, ellátó és felhasználói alrendszerek hatékony együttműködéseinek kiépítését. A zöldség- és gyümölcstermelés hagyományainak újraélesztését helyi közösségi szinten is szorgalmazni, ösztönözni kell. A biotermesztés nagyságrendjét növelni kell a társadalom fejlettségi szintjének emelése mellett. A biotermesztés területi növekedése kizárólag akkor lehet hatékony, ha a megfelelő fogyasztópiac és környezettudatos, ökologikus szemlélet is jelen van.

A megye melegvíz-bázisa az intenzív kertészeti ágazat fejlesztés mellett jó alapot teremt az önellátó közösségi üvegházi növénytermesztés elterjedéséhez is. További cél az önellátó, öngondoskodó helyi közösségek kialakulásának elősegítése, a helyi szociális gazdaság megteremtéséhez a keretfeltételek biztosítása, a közösségi alapú termelési és felhasználói (fogyasztói) rendszerek elterjedésének ösztönzése. A szociális gazdaság feltételeinek megteremtése érdekében kiemelten fontos elősegíteni a piacgazdasági mechanizmusoktól és normáktól eltérő, sajátos norma- és eszközrendszer bevezetését és a közösség számára történő elfogadtatását.

A közösségi termelési és ellátó rendszerek hatékonyságának növelése érdekében szükséges a helyi és kisebb térségi szintű elosztó, piacszervező, különösen a hagyományosan mezővárosi funkciókkal rendelkező településeken a helyi piacok, ill. egyéb elosztó és helyi logisztikai funkciókat ellátó intézmények, szervezetek kialakulásának, megerősödésének elősegítése.

A szociális gazdaságok térnyerését különösen erősíteni kell a helyi ellátást szolgáló élelmiszertermelés és feldolgozás (kiemelten az élőmunka igényes zöldség- és gyümölcstermesztés és feldolgozás, valamint az állattenyésztés és állati termékek feldolgozása), az erdő- és vadgazdálkodás, az erdei termék feldolgozás, továbbá a helyi kézműves tevékenységek és kisipari szolgáltatások terén.

A helyi közösségi, települési, település csoport szintjén történő önellátásra való törekvés kiemelt dimenziója az energiaellátásban való függetlenség elérése. Ennek érdekében cél a helyi szinten elérhető – elsősorban megújuló – energiaforrások felhasználására alapozott közösségi szintű energiatermelő- és ellátórendszerek elterjedésének ösztönzése, kiegészülve a szükséges technikai, technológiai feltételek biztosítását szolgáló háttér szolgáltatói szektor (tervezés, kivitelezés, üzemeltetés, karbantartás) térségi szinten történő megerősítésével.

A helyi termelésen alapuló önellátás biztonságának fokozása érdekében törekedni kell arra, hogy a klímaváltozás várható káros következményeinek megelőzésére, mérséklésére helyi, térségi szinten elérhető eszközökkel. Ennek keretében fontos cél a komplex vízgyűjtő gazdálkodási szemléleten keresztül történő, az öntözéses gazdálkodás feltételeit is megteremtő vízrendezés megvalósítása (vízkárelhárítás, vízvisszatartás és vízpótlás együttes kezelése).

Belső-Somogy hátrányos helyzetű településein az életkörülmények és a lakosság életminőségének javítása a helyi erőforrások új szemlélet és struktúra mentén történő hasznosítása mentén lehetséges. A helyben jelen lévő megújuló energia bázisán, a természeti-mezőgazdasági erőforrások felhasználásával, szociális gazdasági programok indításával, helyi körforgásos gazdasági programok indításával elérendő cél. Ennek alapja az értékteremtő szociális gazdasági tevékenység megindítása, az inaktív csoportok termelésbe bevonása, valamint a jelen lévő ökológiai erőforrások integrált programokban történő kezelése.

2.2.4 4. A hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése

A jövőkép eléréséhez nélkülözhetetlen a helyi közösségek megerősítése. Ehhez javítani szükséges az egyének motiváltságát, illetve az emberi kapcsolatok színvonalát. Közösségi szinten segíteni kell a közösségek összetartó erejének növelését, a civil aktivitás fokozását. A kulturális szolgáltatások hozzáférésének a biztosítása elengedhetetlen a kultúra társadalomépítő szerepének az érvényesítéséhez.

Meg kell adni a lehetőséget ahhoz, hogy a helyi közösségek beleszólhassanak mikrokörnyezetük fejlesztési elképzeléseinek kialakításába. Minél szélesebb területen alkalmazni kell a közösség által irányított helyi fejlesztések eszközét, ezáltal megteremtve a lehetőséget a helyi tudás hasznosítására.

Somogy megye legértékesebb természeti adottságai közé tartoznak az erdők, a felszíni vizek, a védett természeti területek. A természeti örökség védelme, megőrzése és megismertetése a külvilággal a somogyi emberek közös ügye, mely nagymértékben hozzájárul a helyi és somogyi identitástudat erősítéséhez. A helyi természeti értékek közös gondozása, a köréjük épülő programok, esetleges hagyományok ápolása, bemutatása elősegíti a helyi közösségek kialakulását, ill. megerősödését.

A hátrányos-helyzetű társadalmi csoportok integrációjához elsősorban az érintettek képzettségi szintjét kell javítani (alapfokú oktatás, kollégiumi rendszer, specializált szakképzési irányok), mely segíti a hátrányos-helyzetű rétegek megjelenését a munkaerőpiacon, valamint az elhelyezkedési esélyeinek növelését. E mellett erősíteni kell a szociális ellátórendszer hatékonyságát is, kiegészülve a kora gyermekkori (bölcsődei, óvodai) nevelés eszközeivel.

Az esélyegyelőség biztosítása és a területi különbségek csökkentése érdekében elmaradhatatlan a helyi humán erőforrás fejlesztések fókuszált megvalósítása, közte a egészségfejlesztési, rekreációs és sportcélú (köz)szolgáltatások programok által.

Meg kell akadályozni, hogy szegregálódó térségek alakuljanak ki a megye területén. Különös figyelmet kell fordítani a megye déli részén összpontosuló a megye déli részén élő roma népesség sajátos igényeinek megoldására.

2.2.5 5. Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése

Somogy megye térszerkezeti sajátosságainak és a munkaerő alacsony fokú mobilitásának következményeként az elsődleges cél a térségi (járási) központokban a foglalkoztatási helyzet javítása, emellett azonban lényeges szempont a megyén belüli infrastrukturális kapcsolatok fejlesztése is. A munkaerő mobilitásának fokozása, a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés érdekében a megye közlekedési infrastruktúra fejlesztésénél két kiemelt cél fogalmazódik meg.

Egyrészt a funkcionális, azaz foglalkoztatási és szolgáltató térségi vonzásközpontok településekről való elérhetőségének javítása, másrészt a transzeurópai közlekedési hálózati (TEN-T) még hiányzó elemeinek kiépítése (ide értve a már meglévő hálózati elemek térségközpontokból történő elérhetőségének javítását is), azaz a térségi/nemzetközi kapcsolatok elmélyítése a cél. Ennek előmozdítására szükség van úgy a közúti- és vasúti infrastruktúrába történő összehangolt befektetések támogatására, mint a szolgáltatások fejlesztésére.

A megye társadalmi, közvetve gazdasági fejlődése érdekében egyaránt cél a humán erőforrások fejlesztését is igénylő, a térségi humán közszolgáltatások (köznevelési, közművelődési, egészségügyi) és szociális ellátások elérhetőségének javítása. Ennek érdekében szükség van elsősorban az alap- és középfokú oktatási és egészségügyi ellátás infrastrukturális beruházásainak a támogatására oly módon, hogy a perifériákon elhelyezkedő, jellemzően hátrányos helyzetű csoportok által lakott térségekben is jó minőségű szolgáltatások legyenek elérhetők.

A megye táji és természeti értékeinek és erőforrásainak, kedvező környezeti állapotának megóvására cél a környezetvédelmi infrastrukturális ellátottság és a környezetbiztonság javítása, a környezeti és klímaváltozással járó kockázatok csökkentése. Ennek érdekében szükség van a szolgáltatott ivóvíz minőségének javítására, az előírt vízminőség biztosítására, a települések zöldfelületi rendszerének fejlesztésére, a településeken képződött folyékony hulladék, ill. szennyvíz gazdaságosan kiépíthető és fenntartható módon történő elvezetésének és kezelésének támogatására, a csapadékvíz-gazdálkodás javítására, a hulladékmennyiség csökkentésére és a hulladékhasznosítási arány növekedésének elősegítésére. Cél továbbá a jellemzően hátrányos helyzetű népesség által lakott leromlott, szegregált/szegregálódó városi területek leszakadásának megakadályozása (szegregáció megelőzése), az érintett területek társadalmi és környezeti megújítása a közösségi és szociális funkciók megjelenésének támogatásával.

A megye felzárkóztatása, a foglalkoztatási helyzet és a jövedelmi viszonyok javítása céljából kiemelten fontos a városhálózat erősítése, különösen a járási központok foglalkoztató (ipari és szolgáltatóipari), valamint közszolgáltató funkcióinak és életminőségének megerősítése.

2.3 Horizontális célok

2.3.1 a. A különböző társadalmi csoportok esélyegyenlőségének megteremtése

A program tervezésének és végrehajtásának valamennyi szintjén elő kell segíteni a nők és férfiak közti egyenlőség érvényesülését, valamint a nemen, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékosságon, koron vagy szexuális irányultságon alapuló bármilyen megkülönböztetés megakadályozását. A megkülönböztetés tilalmának elve a végrehajtás minden szakaszában betartásra kell, hogy kerüljön, különös tekintettel az esetleges támogatásokhoz való hozzáféréssel kapcsolatosan. A megyei területfejlesztési koncepció, majd a program műveleteinek meghatározása során és a végrehajtás valamennyi szintjén kiemelt figyelemmel kell lenni a fogyatékkal élő emberek hozzáférhetőségének kritériumára.

Kiemelten fontos az akadálymentesség, digitális akadálymentesség, illetve a mindenki számára hozzáférhető és élhető település megteremtése. Ezek a szempontok nem csak a fogyatékossággal élők, de az idősek, kisgyermekesek számára is javíthatják a szolgáltatások hozzáférését, illetve a települések élhetőségét, megtartó erejét. A sajátos helyi adottságok (pl. roma népesség magas aránya a megyében) figyelembevételével lehetőséget kell biztosítani a programvégrehajtás során érvényesíteni kívánt esélyegyenlőségi területek kijelölésére és priorizálására, amelyek hozzájárulnak az esélyegyenlőségi célok eléréséhez. A korábbi gyakorlat szerint ilyenek lehetnek:

- családbarát munkahelyi körülmények megteremtése, erősítése,
- a nemek közötti egyenlőség erősítése,
- az akadálymentesítés előrehaladása,
- fogyatékos személyek életminőségének és munkaerő piaci esélyeinek javítása,
- roma emberek életminőségének és munkaerő piaci esélyeinek javítása,
- más hátrányos helyzetű csoportok (pályakezdő, tartósan munkanélküli) munkaerőpiaci és társadalmi esélyeinek javítása, mentorprogram stb.

2.3.2 b. A társadalmi, gazdasági és ökológiai tűrőképességet szem előtt tartó fenntartható növekedés biztosítása

Globális tendenciaként tapasztalható a népesség számának rohamos növekedésével párhuzamosan a fogyasztás növekedése és ezek velejárójaként a táj karakterisztikáját is jelentős mértékben megváltoztatva a mezőgazdasági művelés alá vont területek arányának növekedése, a meglevő mezőgazdasági területek túlhasználata és egyben azok degradációja, részben az intenzív mezőgazdasághoz kapcsolódóan a vízkészletek kimerítése, továbbá a beépített területek arányának rohamos növekedése. E folyamatok a világ számos területén olyannyira előrehaladottá váltak, hogy azoknak egy fenntartható állapot felé történő visszafordítására, káros hatásainak mérséklésére csak rendkívüli erőfeszítések árán van lehetőség. Somogy megyében e globális folyamatok, valamint azok káros hatásai – részben a gazdasági recesszió mellékhatásának betudhatóan és kevésbé a tudatos környezethasználatnak köszönhetően – még kevésbé érzékelhetőek, így itt viszonylag kedvező táji-természeti adottságok mellett van lehetőség a környezettudatos, gazdasági és társadalmi szempontból is fenntartható fejlesztési stratégiák mentén felépíteni a megye fejlesztési portfólióját, ill. programját. A globális versenyben mutatkozó „hátrányból” előnyt kovácsolva, a megye természeti értékeinek megőrzése mellett, a meglevő természeti erőforrások olyan, fenntartható módon történő használata kell, hogy célként megfogalmazódjon, amely elsősorban a belső igények, a megye lakosságának hosszú távú kiszolgálását tartja szem előtt. Az erőforrások kitermelését és külpiacokon való értékesítését úgy kell tervezni, hogy annak volumene ne veszélyeztesse a somogyi emberek ellátásbiztonságát, ne járhasson a lakosság életminőségének romlásával hosszú távon sem. Az értékes tájjelleg megőrzése és a tájhasználati konfliktusok mérséklése érdekében törekedni kell az új beépítésre szánt területek kijelölésének racionális keretek közötti minimalizálására, a barnamezős területek hasznosítási arányának növelése mellett.

2.3.3 c. Partnerségen alapuló szinergikus fejlődés gyakorlati elterjedésének elősegítése

A fejlesztési programok sikerességének és hatásosságának egyik előfeltétele a partnerség kialakítása minél szélesebb társadalmi csoportok és intézményi szereplők bevonásával a koncepció kialakításától a program megvalósításáig. Ehhez létre kell hozni és működtetni kell azokat a csatornákat, amelyek segítenek az együttműködés megteremtésében. A vállalkozások együttműködésének elmélyítésében a megyei vállalkozásfejlesztési szervezet (Somogy Megyei Vállalkozói Központ Alapítvány) a Somogyi Kereskedelmi- és Iparkamara, illetve a szomszédos megyék hasonló szervezetei, illetve a határos horvát megyék fejlesztési ügynökségei fontos szerepet kell, hogy kapjanak. A széles partneri kör bevonása segít a legfontosabb problémák felszínre hozásában, a legjobb megoldások kidolgozásában és a fejlesztések elfogadtatásában, nem utolsó sorban azok hosszú távú fenntartásában. Ennek egyik kulcs eleme, hogy a közösségek magukénak érezzék a későbbiekben megvalósuló fejlesztéseket - melynek megalapozása már a programozás időszakában megkezdődik -, ezzel is biztosítva azok felelős használatát.

Elengedhetetlen a rendszerszerű gondolkodás kialakítása, a problémák megoldására komplex válaszok, beavatkozások kialakítása és a térségi alapú megközelítés alkalmazása. Térségi alapú közelítéssel és közvetlenül érintett közösségek bevonásával a kihívások azonosítása, a partnerek megtalálása, a helyi ismeretek hasznosítása és az együttműködés kialakítása is könnyebbé válik, a kitűzött célok elérésének esélye növekszik. A tervezett fejlesztések összehangolt, egymásra épülő megvalósítása mind idő-, mind költségráfordítás, mind a várható eredmények elérése tekintetében hatékonyságnövekedéssel járhat.

2.4 A fejlesztési célrendszer meghatározása a megyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre

Somogy megye a társadalmi-gazdasági fejlettségbeli különbségek, az ezeket okozó meglévő természeti-gazdasági alapok, valamint a potenciális jövőkép alapján az alábbi térszerkezeti egységekre, egyben fejlesztési térségekre határolható le:

- A megye átlagos fejlettségénél lényegesen jobb mutatókkal rendelkező, folyamatosan fejlődő, azonban a méretéből és földrajzi helyzetéből fakadóan az országos és nemzetközi társadalmi-gazdasági térben továbbra sem kellőképpen látható megyeszékhely, **Kaposvár**.

- A nemzetközi láthatósággal is rendelkező, a vidéki Magyarország elsőszámú turisztikai desztinációját jelentő **Balaton térség megyei szakasza**, amely jogszabály által lehatárolt területi egységet is képez.

- A jogszabályban is nevesített, célzott fejlesztési programmal fejlesztendő, különösen hátrányos helyzetű **Barcsi és Csurgói Járás** területe, amely országhatár menti külső perifériaként is értelmezhető.

- A **belső-somogyi, alapvetően rurális térségekre**, melyek falusias térségként veszik körbe a megyeszékhely Kaposvárt, úgy, hogy igen alacsony mennyiségű és minőségű társadalmi-gazdasági kapcsolatban vannak a megyeszékhellyel. Ennek a térségnek meghatározó városa **Nagyatád**.

- A fenti belső-somogyi térségből turisztikai potenciálja révén kiemelkedő **Zselicre**, amely Kaposvárral együtt egy célzott turisztikai fejlesztési területté válhat.

3. Ábra: Somogy megye fejlesztési térségei

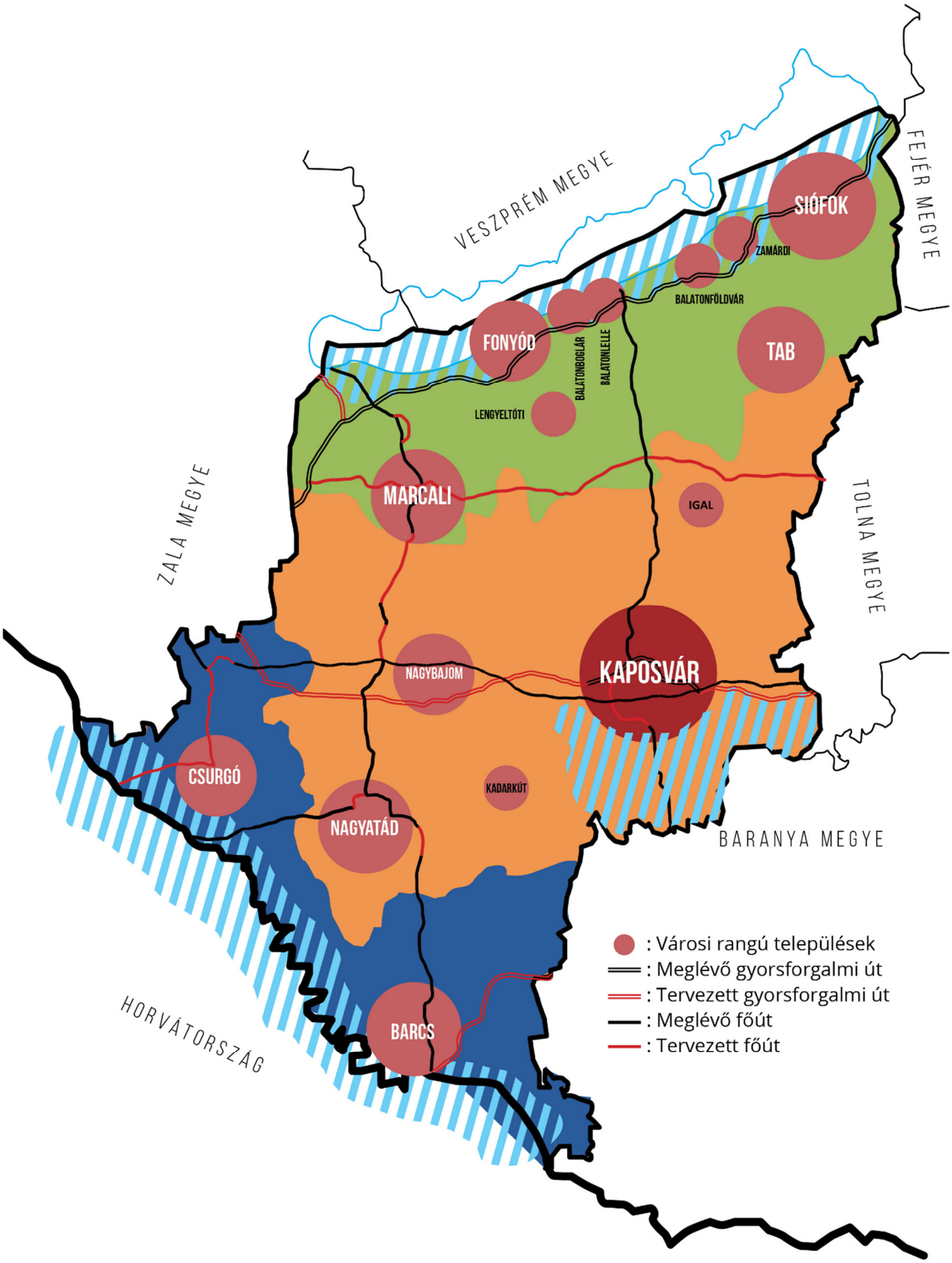

Forrás: saját szerkesztés

Fenti térségek alapvetően hasonló eszközökkel és intézkedésekkel fejlesztendők, különbségek elsősorban a települések mérete-jogállása (falu-város) alapján határozhatók meg, illetve az alapján, hogy a turizmus jelenlegi és jövőbeni szerepe milyen mértékben jelenhet meg az adott településen. A tervezett beavatkozások tekintetében meghatározó jelentőségű továbbá valamennyi társadalmi-gazdasági-tényező, melyek azonban ma is illeszkednek az adott térség gazdasági sajátosságaihoz. Somogy megye fejlesztése szempontjából különösen fontos a turizmus mellett a célzott ipari fejlesztés megindítása a súlyponti városokban, azaz Kaposváron, Nagyatádon, Siófokon, Marcaliban és Tabon.

Az alábbi célrendszer (intézkedések) fentieknek megfelelően úgy alkot koherens rendszert, hogy azok különböző mértékben jelennek meg az adott térségi lehatárolásnak megfelelően, azonban a megye általános társadalmi-gazdasági helyzetének megfelelően alapvető különbségek nem határozhatók meg az intézkedések tartalmában, kizárólag azok mértékében.

2.4.1 1. Balaton Kiemelt Üdülőkörzet komplex fejlesztése

Somogy megye gazdaságában jelentős szerepet játszik az idegenforgalom, mely elsősorban a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet (BKÜ) parti és partközeli településeire koncentrálódik. A megye első-, az ország második számú fő turisztikai célpontja is egyben a Balaton, amely vezető turisztikai desztinációja a Dél-dunántúli régiónak. A terület legfőbb vonzereje a természetes vízfelület megléte, mely ideális lehetőséget biztosít a klasszikus vízparti üdülésre, de emellett nagy számban találni aktív kikapcsolódási lehetőségeket nyújtó szolgáltatókat is (vitorlázás, kerékpározás, horgászat, lovaglás stb.). A Balaton partján található a megye második legnagyobb városa Siófok.

Az elmúlt évtizedben tapasztalható, hogy a szálláshely kapacitások magas színvonalú wellness és konferencia kínálattal bővültek. Ennek oka különösen a külföldi vendégek esetében erőteljes vendégéjszaka szám csökkenésre és az átlagos tartózkodási idő rövidülésére, valamint követve a fogyasztói szokások változására vezethető vissza.

A Balaton térségében meghatározó stratégiai cél a **versenyképesség erősítése**, az egész éves foglalkoztatás bővítése és a vállalkozások jövedelemtermelő képességének javítása. A fejlesztési cél megvalósításához elengedhetetlen a magas minőségű, de a hosszútávú ökológiai fenntarthatóságot is biztosító turisztikai kínálat kialakítása, valamint térbeli és időbeli kiterjesztése, a turizmus menedzsment rendszer megújítása, valamint a parttól távolabbi települések foglalkoztatásának bővítése, a tudásalapú gazdaság és a K+F tevékenységek ösztönzése. A Balaton Fejlesztési Programnak fontos eleme a belső- és külső közlekedési kapcsolatok erősítése, közlekedési szövetség megalakítása, a környezeti infrastruktúra továbbfejlesztése, fokozott megújuló energiahasznosítás, a táji és települési környezet megújítása, valamint a vízpart-rehabilitációs programok megvalósítása

Továbbra is kihívást jelent azonban a szezonalitás, melyre választ a kiemelkedő **attrakciókra épülő komplex kínálat**, az egyes turisztikai programelemek összefonódása, egymásra épülése, valamint a **turizmus szereplőinek együttműködése** hozhat akár a kiemelkedő vonzerők térségi szinten összehangolt fejlesztésével. Ezen keresztül érhető el, hogy a Balaton és a környező táj egyedülálló természeti és kulturális adottságaira építve, európai szinten igényes, exkluzív, vonzó lakó-, üdülő-, és munkakörnyezetté, a megye nemzetközi jelentőségű rekreációs térségévé váljon, mely alapot ad az egészségturizmusban rejlő lehetőségek kiaknázására is. Mindennek eléréséhez további erőfeszítéseket kell tenni a már létrejött **TDM szervezetek** megerősítésére, a bennük rejlő potenciálok és lehetőségek maximális felhasználására a Balaton térsége turisztikai kínálatának minél szélesebb körű bemutatása és megismertetése érdekében. Minden balatoni fejlesztésnél kiemelt szempont kell legyen a környezeti, természeti értékek védelme és megőrzése, a települési zöldterületek védelme és megőrzése, továbbfejlesztése.

Többek között a turizmus lehetőségeit is meghatározó, a Balaton egyik legsürgetőbb, megoldásra váró problémája a vízszintingadozás. A tó vízmennyiség-problémájának belátható időn belül történő és költséghatékonyan megvalósítható megoldása az időszakos (főként téli-tavaszi) csapadéktöbblet megőrzése a vízgyűjtőn, elsősorban a Balatonban és a célzott vízrendezéssel létrejövő területeken. Mindez szorosan összefügg az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodási kapacitás erősítésével.

A 2020-as év turisztikai tapasztalatai alapján, valamint a 2021-2027 közötti uniós célokhoz illeszkedve különösen fontos a térség „ellenállóképességének” a növelése, amely elsősorban azt jelenti, hogy egy általános világválság, egy pandémiás helyzet esetén se történjen meg az, hogy a lakosság domináns része időszakosan, vagy akár hosszabb távon munkanélkülivé válik. Ennek egyik eszköze a Balaton térségében Siófok, Tab, Marcali településeken az ipari funkció erősítése, összhangban a vonatkozó térségi területrendezési terv előírásaival.

Mindezek mellett erőfeszítéseket kell tenni a **gazdaság diverzifikálására** nem csak szorosan a Balaton közvetlen környezetében, de a háttértelepüléseken is a táji-, természeti értékek megóvásának szem előtt tartásával. Mindez jelenti a turizmus tekintetében a háttértelepülések lehetőségeinek feltárását, a turizmus területi koncentrációjának csökkentését, de ez különös hangsúlyt érdemel a mezőgazdasági termelés, elsősorban a gabonafélék, gyümölcs, zöldség termesztés, gyógy- és fűszernövények, továbbá a hal- és vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, illetve a szőlészet és a borászat tekintetében is. A táji, kulturális adottságokból kiindulva a térségben a mezőgazdaság mellett még jelen van az egyedi érteket, balatoni specialitást jelentő termékek előállítására alkalmas kézművesipar, melynek fennmaradását támogatni kell. Többek között ezt is segítheti az **oktatás-nevelés**, valamint a **kultúra társadalomépítő szerepének** fokozása.

Fentiek figyelembevételével a Balaton parti városoknál (Fonyód, Balatonlelle, Balatonboglár, Balatonföldvár, Zamárdi, Siófok) továbbra is a szolgáltatási funkció elsődleges fejlesztésével kell számolni. Siófok vízparti területeinek növekedését, minőségi változását fogja jelenteni a hajózás üzemi területeinek kitelepítése a hajóállomás mellől.

A gazdaság diverzifikálása feltételezi a **munkaerő kínálatának** a foglalkoztatási igényekhez való igazítását, a modern **infó-kommunikációs eszközöknek** lakosság és a vállalkozások körben való elterjesztését. Mindezt segítheti a közügyekkel, közszolgáltatásokkal, vállalkozásfejlesztéssel foglalkozó intézmények szervezeti megújulása is.

A somogyi BKÜ komoly belső strukturális problémákkal küzd. A Kis-Balaton és Nagyberek által lehatárolt üdülőkörzethez tartozó, de nem vízparti mintegy 30 település integrációja közel 30 éves adósság. A balatoni turizmus szövetnékébe még a klasszikus kiegészítő turisztikai kínálat (aktív és zöldturizmus, szálláshelyszolgáltatás stb.) legminimálisabb jellemzőivel sem tudtak bekapcsolódni. A közel 30 ezer főt magában foglaló településegyüttes gazdasági és társadalmi adottságai egyértelműen a tartós leszakadást, versenyhátrányt és népességmegtartó-képesség radikális hiányát mutatják, amelyet a szegregálódó településrészek szemléltetnek leginkább. A vízparttól 5-10 km-re található települések negatív adottságai jelenleg is és középtávon is hatással lesznek a BKÜ-ben megvalósult nagyberuházások hasznosíthatóságára. Mindezt a Balatoni Integrációs Ügynökség által szervezett szakmai fórumok, illetőleg a BKÜ felülvizsgált Stratégiai Programja is hangsúlyosan kiemeli. A tartós felzárkóztatás a szakpolitikai konszenzus nyomán a tervezett forrásallokáció térségre történő koncentrációjával valósítható meg.

A Balatoni térség összehangolt fejlesztése érdekében a három balatoni megye (Somogy, Zala, Veszprém) szoros együttműködésére van szükség a Balaton Fejlesztési Tanáccsal és azon kívül is. Az üdülőkörzet közlekedési rendszereinek (tömegközlekedés és kerékpárutak) fejlesztése szükséges. Az M8 út meghosszabbítása az M7 autópályáig, bár nem Somogy megye területén történik, a kedvező hatása érzékelhető lesz. A 75. sz. főút új nyomvonalának megvalósítása az üdülőkörzet nyugati részén jelent előnyöket. Tolna és Fejér megyével is fontos az együttműködés, mert Tolna megye kiemelt programként tervezi a Sió csatorna összehangolt turisztikai fejlesztését. A Balaton és a Duna közötti vízi kapcsolaton kívül – a Sió csatorna zsilipének fejlesztése mellett – a Sió-menti kerékpárút (országos jelentőségű nyomvonal) és a turisztikai elemek nem csak a területi érintettség szempontjából lesznek előnyösek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetre.

2.4.2 2. Kaposvár centrum szerepének erősítése, a város és vonzáskörzetének fejlesztésével

A megye lakossága és gazdasági szereplői számára a szolgáltatások bizonyos köre tekintetében azok magas színvonalon és hatékony módon történő nyújtása területileg koncentráltan, a **nagyvárosi infrastrukturális rendszerekre építve, de szolgáltatási területként a teljes megyét ellátva** képzelhető el. Különösen igaz ez a speciális erőforrásokat igénylő szolgáltatások esetében, úgymint:

- A magas szintű tudományos ismeretekkel rendelkező oktatói értelmiség meglétét igénylő felsőfokú oktatási intézmények;
- A fentiek mellett fejlett infokommunikációs infrastruktúra meglétét igénylő tudományos kutatóintézetek, kutatóhelyek;
- A fejlett infokommunikációs infrastruktúra meglétén túl fejlett közlekedési infrastruktúrát igénylő logisztikai központok;

- A speciális orvosi szakmai tudást és speciális technikai, műszerezettségi feltételeket igénylő egészségügyi szakellátó intézmények, szakklinikák.

Mindemellett az üzleti szektor számára fejlett banki, pénzügyi szolgáltatások nyújtására szakosodott pénzintézetek telephelyválasztásának méretgazdaságossági szempontból is optimális szintje Kaposvár, mint a megye központja.

Ahhoz, hogy Kaposvár a megyét kiszolgáló szolgáltató központtá tudjon fejlődni, elengedhetetlen a város átgondolt, **integrált településfejlesztési stratégia mentén** megvalósított, a jövőbeli várható igényekre és megcélzott funkciókra méretezetten tervezett komplex szemlélettel történő fejlesztése.

Kaposvár legfontosabb célja, hogy 2030-ra Magyarország legegészségesebb városa legyen (Egészséges Kaposvár 2030 program), amely mellett kiemelt cél magas innovációs, beruházási, és foglalkoztatási potenciállal rendelkező iparágak számára vonzó működési környezet kialakításával olyan multinacionális és hazai foglalkoztatók betelepítése a térségbe, melyek képesek a munkaerő megtartására, a KKV szektor erősítésére, a gazdaság termelékenységének gyarapítására, a térségben az általános életszínvonal növelésére.

A célok megvalósításával Kaposvár és térsége 2030-ra Magyarország meghatározó élelmiszeripari központjává válik, nemzetközi szinten is ismert és elismert agrárinnovációs tevékenységekkel, prémium élelmiszeripari termékekkel, térségi szinten jelentős gépipari, járműipari kapacitásokkal. Az egészség és a sport városaként, klímasemleges városként Kaposvár a fenntartható-növekedő-prosperáló középvárosok magyar példájaként szolgálhat.

Olyan gazdaságfejlesztési programot kell megvalósítani, amely megállítja a népesség csökkenését, az elöregedés folyamatát, melynek megfelelően a fejlesztési program központi célja a fiatalok elvándorlásának megállítása, az odavándorláshoz szükséges munkalehetőséggel és életminőség biztosításával.

Kaposvár hosszútávon is stabil demográfiai mutatókkal rendelkező középvárosként a térségi-megyei fiatalok számára jövőképet, minőségi életet és megélhetést kíván biztosítani, melynek megfelelően a fejlesztési program ezen értékekre koncentrál.

A szép földrajzi környezetben fekvő élhető méretű város lakói hisznek abban, hogy

- munkalehetőség biztosításával,
- humánus városi környezet kialakításával,
- gyors és biztonságos közlekedési kapcsolatok megteremtésével,
- megfelelő intézményi háttér megteremtésével és fenntartásával,
- a szabadidő hasznos eltöltéséhez gazdag programkínálattal a megyeszékhely **népességmegtartó ereje** fokozható.

A gazdasági fenntarthatóság alapfeltétele a keresőképes lakosság minél nagyobb arányú foglalkoztatása. Ehhez a **meglévő vállalkozásokat** meg kell tartani és ezzel egyidejűleg **új befektetések** számára vonzóvá kell tenni Kaposvárt, további **munkahelyeket** teremtve ezáltal a megyeszékhelyen.

Az **erős helyi gazdaság kialakítása** érdekében a városkörnyékkel együttműködve javítani kell a vállalkozások működési feltételeit és ösztönözni új vállalkozások létrejöttét. Szükséges további gazdasági területek kijelölése, azok infrastrukturális előkészítése, meglévő iparterületek megközelíthetőségének javítása, új feltáró, tehermentesítő utak építése, iparterületek vasúti (iparvágány) elérhetőségének javítása, önkormányzati tulajdonú nem lakáscélú ingatlanok fejlesztése, szélessávú internetelérhetőség kialakítása az egész város területén.

A város térségével együttműködő tájfenntartó gazdálkodással **helyi termékek előállítását** és értékesítésük, hasznosításuk menedzselését szorgalmazni kell. A helyi sajátosságokra alapozva az **élelmiszeripar és az agrár-innovációnak** iparra épülését (cukorgyár, húsüzem, tejüzem) fejlesztését támogatni kell.

A megkezdett iparosítási folyamatokhoz illeszkedve erősíteni szükséges a hagyományosnak tekinthető kaposvári **gépgyártás és a járműipar pozícióját, melyek fejlesztése** szükséges a gazdaság erősítése, így további munkahelyek megteremtése érdekében.

A 2013-as koncepcióban megfogalmazásra került az elérhetőség javítása, amely az R67-es út megépítésével minőségi fejlődésen ment keresztül, ugyanakkor az M9-es autóút tervezése és megvalósítása tekintetében továbbra is jelentős feladatok mutatkoznak. A megye és a régió földrajzi középpontjában fekvő Kaposvár stratégiailag kiváló helyzetben van, de közlekedési kapcsolatai éppen, hogy elégségesek. A közúti, vasúti és a légi megközelítés mielőbbi fejlesztése égetően szükséges, kiemelt prioritás Kaposvár, de a megye nagyobbik felének fejlődése érdekében is.

Kaposvárt geopolitikai helyzete és közlekedéshálózati lehetőségei **logisztikai központ** szerepre alkalmassá teszik. A személy- és áruszállítás optimalizálásának érdekében a várost közelíteni kell a piacokhoz és bekapcsolni a nemzetközi vérkeringésbe. Ennek eléréséhez azonban komoly - állami beavatkozás nélkül elképzelhetetlen -, **közlekedési infrastruktúra fejlesztés** szükséges. A fejlesztési programhoz illeszkedve a 2014-2020-as időszakban több jelentős eredményt sikerült elérni, így:

- Megépült az intermodális csomópont, amely nagymértékben javítja az ingázás és a napi szintű közösségi közlekedés feltételeit.
- Megkezdődött a városon keresztülhaladó Budapest-Gyékényes vasútvonal (amely a transzeurópai vasúti TEN-T hálózat része) fejlesztése,
- A közúti közlekedési kapcsolatok fejlesztése keretében megépült az R67-es út Kaposfüred és Balatonszemes közötti szakasza.

Mindezen eredmények mellett azonban továbbra is több, a térség megközelíthetőségének és a közlekedési feltételeinek javításának megoldásra váró feladat van, melyek közül kiemelendő:

- Meg kell oldani az M7-es és az M6-os autópályák gyorsforgalmi közúti összekötését – Kaposvár érintésével oly módon, hogy kiépül a Kaposvár-Pécs gyorsforgalmi útkapcsolat az R67-es gyorsút és az M60-as autópálya összekötésével (M67).

- A kelet- nyugati irányú gyorsforgalmi közúti kapcsolatot az M9 gyorsforgalmi út megépítése biztosíthatja, az ennek részeként már megépült, Kaposvárt elkerülő szakasz átépítésével együtt. A nyugati szakasz megépítésével javul a térség megközelíthetősége Ausztria – Szlovénia irányából, a keleti szakasz pedig a Kaposvár – Szekszárd között közlekedési kapcsolat fejlesztése.

- Kaposvárt elkerülő út hiányzó szakaszainak megépítése.

- A Kaposvár-Budapest vasúti elérhetőség javítása érdekében (menetidő csökkentés) a városon keresztülhaladó Budapest-Gyékényes vasútvonal (amely a transzeurópai vasúti TEN-T hálózat része) fejlesztésének folytatása.

- A biztonságos közúti közlekedés érdekében, a városon belüli vasúti fejlesztésekkel (köztük: teherpályaudvar kihelyezése, Szentjakab állomás kitelepítése) összhangban szükséges a külön szintű közúti átjárók megépítése.

- A városszerkezet változásából adódóan szükségessé váló beleterületi út, járda és csomóponti fejlesztések, átalakítások.

A kaposvári és térségi fejlesztési programok, illetve az azokhoz kapcsolódó közlekedési infrastruktúra fejlesztések tükrében fontos a **légi közlekedés fejlesztése**. Az ország egyik legnagyobb felhagyott reptere a taszári repülőtér, mely alkalmas a legnagyobb teherszállító repülők fogadására is, elkészült polgári terminálja pedig a nemzetközi utasforgalom lebonyolítására. A taszári repülőtér hasznosítása és földrajzi helyzete, - a nemzetközi vasútvonal, a M9 autóút melletti elhelyezkedése -, Kaposvár szomszédsága erősítheti a város logisztikai központ szerepét. Emellett a kaposújlaki repülőtér fejlesztése, korszerűsítése lehetővé tenné, hogy a turisztikai és üzleti repülések jelentősen megszaporodjanak, hisz mind az e területre ipari vagy szolgáltatás nyújtása szándékkal beruházást hozó vállalkozások ma már igénylik a gyors elérés lehetőségét, amelyet jelen pillanatban egy modern repülőtér jelent.

A gazdasági fejlődés érdekében szükséges az **energiafüggőség csökkentése** az energiahatékonysági fejlesztések folytatásával, SMART fejlesztésekkel, az olcsóbb és környezetkímélőbb energiahordozók, megújuló energiaforrások igénybevételével. Ez nem csak termelésben jelent helyzeti előnyt a városban megtelepült vagy megtelepülő vállalkozások részére, de további munkahelyek létrehozását is eredményezheti. **Kaposvár célja, hogy a város 2050-re teljes egészében megújuló energiából fedezze energiaszükségletét.**

A fentieken felül fontosak azok a klímavédelmi célkitűzések is, melyeket a város két nemzetközi együttműködéshez csatlakozva is teljesítani kíván. Kaposvár Megyei Jogú Város 2018. évben csatlakozott a Nemzetközi Klímavédelmi Under2 Koalícióhoz, melyben vállalta, hogy 2050-re legalább 80 %-kal csökkentik az üvegházhatást okozó gázkibocsátásukat az 1990-es értékekhez képest és/vagy elérik, hogy az egy főre jutó éves CO2 kibocsátás kevesebb, mint 2 tonna legyen. Ezen ambiciózus célok megvalósításához járulnak hozzá mind az energetikai, mind a smart fejlesztések.

A sikeres és hatékony együttműködés miatt a kaposvári és a város környéki fejlesztési területeket és projekteket össze kell hangolni. Ennek érdekében egy **Kaposvár és térsége befektetési portfolió** összeállítása és menedzselése tőkevonzó képességet jelent.

Kaposvár egészséges, rendezett, igényes települési környezetének fejlesztése **az életminőséget javítja**. Ennek érdekében a városi környezetben lévő **zöldterületek és zöldfelületek felújítása**, bővítése szükséges (közparkok, játszóterek, közterületek, fasorok).

Szintén az élhető és fenntartható környezet érdekében szükséges a **belvárosi rekonstrukció folytatása,** tömbbelsők feltárása, megújítása**.** Kaposvár két különálló településrészének (Kaposfüred, Toponár – MATE) meglevő vasútvonalai adottságként kínálják az **elővárosi közlekedés**ben való hasznosításukat.

Az élhető és fenntartható városi környezet érdekében elengedhetetlen a víziközmű hálózat, a csapadékcsatorna hálózat rekonstrukciója, a közszolgáltatások továbbfejlesztése.

Kaposváron szükséges új, családi-társas házas területek kijelölése, infrastruktúra kialakításával. Fontos a meglévő bérlakások felújítása, a gazdasági növekedéssel összhangban szükséges **bérlakások, szakemberlakások építése,** valamint a munkaerőmobilitás elősegítése érdekében munkásszállás kialakítása.

A meglévő lakótelepi és családi házas lakóterületek lakosságmegtartó képességének érdekében azok **energiahatékony felújítás**a, közterületeinek rehabilitációja időszerű. Ehhez a programhoz kapcsolódik az a cél is, hogy 2050-re Kaposvár teljes egészében megújuló energiából fedezze energiaszükségletét. A fentieken felül 2020. évben fejeződött be a távhőhálózat következő bővítési munkája, melyek 12 közintézményt kapcsoltak a városi hálózathoz. A távhő energiaellátásába cél, hogy megújuló energiát tudjunk bekapcsolni, mely vonatkozásában mind a biomassza, mind a geotermia lehetősége felmerült.

A **környezeti terhelés csökkentés**ére és a környezet minőségének védelmére törekedve a város a környezetvédelmi szempontokra is figyelemmel, az erőforrásokat hatékonyan kihasználva törekszik területeinek racionális felhasználására (barnamezős területeken).

A 2014-2020-as időszakban megkezdett, a **közintézmények rekonstrukcióját** és korszerűsítését érintő program folytatása, környezeti minőségének javítása továbbra is aktuális célkitűzés. A szociális és egészségügyi ellátás fejlesztésének alappillére a Kórház további korszerűsítése, valamint az alapellátás, család- és gyermekjóléti alap- és szakellátás, védőnői szolgáltatások fenntartása, körülményeinek fejlesztése.

A harmadik évezred **tudás- és értékalapú társadalmának kialakításában fontos szerepre** készül Kaposvár. A MATE-val közös kialakítású innovációs tudáspark létrehozása és a kutatási, fejlesztési eredményeknek az ipari parkokba való integrálása meghatározó elem. Az **egyetem fejlesztése**, a mérnökképzés beindítása, a gépipari és a járműipari felsőoktatás fejlesztése, az innovációval feltárt fejlesztési lehetőségei Kaposvárt, mint oktatási központot és a megye agráriumát egyaránt erősíthetik.

A felsőfokú oktatás mellett a középiskolai oktatás fejlesztése és a munkaerő-piaci igényekhez igazodó **szakképzés erősítése** is szolgálja a célt. A mikro- és regionális vállalkozások és az oktatási intézmények együttműködésének kialakítását a város szorgalmazza, mivel a piaci kereslethez igazodó munkaerő képzése a munkanélküliség felszámolásának egyik leghatékonyabb eszköze.

Kaposvár a megye székhelyeként **idegenforgalmi és kulturális központ** is, meghatározó megyei szintű intézményekkel, de ez a funkció erősítésre szorul. A meglevő intézmények és a már népszerű éves **nagyrendezvények** indokolják a **kulturális turizmus** további erősítését.

A Megyei Kórház a kapacitásaival, adottságaival – többek közt - az egészségturizmusban való részvételét és annak fejlesztését fogalmazta meg célként. A Kórház felszabaduló déli épülettömbje, a védett, értékes épületállománya városközponti elhelyezkedése miatt kulturális és közösségi funkció ellátására kialakításra került.

A meglevő és hagyományokra alapozó sportturizmus kitörési lehetőséget jelent a városnak, melynek lehetőségeit nagymértékben kiszélesítette a Modern Városok Program keretében már elkészült Kaposvár Aréna és a Csik Ferenc Versenyuszoda.

Kaposvárt, mint az ország egyik sportturisztikai központját szükséges definiálni és pozicionálni. ehhez a célhoz illeszkedve kell a hiányzó infrastrukturális elemeket fejleszteni, valamint a városi és a térségi szolgáltatásokat bővíteni, minőségüket fejleszteni.

Kaposvár tervezi az **ifjúsági sportpolitika** (röplabda akadémia, futball-akadémia, nemzetközi ifjúsági futballfesztivál) kiterjesztését Kaposvár vonzáskörzetére. A hagyományokat (Lovas Akadémia) és a helyi adottságokat (Deseda) figyelembe véve a lovassport és a vízi sport komplex kiszolgáló bázisának megteremtése is hozzájárulhat az idegenforgalom, a sportturizmus fejlesztéséhez.

Az idegenforgalmi fejlesztések megvalósulásának egyik alapfeltétele a különböző színvonalú szállásférőhelyek biztosítása. A városban nincs nagy befogadóképességű (legalább 200 ágyas) **négycsillagos szálloda**, így ennek megvalósítása továbbra is alapfeltétele a minőségi idegenforgalom fejlesztésének. Ehhez kapcsolódóan szükséges a virágfürdő teljes rekonstrukciója. A szálláshely kínálatot erősíti a Deseda kemping fejlesztése.

Kaposvárnak és környékének a turisztikai és kulturális kínálatát össze kell hangolni, a városi és a városkörnyéki turisztikai kínálatban egyaránt szerepeltetni. A kerékpáros turizmus megindult fejlesztése, az országos és térségi kerékpárutak építése mind ezeket a hatásokat és együttműködéséket hivatott erősíteni.

A Kaposvár-Zselic térség gazdaságfejlesztési-népességmegtartási céljához ideális mértékben és léptékben illeszkedik a térség turisztikai fejlesztése. El kell érni azt a célt, hogy önálló turisztikai csomagként, szezontól függetlenül eladható termékké váljon Kaposvár és a Zselic.

A **Deseda tó környékének folyamatos fejlesztése/fenntartása** továbbra is kiemelt feladat, a Fekete István Látogatóközpont megépítésével, valamint a tó fejlesztésével nemzetközi minőségű vonzerővel gazdagodott nemcsak a város, hanem a jövőben hangsúlyosabb szerepet elnyerő turisztikai ágazat is.

2.4.3 3. Járásközpontok, városok funkcióinak megerősítése

A koncepció alapvető célja, hogy megfogalmazza azokat a kitörési pontokat, amelyek a **vidéki térségek további leszakadását** lelassítják, illetve megállítják, annál is inkább, mivel a megye vidékies, aprófalvas térségei leszakadásának mérséklésére megtett kísérletek az elmúlt időszakban nem hoztak érdemi eredményt. Ebben kiemelt szerepe van a vidéki térségközpontoknak, melyek szolgáltatásaik révén kiszolgálói kell, hogy legyenek a vonzáskörzetük településeinek. Ennek egyik alappillére az oktatás, melynek keretében piac- és keresletorientált képzési programokat indokolt végrehajtani mind az iskolarendszerű köznevelési, mind az akkreditált képzőintézményekben. A megye fejlesztési prioritásai figyelembevételével erősíteni és fejleszteni szükséges az **erdész, vadász, faipari, energetikai szakemberképzést**. A gyakorlatorientált, használható szaktudás biztosítása a helyi vállalkozói szféra által biztosított tanüzemi és tanműhelyi kapacitások bővítésével érhető el. A vállalkozói kapcsolatrendszerek fejlesztése is elengedhetetlen.

A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció a települések térszerkezeti-, társdalami-gazdasági adottságai alapján a megye felzárkóztatása szempontjából az alábbi súlyponti települések célzott fejlesztésére tesz javaslatot azzal, hogy a közszolgáltatások fejlesztése mellett azokban a turisztikai- és ipari fejlesztések fókusza eltérő lesz:

- Turisztikai- és ipari céllal egyaránt fejlesztendő kiemelt települések: Kaposvár, Siófok, Nagyatád, Marcali;

- Elsősorban ipari céllal fejlesztendő súlyponti települések: Tab;

- Elsősorban turisztikai céllal fejlesztendő súlyponti települések: Fonyód, Balatonboglár, Balatonlelle, Balatonföldvár, Zamárdi, Igal;

- A komplex programmal fejlesztendő térségek (Csurgó, Barcs) esetében elsősorban a körforgásos gazdaság elemeihez illeszkedő beavatkozásokkal fejlesztendők a települések, azzal a kiegészítéssel, hogy ehhez a csoporthoz sorolható Nagybajom és Kadarkút városa is, melyek bár a Kaposvári Járásban találhatók ingázási és egyéb szempontból nem tartoznak Kaposvár vonzáskörzetéhez.

A fenti programok és fejlesztések alapja, hogy az iskolarendszerű és iskolán kívüli képzések hatékony szervezésével biztosítható legyen az élethosszig tartó tanulás és a munkaerő-piaci kínálathoz rugalmasan igazodó átképzések lehetősége a megye valamennyi lakosa számára.

A helyi adottságokra épülő **KKV-k megerősítését** célzó programok javítják azok jövedelemtermelő-képességét, növelik a foglalkoztatottsági rátát. A **piaci szereplők együttműködésének** megerősítésében, a hálózatosodásban is óriási potenciál lakozik.

A lakosság hangulatát, életminőségét a lakókörnyezet, a biztonságot és megélhetést biztosító **álláslehetőségek**, az **egészségügyi-, oktatási, kulturális és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés** befolyásolja elsődlegesen.

A vidéki lakosság életminőségét javítja és a kistelepülések megtartó erejét szolgálja a **járásközpontok** jó megközelíthetősége. A közlekedési hálózatok fejlesztésekor megfelelő súllyal szükséges figyelembe venni a térségközpontok elérhetőségét. A közlekedési infrastruktúra fejlesztése, a közlekedési kapcsolatok összehangolása a helyben élők életminőségének javításán túl segíti a gazdasági szereplők vidéki térségekbe települését. A járásközpont városoknál a közigazgatási és szolgáltatási, míg a többi városoknál a szolgáltatási funkció fejlesztésével lehet számolni.

Nem utolsósorban a megyében, így a vidéken élő lakosság esetében is szükséges a **somogyi identitástudat és hagyománytisztelet** megerősítése.

2.4.4 4. Vidéki térségekben lakók életminőségének javítása, területi különbségek mérséklése

A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció területi és tematikus céljai között hangsúlyos szerepet kap a vidéki térségek integrált fejlesztése. Ennek alapvető indoka, hogy a népesség jelentős hányada hátrányos helyzetű vidékies térségben él a megyében. A **vidék** sajátos táji, természeti, környezeti, gazdasági, települési és társadalmi jellemzőkkel leírható területek összessége. A városoktól, funkcionális várostérségektől eltérő beavatkozást igényel e területek fejlesztése.

Somogy megye egészére – ezen belül a vidéki térségekre kiemelten – jellemző, hogy a **népesedési viszonyai** az országos átlagnál **kedvezőtlen**ebbül alakulnak, melynek egyik alapvető oka a térség aprófalvas településszerkezete.

Egyértelmű összefüggés mutatható ki a megyén belüli **fejlettségi különbségek** és a megye településszerkezete között. A megyeszékhely, a városok és a városkörnyék fejlődésétől nagymértékben elmaradnak a periférián elhelyezkedő falvak, aprófalvak. Felmérések és kutatások is azt a tényt támasztják alá, hogy csak a **komplex** – munkavégzéssel, önfoglalkoztatással, önellátást elősegítő gazdálkodással és szakképzéssel egybe kötött – **programok** javíthatják a hátrányos térségekben, rossz életkörülmények között élő alacsony iskolázottságú társadalmi rétegek helyzetét.

Ez a komplex szemlélet megjelenik egyrészt a jogszabály által elvárt módon komplex programmal fejlesztendő Barcsi Járás és Csurgói Járás területén, azonban más szempontból szintén hangsúlyos elem lesz a Kaposvárhoz és az egyéb centrum jellegű településekhez közelebb álló vidéki térségekben. A két komplex program közötti tartalmi különbséget az alkotja, hogy míg a két drávamenti térségben a közszolgáltatások és a jövedelemtermelő képesség egyidejű fejlesztése mellett a lakosság megélhetését biztosító munkahelyeket a térségen belül tervezzük biztosítani, addig a belső periféria egyéb települései esetében hangsúlyos elemmé válik az alközpontokban - a területi lehatárolás szempontjából ide tartozó Nagyatádon -, a területileg a Balaton Kiemelt Üdülőkörzethez sorolt Marcaliban és Tabon, valamint a megyeközpont Kaposváron tervezett ipari fejlesztések foglalkoztató hatása is.

A vidéki térségek felzárkóztatását elsősorban a helyben rendelkezésre álló erőforrások korábbinál hatékonyabb felhasználása eredményezheti. Somogy megye **erdősültség** tekintetében előnyös pozícióban van országos viszonylatban is, így a fakitermelésre alapozott, nagyobb hozzáadott értéket igénylő fafeldolgozó ipar terjedésének elősegítése indokolt, a megye nagy erdőgazdaságainak, erdészeti vállalkozásainak és erdőgazdaságok bevonásával. Sajnálatos tény, hogy a legértékesebb primer fatermékek jelentős részét alapanyagként értékesítik, főként exportpiacra. A megyei faipar kapacitásának kihasználtsági foka szoros összefüggésben van a hazai piac késztermék igényével. Jelentős potenciál rejlik a fafeldolgozó és késztermékgyártó üzemekben, amelyek termékeiket hazai és külföldi piacokon értékesíthetik. A kitermelés és feldolgozás során a nagyobb kézimunkaerőt kívánó munkafolyamatoknak köszönhetően javítható a vidéki térségekben a foglalkoztatottság. Az alacsonyabb iskolai végzettségűek munkával való ellátásának lehetősége is megteremthető ezen iparág fejlesztésével.

A megye biztonságos önellátásra képes egészséges élelmiszerből és ivóvízből. A vidéki térségekben élők foglalkoztatásának elősegítése érdekében szükséges a megye egészét érintően az **élelmiszeripari ágazat fejlesztése**. Amennyiben átgondolt koncepció mentén sikerül a megye területén arányosan **élelmiszer-feldolgozó üzemek**et létesíteni, úgy annak nyersanyaggal való ellátásába bekapcsolódhat a térség lakossága. A zöldség- és gyümölcstermesztés újraélesztése a hagyományokkal rendelkező térségekben és az intenzív kertészeti ágazat és a halgazdálkodás fejlesztése fontos elem. Szemben a hagyományos mezőgazdasági termeléssel a **feldolgozóipar** a fafeldolgozó üzemekhez hasonlóan **magas**abb **hozzáadott értékű termékek**et állít elő. Nem elhanyagolható a lokális kisüzemek által biztosított munkalehetőség sem.

A méztermelésnek nagy jelentősége van a megyében jelenleg is, a nem jó termőhelyi adottságokkal rendelkező területek akáccal beültetése kettős hasznosítást jelenthet, méhlegelőként, illetve ipari fatermelő területként lenne használható.

A helyben megtermelt, feldolgozott termékek piacra jutását az egységes jól beazonosítható **arculat** megteremtése, illetve a **marketingkapacitás** fejlesztése segíti. A helyi termékek piaci bevezetését az első időszakban támogatások biztosítása ösztönözheti.

Az elmúlt időszak tapasztalatai alapján koncepcionálisan szükséges átgondolni a megye egész területét érintően a helyes, **fenntartható vízgazdálkodási módszerek**, technológiák és földhasználat meghonosítását. A kitűzött cél az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés előmozdítása. Az aszályos évek ráirányították a figyelmet a vízmegtartás fontosságára. Az egyetem tudásbázisát felhasználva szükséges elterjeszteni a modern agrárgazdálkodási technológiákat, igazodva a negatív klimatikus változásokhoz. A nehezen kiszámítható esőzések, árvizek során lezúduló csapadék tározókban történő visszatartása részben ellensúlyozhatja a csapadékszegény időszakok vízhiányát.

Somogy megyében is kimutatható az országos trendekhez hasonlóan a vidéki térségek kiürülése. A vidéki népesség elöregedését ellensúlyozni szükséges célzott programokkal, amelyek a fiatalok helyben tartásán túl a gazdálkodni akaró és képes értelmiség kistelepülésekre költözését ösztönzi. A magasabban képzettek **távmunka-lehetőséggel** történő letelepítésének támogatása is növeli a vidéki fiatal lakosság arányát, ezzel lassítva az elöregedést. Mindehhez elengedhetetlen **szélessávú internet hozzáférés** biztosítása. A megfelelő lefedettség jelenleg pont a kistelepülések esetében mutat jelentős lemaradást.

Fontos ösztönző lehet továbbá az ingatlanok alacsony ára is. A kistelepülésen megvalósuló megújuló energiára alapozott energiatermelő rendszerek kiépítésével alacsony rezsijű lakóingatlanok is vonzóvá tennék a vidéki életet. A fiatal családok helyben maradásának és letelepedésnek egyik gátja a nem megfelelő színvonalú helyi oktatás.

Somogy különleges **természeti adottságai**, termálvízkincse, a magas fokú biodiverzitás, a természet közeli területek magas aránya magában hordozza a rekreációs, egészség- és ökoturizmus szegmensben rejlő lehetőségeket. Minőségi turisztikai szolgáltatások kialakítása indokolt a fizetőképes kereslet megyénkbe vonzása okán.

Somogy megye területfejlesztési programjában kiemelt hangsúlyt kap fentieknek megfelelően a Balaton parton kívüli turisztikai attrakciók és szolgáltatások fejlesztése is.

Komoly kihasználatlan potenciál rejlik a vadász- és természet-turizmusban egyaránt. Településcsoportok komplex turisztikai szolgáltatáscsomagok kialakításával növelhetik a tevékenységből befolyó bevételeiket, ez egyben hozzájárul a foglalkoztatottsági ráta növekedéséhez. Helyben előállított termékekre, élelmiszerre alapozva növeli a mezőgazdasági termelésből élő lakosság jövedelmét. Erősíthető a bioélelmiszerek előállításának aránya a megfelelő fizetőképességgel rendelkező turisták megyébe vonzásával.

A megye felzárkóztatása szempontjából reális lehetőséggé vált a belső-somogyi turisztikai potenciál fejlesztése, amely elsősorban a **Zselic**, mint különleges természeti értéket képviselő térség révén kerülhet fel a szelíd turizmus iránt egyre növekvő érdeklődők térképére. Ebben a térségben jelentős és egyedi turisztikai termékként fejlesztendő a Nagyatádi Gyógyfürdő. A turisztikai célú kerékpáros és lovas túraútvonal hálózat megléte (pl. a Balaton és a Dráva között) a vendégforgalom növelése mellett a helyi lakosok jövedelemszerzését is segítené a szolgáltatások kialakításával, különösen innovatív, újszerű és egyedi beruházások megvalósításával. A turisztikai infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése eltérő fókusszal, de szükséges a magterületeken és azon kívüli térségekben is. A megye fejlesztési programjában a két határmenti, egyben drávamenti komplex programmal fejlesztendő járás esetében szintén a turizmus, mint ágazat fejlesztése szerepel a fejlesztési programok középpontjában a helyi körforgásos gazdasági modellek bevezetése mellett.

Lakossági és közösségi energiaigény jelentős hányada fedezhető lenne megújuló energiaforrásból. E tekintetben a megye adottságai előrevetítik a **megújuló energiaforrások** minél nagyobb arányú alkalmazásának lehetőségét, elsősorban biomassza, napenergia, geotermikus energia felhasználásával. A vidéki térségekben **helyi energiatermelő rendszerek** meghonosítása eredményezhet javulást az ott lakók életminőségében, egyben az energiaköltségek markáns csökkentésében. A vállalkozások is egyre nagyobb arányban hasznosítanák az így megtermelt zöld energiát.

A biomassza energiatermelésre való hatékony és környezetkímélő alkalmazhatóságának egyik feltétele, hogy helyben, illetve az felhasználás közelében legyen hozzáférhető az energiaforrás. Így amellett, hogy a szállítási költség és idő minimalizálható, a környezetterhelés is alacsony szinten tartható. Ezt a ma még csekély mértékben kiaknázott helyi erőforrást a megye vidékies térségeiben általános érvénnyel hasznosítani szükséges. Szekunder hatásként a termeléshez emberi munkaerő alkalmazása szükségeltetik, így hozzájárul a foglalkoztatottság, illetve önfoglalkoztatás arányának növekedéséhez.

2.4.5 5. Határmenti térségek fejlesztése

Horvátország 2013. július 1-jén az Európai Unió teljes jogú tagjává vált, amely Somogy megye számára is új lehetőségeket eredményezett. Ezek a lehetőségek ezidáig alapvetően alulhasznosítottak maradtak mind a megye társadalmi-gazdasági felzárkóztatása szempontjából, mind a horvát partnerek érdekei szempontjából.

A határmenti együttműködés Somogy megye esetében egybeesik az ezidáig alulhasznosított, páratlan ökológiai értékekkel rendelkező, jelentős részben érintetlen Dráva menti területek fejlesztésével, amely a Csurgói Járás és a Barcsi Járás területén tervezett komplex fejlesztési programok központi eleme. A határmenti együttműködés tematikájában a természeti értékek közös hasznosításához illeszkedő turisztikai fejlesztésekben, valamint a határmenti települések társadalmi-gazdasági kapcsolataihoz illeszkedő kooperációk erősítésében szükséges, hogy megjelenjen.

Ezen folyamatok térbeli vetülete két együttműködési formát eredményezhet:

- egyrészt konkrét – alapvetően turisztikai együttműködést – a Dráva partján található települések között, így a magyar (somogyi) oldalon Bélavár, Vízvár, Heresznye, Barcs, illetve Gyékényes-Zákány és Őrtilos térségében

- másrészt települések közötti együttműködést eredményezhet a határmente jelentősebb települései között, így Csurgó, Nagyatád, Barcs, illetve Kapronca és Verőce között.

Somogy megye határmenti területeinek fejlesztésére a két érintett járás területére vonatkozó komplex programokban kerül sor, melyben integrálásra kerülnek azok az intézkedések is, melyek a határmenti fekvésből, illetve a drávamenti pozícióból fakadó lehetőségeken alapulnak.

Ehhez a célkitűzéshez illeszkedve meg kell teremteni **Barcson**, **Csurgón** és **Nagyatádon** a nemzetközi és hazai termelő és szolgáltató **vállalkozások**, logisztikai és szállítmányozó cégek **letelepedését elősegítő infrastrukturális** feltételeket, ki kell építeni az azok igényeit kiszolgáló **üzleti szolgáltatásokat** (logisztikai, pénzpiaci, ügyviteli, infokommunikációs szolgáltatások).

A gazdasági-kereskedelmi kapcsolatok élénkítése érdekében alapfeltétel a **közlekedési kapcsolat javítása**, a jelenlegi **határátkelési pontok fejlesztése, kapacitásbővítése**, igény esetén további – elsősorban vízi forgalmú komp – átkelők létesítése.

A turisztikai hasznosításra való felkészülés érdekében már most meg kell kezdeni a személyforgalmi **kikötők fejlesztéseinek** előkészítő tevékenységeit a horvát oldali partnerekkel egyeztetett módon. Annak érdekében, hogy a terület közlekedési kapcsolatai érdemben javuljanak, nem csak a nemzetközi, de a **térségi elérhetőség** vonatkozásában is előrelépés szükséges, különösen igaz ez a határ menti térséget É-D irányban feltáró, a meghatározó települések kapcsolatát biztosító **68. sz. főút** esetében, ahol a gyors elérhetőséget annak **fejlesztés**én (pl. települési elkerülések) keresztül biztosítani szükséges.

A nagytérségi rendszerekben tervezett fejlesztések mellett ki kell használni a horvát csatlakozás teremtette kisebb térségi szinten megjelenő új piacok kiszolgálását elsősorban a határ menti somogyi települések **kereskedelmi** (beleértve a **helyi termékek piacainak** fejlesztését) és **turisztikai szolgáltatásainak bővítése** terén, különösen a horvát határ menti települések lakossága körében már napjainkban is kedvelt gyógy-és termálfürdők turisztikai, egészségturisztikai szolgáltatásainak fejlesztésével. A turisztikai együttműködés területén alapvető a Dráva menti térség, mint egységes desztináció megjelenítése, határon átnyúló közös turisztikai termékcsomagok kialakítása, közös turisztikai információs bázis kialakítása, közös turizmusmenedzsment, marketing, egységes megjelenés a piacokon.

A Dráva folyó somogyi szakasza és a part menti – a Duna-Dráva Nemzeti Park részét képező – területek egyike hazánk legkevésbé bolygatott, leginkább természet közeli állapotban megőrzött térségének, amely önmagában való értékén túl kiváló feltételeket teremt a **vízi-, a horgász- és a vadászturizmus fenntartható fejlesztésére**, valamint az **erdei termékek feldolgozására** épülő helyi kisgazdaságok kiépítésére és mindezen keresztül a helyi lakosság foglalkoztatási feltételeinek javítására.

A Dráva, mint határfolyó eddigi elválasztó hatásának mérséklése érdekében építve a határ mindkét oldalán jellemző vegyes nemzetiségű lakosságra szükséges a **közös kulturális hagyományok ápolását**, a helyi (Dráva-térségi) identitás tudat erősítését célzó akciók, programok szervezeti és infrastrukturális feltételeit megteremteni, hozzájárulva ezzel a térség **közösségi együttműködéseinek** fejlődéséhez. A horvát határ menti térségben a kapcsolatok erősítését, a gazdasági nyitás sikerességét nagyban segítené a horvát nyelv oktatása felnőttképzés és iskolai oktatás kereteiben.

3 A célrendszer koherencia vizsgálata

3.1 A célrendszer és a helyzetértékelés közötti koherencia

A területfejlesztési koncepció célrendszere a **helyzetfeltáró munkarészek** *3. Helyzetértékelés* c. fejezetében foglaltak **figyelembevételével készült**, amely tartalmazza egyrészt Somogy megye erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyeknek a bemutatását (SWOT analízis), másrészt a megye lehetséges fejlesztési irányainak megjelölését, és azok alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítását.

A SWOT elemzésben rögzített megállapítások visszaigazolják a jelen koncepcióban lefektetett **célrendszer relevanciáját**: a kitűzött célok a megye adottságaira építenek, és a lehetőségekhez mérten szándékoznak javítani a térség problémáin. A helyzetértékelésben felvázolt **fejlesztési irányok** szintén **jól azonosíthatóan és következetesen jelennek meg** az előbbiekben bemutatásra került **célrendszerben**. A helyzetértékelés értékelő megállapításai, az előzetesen meghatározott fejlesztési irányok, illetve a specifikus (tematikus és területi) célok közötti összefüggéseket a következő két táblázat szemlélteti. A célok esetében használt rövidítések az alábbiak szerint értelmezendők:

Jelölés	Tematikus / területi cél megnevezése
TEM1 (közvetlen kapcs.)	A XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása
TEM2 (közvetett kapcs.)	Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése
TEM3	Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása
TEM4	A hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése
TEM5	Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése
TER1	Balaton Kiemelt Üdülőkörzet komplex fejlesztése
TER2	Kaposvár centrum szerepének erősítése, vonzáskörzetének fejlesztése
TER3	Járásközpontok, városok funkcióinak megerősítése
TER4	Vidéki térségekben lakók életminőségének javítása, területi különbségek mérséklése
TER5	Határmenti térségek fejlesztése

TÉMAKÖR	ERŐSSÉGEK	CÉL		CÉL	GYENGESÉGEK	TÉMAKÖR
TERÜLETI FEJLETTSÉG	Balaton parti települések agglomerációja.	**TER1**		**TER3** TER4 TER5	Aprófalvak magas száma, öregedő népesség, leszakadó kistérségek, belső és külső perifériák (Balaton és Belső- Somogy közti különbségek), fiatal városok funkcionális gyengesége, fiatalok és képzettek elvándorlása.	TERÜLETI FEJLETTSÉG
GAZDASÁG, K + F, INNOVÁCIÓ	Versenyképes kutatási eredmények előállítására képes tudományos bázis, amely alkalmas az agrár-innováció erősítésére (MATE) Kedvező mezőgazdasági, halászati és vadgazdálkodási adottságok. Kaposváron található az egyetlen magyar cukorgyár.	**TEM1**		**TEM1**	Gyenge és gyengülő gazdaság, alacsony ipari termelés és K+F ráfordítások, alacsony külföldi tőkevonzó képesség, alacsony foglalkoztatottság és magas munkanélküliség; kihasználatlan ipari parkok, gyenge jövedelem-termelő ágazatok magas aránya.	GAZDASÁG, K + F, INNOVÁCIÓ
OKTATÁS	Jelentős oktatási súllyal rendelkező kistérségi központok, a mikro-térségi központokban stabil intézményi létszám. Kiterjedt szakképzési intézményrendszer.	**TEM2**		**TEM2** TEM5 TER3	Területi egyenlőtlenségek a minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén. A középfokú oktatás, szakképzés gyenge gyakorlat- és piacorientáltsága.	OKTATÁS
TURIZMUS	Balaton, mint országosan is kiemelt jelentőségű turisztikai magterület, kiépült idegenforgalmi infrastruktúrával és fogadó kapacitással. Jelentős, még kihasználatlan turisztikai adottságok (gyógy-, kulturális-, lovas-, horgász- és ökoturizmus).	TEM1 TER1		**TEM1** TER1	Egyedi, nemzetközi vonzerővel bíró attrakciók hiánya. A Balaton-parti fejlesztések ellenére a turizmus térben és időben továbbra is koncentrált.	TURIZMUS
KULTÚRA	Kulturális sokszínűség, több nemzetiség együttélése.	TEM4		TEM4	A meglévő intézmények hiányos, leromlott eszköz- és infrastrukturális ellátottsága.	KULTÚRA
EGÉSZSÉG-ÜGY ÉS SZOCIÁLIS ELLÁTÁS	Differenciáltan kiépült alapfokú egészségügyi ellátórendszerre kiépült infrastruktúra	**TEM5**		**TEM5**	Az elmaradott kistérségekben nehéz az alapfokú ellátásokhoz való hozzáférés. Jelentős mértékű a hátrányos helyzetű népesség csoport szegregációja. Humán erőforrás hiánya az egészségügyben.	EGÉSZSÉG-ÜGY ÉS SZOCIÁLIS ELLÁTÁS

KÖRNYEZET	Országos viszonylatban is magas a megye erdősültsége, ezzel együtt magas a biodiverzitás foka. A megújuló energiaforrások tekintetében Somogy megye jelentős potenciállal rendelkezik (elsősorban biomassza típusú energiahordozók, geotermikus energia, napenergia). A kommunális hulladékok gyűjtési rendszere a megye teljes területén megoldott. Változatos táji és természeti adottságok, gyógy- és termálvíz kincs.	**TEM3** TEM5 TER4		TEM3 **TEM5** TER4	Nagy területen máig megoldatlan a korszerű szennyvízkezelés. Az elaprózott birtokszerkezet és a sok esetben rendezetlen tulajdonosi szerkezet nehezíti a természet közeli területek megőrzésének, szabályozott hasznosításának és a tájgazdálkodás megteremtését.	KÖRNYEZET
KÖZLEKE-DÉS		**TEM5** TER1-5		**TEM5** TER1-5	Hiányos közlekedési kapcsolatok, regionális repülőtér hiánya (Taszár), felújításra és bővítésre szoruló mellékút hálózat.	KÖZLEKE-DÉS

TÉMAKÖR	LEHETŐSÉGEK	CÉL	CÉL	VESZÉLYEK	TÉMAKÖR
TERÜLETI FEJLETTSÉG	Horvátország a határ menti térségével a Pannon ETT működése által a kapcsolatok intenzívebbé váltak.	**TER5**	**TER4** TER3	A centrumoktól távoli kistelepülések elnéptelenedése, a megyén belüli fejlettségbeli különbségek fokozódása, a gazdasági leszakadás állandósul.	TERÜLETI FEJLETTSÉG
GAZDASÁG, K + F, INNOVÁCIÓ	A megye mezőgazdasági adottságainak és a Kaposvári Campus agrár-innovációs potenciáljának hasznosítása az élelmiszer és feldolgozó ipari vállalkozások letelepedésének elősegítésére, munkahelyteremtés, az élőmunka igényes ágazatok erősítése. (zöldség-gyümölcstermelés, állattenyésztés). Együttműködés a PTE-vel, a régión belüli tudástranszfer erősítése.	**TEM1** TEM3 TEM4	**TEM1** TEM4	A megye a gazdaságfejlesztési infrastruktúrájának alacsony színvonala és a HR kapacitások mennyiségi és minőségi elégtelensége miatt továbbra is leszakadó pályán marad. Az alacsony bérköltségre és a betanított munkára épülő vállalkozások elhagyják a térséget.	GAZDASÁG, K + F, INNOVÁCIÓ
OKTATÁS	Piacvezérelt szak- és felnőttképzés kiterjesztése.	**TEM2**	**TEM2**	A szakképzési rendszer elaprózottsága megmarad, az általános képzés felértékelődése és a szakképzés leértékelődése következtében állandósuló szakemberhiány.	OKTATÁS
TURIZMUS	A Balatonhoz kapcsolódó (főként belföldi) turizmus bázisára építve komplex turisztikai szolgáltatás csomagokba szervezéssel a megye belső területeinek attrakciói hatékonyan feltárásra kerülnek, a Balaton nemzetközi jelentőségű rekreációs térséggé válása.	**TEM1 TER1**	**TEM1 TER1**	Intenzív nemzetközi turisztikai marketing hiányában a külföldi vendégforgalom elkerüli a Balatont és a megyét. A COVID-19 járvány tartós keresleti deficitet okoz a balatoni turizmusban.	TURIZMUS
KULTÚRA	Az Uniós támogatással megépült, ill. korszerűsített infrastruktúra bázisán magas színvonalú fenntartható kulturális szolgáltatás szervezhető.	TEM4	TEM4	A kulturális intézmények tulajdonjogi, üzemeltetői és finanszírozási körülményeiben a stabilitásnak hosszú távú hiánya az intézmények megszűnéséhez, ill. a szolgáltatás színvonalának jelentős romlásához vezethet.	KULTÚRA

EGÉSZSÉG-ÜGY ÉS SZOCIÁLIS ELLÁTÁS	A helyi szociális gazdaság, valamint a civil és a helyi közösségek, az egyházak és a kormány szerepvállalásának erősödése elősegíti a hátrányos helyzetű rétegek társadalmi integrációját.	**TEM3** **TEM4** TEM5		**TEM4**	A COVID-19 járvány hatására a szegénységi küszöb alatt élők aránya növekedhet.	EGÉSZSÉG-ÜGY ÉS SZOCIÁLIS ELLÁTÁS
KÖRNYEZET	A szelektív hulladékgyűjtés arányának növekedése mellett a hulladékhasznosító ipar kiépülése. A megújuló energiaforrás bázis hasznosítási arányának jelentős növelése elsősorban a helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjedésével, kiegészülve a kapcsolódó környezetipari termelő- és szolgáltató kapacitások kiépülésével.	**TEM3** TEM5 TER4		TEM4 **TEM5** TER4	Az illegálisan lerakott hulladék környezeti károkat okoz. További támogatási források hiányában lassul a korszerű szennyvízkezelésbe bevont lakások arányának növekedése. A vízgazdálkodás területén fel kell készülni az egyre nagyobb gyakorisággal és váltakozó jelleggel előforduló vízbőségre, illetve vízhiányra. Klímaváltozás negatív hatásai, villámárvizek, invazív növényfajok elterjedése.	KÖRNYEZET
KÖZLEKE-DÉS	A megye nagytérségi kapcsolatainak kialakítása (M9, M6 autóút Barcsig, illetve az országhatárig), a megyeszékhely elérhetőségének javítása, a perifériák feltárása, a vasútvonalak korszerűsítése, közösségi közlekedés fejlesztése kerékpárút hálózat kiépítése. Kaposvár logisztikai központ.	**TEM5** TER1-5		**TEM5** TER1-5	Közösségi közlekedés részarányának visszaszorulása. Elmaradó közlekedési fejlesztések a hátrányos térségek további leszakadását erősítik.	KÖZLEKE-DÉS

HELYZETÉRTÉKELÉSBŐL KÖVETKEZŐ FEJLESZTÉSI IRÁNYOK, CSELEKVÉSI TERÜLETEK	CÉL
Az aprófalvas, perifériku s térségek leszakadásának mérséklése (A megyében lévő területi különbségek csökkentése, a hátrányos helyzetű térségek és népesség felzárkóztatása)	
A helyi/térségi termelésre alapozott feldolgozóipari vállalkozások letelepedésének elősegítése.	**TER1** TEM1
Munkahelyteremtés a leszakadó vidéki térségekben (elsősorban a Belső-somogyi térségben, valamint Külső-Somogy Balaton parttól távolabbi településein), az élőmunka igényes ágazatok erősítése. Hangsúlyt kell fektetni az agrárágazat munkaerő felvételi mutatójának növelésére, ennek ösztönzése érdekében együttműködéseket kell kialakítani a családi vállalkozások, családi gazdaságok mellett a megye tőkeerős agrár nagyvállalkozóival is.	**TER4** **TEM1** TEM3 TEM4
A helyi adottságokra épülő körforgásos gazdaság fejlesztése (agrár- és erdei termék feldolgozó ipar, kézműves ipar, faipar, vadász-, horgász-, ökoturisztikai szolgáltatási szektor, a meglevő természeti környezeti adottságokra épülő rekreációs szolgáltatások), ezáltal a munkalehetőségek bővítése, az elszegényedés megállítása a perifériku s térségekben. A helyi szociális gazdaság fejlesztése, elősegítve a hátrányos helyzetű rétegek társadalmi integrációját.	**TER4** TEM1 TEM3 **TEM4**
A klímaváltozással járó kockázatok csökkentése és a mezőgazdaság termelőképességének megtartása érdekében az öntözéses gazdálkodás feltételeinek komplex vízrendezési szemléleten keresztül történő megteremtése (a felszín alatti vizek kitermelése helyett, ahol lehetséges a felszíni és csapadékvizek vízvisszatartási, víztárolási feltételeinek javításával).	**TER4** TEM3
A vidéki lakosság életminőségének javítása és a közszolgáltatásokhoz való hozzáférésének biztosítása (szennyvízkezelés, előírt minőségű vezetékes ivóvízzel való ellátás, közösségi közlekedés, alapfokú oktatási, egészségügyi és szociális ellátás, korszerű infokommunikációs hálózatok).	**TER4** TEM3 TEM5
A Balaton térségének fejlesztése	
A helyi kis-és középvállalkozások aktív bevonásával a piaci igényekhez igazodó, komplex turisztikai termékcsomagok összeállítása, a turisztikai szezon területi és időbeli kiterjesztése, a szezonalitás csökkentése többek között a Balatontól távolabb eső háttér települések adottságainak jelenleginél aktívabb kiaknázásával. Balaton, mint a megye kiemelt térségének nemzetközi jelentőségű rekreációs térséggé fejlesztése.	**TER1** TEM1

A turizmus fejlesztése mellett a térség adottságaira építő gazdasági ágazatok fejlesztése (szőlészet-borászat, gyümölcstermesztés), a kapcsolódó KKV-k jövedelemtermelő képességének javításával és foglalkoztatotti körének bővítésével. Az ellenállóképesség fokozása érdekében célzott iparfejlesztés a súlyponti városokban.	**TER1** TEM1
A Balaton ökológiai állapotának és víz minőségének megóvása mellett és erre tekintettel is a KKV-k ösztönzése a környezetkímélő, energiahatékony és megújuló energia alapú technológiák alkalmazására.	**TER1** TEM3
Balaton térségének környezeti és táji adottságainak, értékeinek megóvása. tekintettel a klímaváltozásból fakadó kihívásokra.	**TER1** TEM3
A piaci körülményekhez rugalmasan alkalmazkodni képes, innovatív megoldásokat alkalmazó gazdasági bázisok kiépítésének elősegítése, a meglevő bázisok megerősítése	
A somogyi mezőgazdaság marketing-menedzsmentjét ki kell építeni ezzel is segítve a megyei termékek piacra jutását. Javítani kell a mezővárosi hagyományokkal rendelkező települések térségi piacszervező képességét.	**TEM1** TER4
A megye mezőgazdasági adottságainak hasznosításával és a MATE agrár-innovációs potenciáljának erősítésével nagyobb hozzáadott értékű termékek kifejlesztése és előállítása.	**TEM1** TER4
Somogy megye tőkevonzó képessége erősítése érdekében az oktatási intézmények teljes körének fejlesztése, a piacorientált	**TEM2**
szakképzés kialakítása, a felsőoktatás tudásbázisának megfelelő kiaknázása, az élethosszig tartó tanulás széleskörű elterjesztése.	TER2-3
A hulladékhasznosító ipar letelepedésének ösztönzése a szelektív hulladékgyűjtés arányának növelése mellett elsősorban a hulladékgazdálkodási programokban tervezett logisztikai csomópontok (nagyobb hulladékudvarok, átrakó állomások, hulladékfeldolgozók), ill. lerakók helyszínéül megjelölt településeken.	**TEM3** TER3-4
A megújuló energiaforrások (különösen biomassza, geotermikus- és napenergia) hasznosítási arányának jelentős növelése elsősorban a helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjedésével, kiegészülve a kapcsolódó környezetipari termelő- és szolgáltató kapacitások kiépülésével.	**TEM3** TER3-4
A megye nagytérségi kapcsolatainak kialakítása (M9, M6 autóút Barcsig, illetve az országhatárig, 67-es út), elérhetőség javítása, fő- és mellékút hálózat minőségének javítása továbbá bővítése (pl: Nagykónyi-Somogyvár-Marcali- Sávoly út megépítése, kompok, határátkelő helyek), vasútvonalak korszerűsítése, közösségi közlekedés fejlesztése (mikrotérségi szinten is), kerékpárút hálózat kiépítése.	**TEM5** TER1-5

Harmonikus városhálózat kialakulásának előmozdítása, a városok által a megye lakosságának nyújtott közszolgáltatások színvonalának javítása	
A városok és a város környék fejlesztése, a városok funkciójának erősítése. Kaposvár centrum szerepének növelése, integrált városfejlesztés.	**TER2** **TER3** TEM5
Horvátország Uniós csatlakozásával a határ menti gazdasági és közlekedési kapcsolatok javítása, Barcs határváros gazdasági, logisztikai és térségszervező szerepének erősítése. Barcs és Verőce, valamint Csurgó és Kapronca gazdasági, turisztikai, szolgáltatásszervezési együttműködési lehetőségeinek feltárása és hasznosítása. Az EGTC, mint eszköz regionális kihasználása.	**TER5** TEM1 TEM5
Az egészségügyi és szociális ellátó rendszer differenciált fejlesztése.	**TER3** **TER4** TEM5
A városi térségek erőforrásaira alapozott komplex turisztikai fejlesztések megvalósítása a turizmusban érintett szereplők együttműködésének erősítésével.	**TER1** **TER3** TEM1
A megyei jogú város és agglomerációja gazdaság fejlődése, a foglalkoztatás bővülése érdekében Kaposvár logisztikai központtá fejlesztése, hasznosítva a taszári légi bázist.	**TER2** TEM1 TEM5

3.2 Belső koherencia vizsgálat

3.2.1 A jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó cél kapcsolatának bemutatása

A Somogy megyei fejlesztési koncepció *jövőképe* egy, a sokszínű természeti környezettel harmóniában fejlődő, a társadalom minden rétege számára jó életminőséget biztosító térséget vizionál. A jövőkép által megfogalmazásra kerül, hogy mindez úgy biztosítható, ha a fejlődés a szolidáris közösségek, a városi és vidéki térségek egymást segítő együttműködésén alapul.

A koncepció keretében meghatározott mindhárom ***horizontális cél*** teljes mértékben képes szolgálni a ***jövőkép*** beteljesülését az alábbiak szerint:

- *A különböző társadalmi csoportok esélyegyenlőségének megteremtése* horizontális cél elérésével a megye minden polgára egyenrangú hozzáférést érhet el és egyenlő bánásmódban részesülhet a közösség számára nyújtott szolgáltatások terén és a közösséget erősítő folyamtokban, jelentősen hozzájárulva ezzel a lakosság életminőségének javításához.
- *A társadalmi, gazdasági és ökológiai tűrőképességet szem előtt tartó fenntartható növekedés biztosítása* horizontális cél az egyik legfontosabb alappillére a fejlesztési koncepciónak, az abban meghatározott célrendszer szinte minden elemét átszövi e gondolatiság és tenni akarás. A jövőkép a megyében jelenleg is adottságként meglevő sokszínű természeti környezet, mint kiemelkedő érték megőrzésére épít. Ennek eléréséhez elengedhetetlen a természeti erőforrások hosszútávon is fenntartható használatán alapuló fejlődés lehetőségének megteremtése, a megye belső erőforrásain túli használatának elkerülése. Ha sikerül megtalálni az optimális egyensúlyi szintet a helyi társadalmi jólét biztosításához szükséges erőforrás felhasználás, valamint a természeti, táji környezet értékeinek megőrzése, ezzel együtt az emberi élet számára egészséges környezet fenntartása között, úgy a természettel harmóniában történő fejlődés nagymértékben hozzájárul a megye lakossága jó életminőségének hosszú távú biztosításához.
- *A partnerségen alapuló szinergikus fejlődés gyakorlati elterjedésének elősegítése* horizontális elv teljesülése nagymértékben segíti a jövőképben megfogalmazott, a városi és vidéki térségek szolgáltatásainak egymásra épülésén, a szolidáris közösségek együttműködésén alapuló fejlődést. A rendszerszerű gondolkodást, az összetettebb térségi és társadalmi problémákra adandó komplex válaszok kialakításának hatékonyságát jelentősen javítja a partnerségben megvalósuló együttgondolkodás. A párhuzamosan megvalósuló elaprózott fejlesztések halmazát felváltó, széleskörű partnerségben megvalósuló komplex fejlesztések sokkal alacsonyabb szintű erőforrás felhasználás mellett valósíthatóak meg.

A koncepció keretében az ***átfogó célok*** úgy kerültek meghatározásra, hogy azok maximálisan segítsék a ***jövőkép****ben* megfogalmazott célállapot elérését.

- *A megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése* átfogó cél a jövedelem alapú társadalomban talán a legközvetlenebb módon tudja segíteni a jövőkép által elővetített, a megye lakossága jó életminőségének biztosítását. A rendszeres jövedelem az egyén stabil életszínvonalának és létbiztonságának elérésén túl hozzájárulhat a közösségek fejlődéséhez is, hiszen a megye polgárainak nem kell erőforrásaikat teljes mértékben az egyéni létfenntartás feltételeinek megteremtésére koncentrálni, lehetőségük nyílik (akár anyagi) a közösségi tevékenységek folytatásához, a helyi közösségek építéséhez. Ezen átfogó cél elérését a horizontális célok közül jelentős mértékben segítik a különböző társadalmi csoportok esélyegyenlőségének megteremtése cél által megfogalmazott elvárások.
- A megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontjainak figyelembe vételével átfogó cél a megye, mint élhető környezet hosszú távú fenntarthatóságát garantálja. Ahogy a jövőkép is megfogalmazza, Somogy megye sokszínű természeti környezetét, mint az emberi jó életminőség egyik alappillérét meg kell őrizni, ennek érdekében a megye belső erőforrásaival úgy kell gazdálkodni, hogy a helyi gazdaság erősítésével fenntartható, a környezeti konfliktusok minimalizálását célzó endogén fejlődés valósulhasson meg. A horizontális célok közül különösen nagy jelentősége van e cél elérésének elősegítésében a társadalmi, gazdasági és ökológiai tűrőképességet szem előtt tartó fenntartható növekedés biztosítása cél keretében meghatározott feltételek teljesülésének.
- *A megye térszerkezeti sajátosságaiból fakadó különbségek csökkentése: esélyegyenlőség minden somogyi polgár számára* átfogó cél elsősorban a megye lakossága életminőségének javítását szolgálja, de jelentős mértékben segíti a jövőképben elérni kívánt együttműködő városi és vidéki térségek rendszerének kialakulását is. Megteremti a mobilitás feltételeit, elérhetőséget teremt a ma még elszigetelt térségek, települések lakossága számára a magas színvonalú városi szolgáltatások felé. A horizontális célok és elvek közül ezen átfogó cél teljesülését kettő is közvetlenül szolgálja: a különböző társadalmi csoportok esélyegyenlőségének megteremtése, valamint a partnerségen alapuló szinergikus fejlődés gyakorlati elterjedésének elősegítése.

Mindazon túl, hogy az átfogó célok együttesen szolgálják a jövőképben felvázolt célállapot elérését, a három átfogó cél egyes elemei szinergikus hatást kifejtve segítik elő a másik két átfogó cél elérését is. Az *átfogó célok* ilyen irányú *kapcsolódási rendszerét* az alábbi ábrán szemléltetjük:

4. Ábra: Az átfogó célok kapcsolódási rendszere

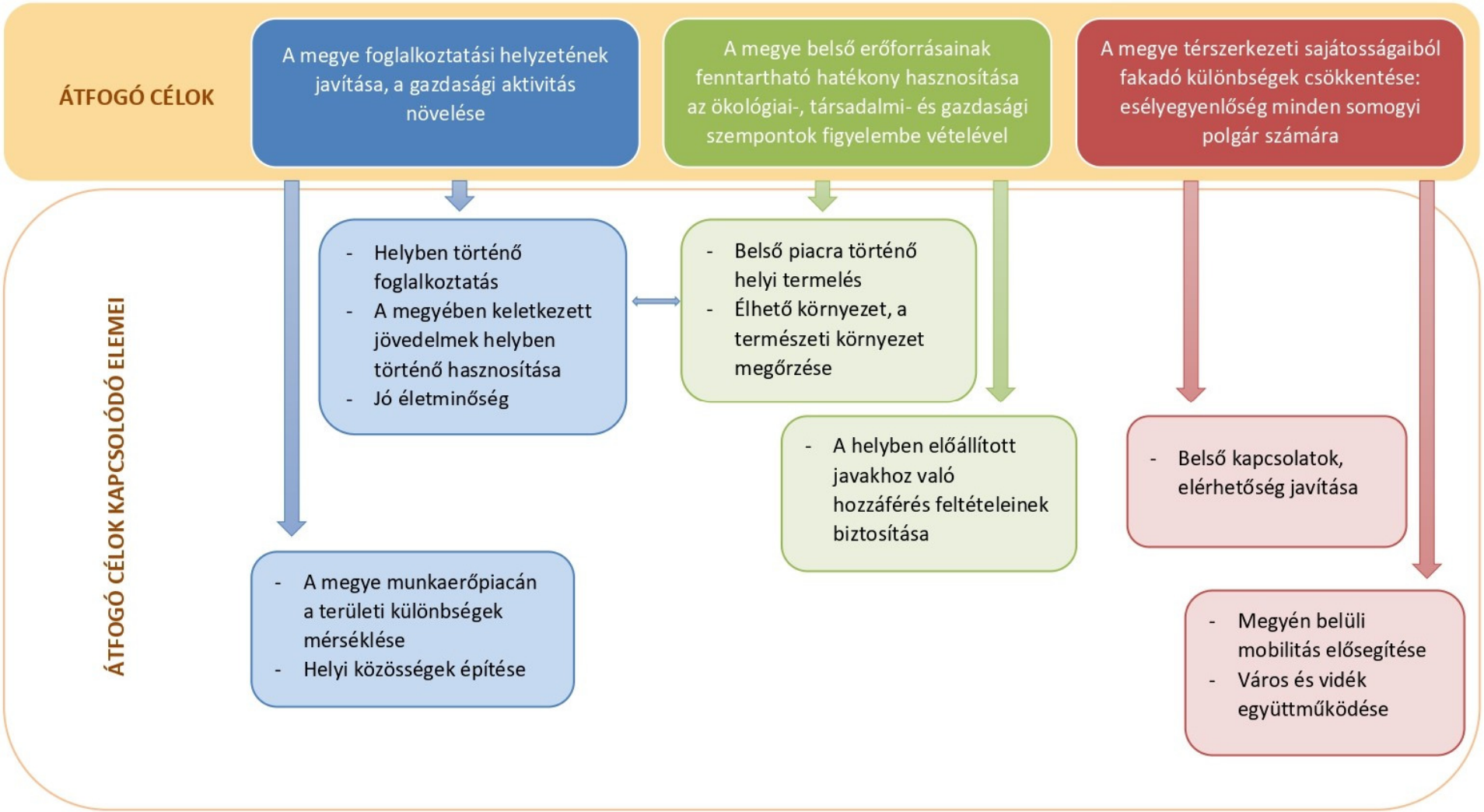

Forrás: saját szerkesztés

3.2.2 A tematikus célok és az átfogó célok kapcsolata

A ***tematikus célok*** *rendszerének* hozzájárulása az ***átfogó célok*** eléréséhez rendszerszemléletben, komplex módon értelmezhető, azaz az egyes átfogó célok nem egymástól elszigetelt részrendszerekként építenek kapcsolatot a specifikus célok adott részhalmazával, hanem az egyes tematikus célok több átfogó cél elérésére is gyakorolnak közvetlen, vagy közvetett hatást. E kapcsolati rendszer az alábbi mátrix segítségével jellemezhető (az adott átfogó cél elérését elsődlegesen szolgáló tematikus célok jelölése a legvastagabb nyíllal, a nem elsődleges, de még jelentős hatást gyakorló tematikus célok jelölése a közepes méretű nyíllal, míg a közvetett hatást gyakorló tematikus célok jelölése a kisméretű nyíllal történt):

1. Táblázat: Az átfogó és a tematikus célok kapcsolatrendszere

Átfogó célok / Tematikus célok	A megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése	A megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembe vételével	A megye térszerkezeti sajátosságaiból fakadó különbségek csökkentése: esélyegyenlőség minden somogyi polgár számára
A XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása	⇧	⇧	
Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése	⇧	↑	↑
Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása	↑	⇧	
A hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése	⇧	⇧	↑
Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése	↑		⇧

Forrás: saját szerkesztés

3.2.3 A területi és a tematikus célok kapcsolódása

A ***területi célok*** (a megyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységek) rendszere a fejlesztési koncepciót megalapozó helyzetértékelésben megfogalmazott fejlesztési irányok területi kategóriáinak figyelembe vételével került meghatározásra azzal, hogy a területi célok elérését a ***tematikus célok*** mentén meghatározott komplex eszközrendszer biztosítja. A területi és a tematikus célok kapcsolati rendszere (az, hogy az egyes tematikus célok eszközrendszere milyen súlyt képvisel az adott területi cél elérésében) az alábbi mátrixban foglalható össze:

2. Táblázat: A területi és a tematikus célok kapcsolatrendszere

Területi célok / Tematikus célok	Balaton Kiemelt Üdülőkörzet komplex fejlesztése	Kaposvár centrum szerepének erősítése, vonzáskörzetének fejlesztése	Járásközpontok, városok funkcióinak megerősítése	Vidéki térségekben lakók életminőségének javítása, területi különbségek mérséklése	Határmenti térségek fejlesztése
A XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása	⇧	⇧	⇧	↑	⇧
Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése	↑	⇧	⇧	↑	
Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása	↑		↑	⇧	↑
A hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése		↑	↑	⇧	↑
Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése	↑	⇧	⇧	⇧	⇧

Forrás: saját szerkesztés

3.3 Külső koherencia vizsgálat

A következő stratégiákat a tervezők figyelembe vették, de terjedelmi okokból kifolyólag részletes elemzésre a dokumentumban nem került sor:

- Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia III.;
- Balaton Kiemelt Üdülőkörzet klímastratégiája;
- 4. Nemzeti Környezetvédelmi Program;
- Nemzeti Erdőstratégia 2016-2030;
- Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia tervezete;
- Nemzeti Energia- és Klímaterv;
- Nemzeti Energiastratégia 2030, kitekintéssel 2040-ig;
- Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2009-2024;
- Idősügyi Nemzeti Stratégia 2034-ig;
- Nemzeti Tehetség Program 126/2008. OGY határozat (2008-2028).

3.3.1 A célrendszer kapcsolata az OFTK-val, továbbá a Balaton Kiemelt Térség fejlesztési koncepciójával

3.3.1.1 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (2014)

Az Országgyűlés 1/2014. (I. 3.) OGY határozatával még 2013 decemberében elfogadta a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepciót (OFTK). A jelen dokumentum már az abban foglaltakra tekintettel készült.

Az OFTK közép- és hosszú távon fogalmazza meg a hazai fejlesztési célokat és igényeket, meghatározva azok területi dimenzióit. Középtávon a dokumentum arra törekszik, hogy a 2014-2020-as időszak fejlesztési dokumentumait (a Partnerségi Megállapodást és az operatív programokat) megalapozza. Hosszú távon (2030-ig) az ország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségletei alapján teljes tervezéssel Magyarország minden ágazatára, térségére és köz-, piaci, valamint civil szférájára jövőképet és célokat definiál a fejlesztéspolitika és a területfejlesztés vonatkozásában. Az OFTK a 1254/2012. (VII. 19.) számú kormányhatározat alapján készült. A dokumentum Országgyűlés általi elfogadásakor hatályát vesztette az Országos Területfejlesztési Koncepcióról szóló 97/2005. (XII. 25.) OGY határozat, az Országos Területfejlesztési Koncepcióval egyetemben.

Somogy megye természetet és a társadalmat középpontba helyező jövőkép jól kapcsolható az OFTK jövőképének társadalmi és természeti erőforrásokhoz kapcsolódó vetületéhez. A kiegyenlített területi rend iránti igény megfogalmazása is közös vonás. Az átfogó célok tekintetében Somogy megye koncepciójában megfogalmazott három átfogó cél kapcsolódik a négy OFTK átfogó célhoz.

Az egyes átfogó célok kapcsolatát az alábbi ábra mutatja be:

3. Táblázat: SMTfK – OFTK célmátrix: az átfogó célok kapcsolatrendszere

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció / Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció	Értékteremtő foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés	Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom	Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme	Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet
A megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése	√			
A megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembe vételével		√	√	√
A megye térszerkezeti sajátosságaiból fakadó különbségek csökkentése: esélyegyenlőség minden somogyi polgár számára		√		√

Forrás: saját szerkesztés

Specifikus tematikus cél az OFTK-ban hét, Somogy Megye Területfejlesztési Koncepciójában öt került megfogalmazásra. A célok kapcsolódnak egymáshoz, de a kapcsolat szorossága különböző mértékű.

Az egyes specifikus tematikus célok kapcsolatát az alábbi ábra mutatja be:

4. Táblázat: SMTfK – OFTK célmátrix: A specifikus tematikus célok kapcsolatrendszere

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció / Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció	Versenyképes, innovatív hálózati gazdaság	Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság	Életképes vidék, egészséges élelmiszer- termelés és ellátás	Kreatív tudásalapú társadalom, piacképes készségek, K+F+I	Értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom, roma integráció	Jó állam: szolgáltató állam és biztonság	Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme
A XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása	√			√			
Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése				√			
Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása			√				√
A hátrányos helyzetű népesség- csoportok társadalmi integrációjának elősegítése		√			√		
Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése		√				√	

Forrás: saját szerkesztés

Specifikus területi cél öt került megfogalmazásra a megyei koncepcióban, melyek az OFTK hat területi célja közül öthöz kapcsolódnak. Az OFTK 1. területi célja az ország makroregionális szerepének erősítésére vonatkozik, melyhez földrajzi elhelyezkedése miatt kevésbé tud kapcsolódni Somogy megye. Az OFTK 3. területi célkitűzésében nevesítve jelenik meg a Balaton és térsége programalapú fejlesztése. Az OFTK 5. (felzárkóztatás), illetve 6. (mobilitás) területi célja Somogy Megye Területfejlesztési Koncepciójában az átfogó célok és a specifikus tematikus célok között jelennek meg. Somogy megye területi célja a megyén belüli speciális térségi jelleget emeli ki és a megyén belüli elkülöníthető különleges térségtípusokat állítja a középpontba.

5. Táblázat: SMTfK – OFTK célmátrix: A specifikus területi célok kapcsolatrendszere

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció / Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció	Az ország makro-regionális szerepének erősítése	Többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat	Vidéki térségek népesség- megtartó képességének növelése	Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése	Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaság- ösztönzés	Összekapcsolt terek: az elérhetőség és a mobilitás biztosítása
Balaton Kiemelt Üdülőkörzet komplex fejlesztése		√	√	√	√	√
Kaposvár centrum szerepének erősítése, vonzáskörzetének fejlesztése		√			√	√
Járásközpont ok, városok funkcióinak megerősítése		√	√		√	√
Vidéki térségekben lakók életminőségének javítása, területi különbségek mérséklése			√	√	√	√
Határmenti térségek fejlesztése			√		√	√

Forrás: saját szerkesztés

3.3.1.2 Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Koncepció (2020)

2020-ban került felülvizsgálatra a 2014-ben a Balaton Fejlesztési Tanács által elfogadott fejlesztési koncepció, melynek területi lehatárolása a Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvényben került megállapításra. A koncepcióban a kiemelt térségből következően a Balaton térség fogalmat használják az írók, mivel az egy általánosabb fejlesztési célra és tartalomra utal ellentétben a korábbi idegenforgalmi tervekből származó „üdülőkörzeti" megnevezéssel.

A Koncepcióban megfogalmazott **jövőkép: „Balaton, a természetesség és a magas életminőség egységes közép-európai mintarégiója!"** A térség jövőképe 4 pillérre épül, ezek a természetesség, a megújuló képesség, az egészség és a fenntarthatóság. A balatoni térség jövőképe illeszkedik a Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepcióban megfogalmazott jövőképhez, mely szintén kiemeli a természet értékét és az társadalom életminőségének a fontosságát.

A balatoni koncepcióban egy fő célt és hozzá kapcsolódóan 4 átfogó célt fogalmaztak meg. „Fő cél a Balaton térségének dinamizálása, fenntartható gazdasági fellendítése, a régió ökológiai rendszerének megőrzésével együtt, hogy a térségben élők és dolgozók számára egész évben biztosítható legyen egy kiemelkedő minőségű élet és munkakörnyezet."

Az alábbi táblázatban a megyei és a balatoni koncepció átfogó céljainak kapcsolódását vizsgáljuk meg.

6. Táblázat: SMTK – Balaton célmátrix: Az átfogó célok kapcsolatrendszere

Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Koncepció	A megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése	A megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembe vételével	A megye térszerkezeti sajátosságaiból fakadó különbségek csökkentése: esélyegyenlőség minden somogyi polgár számára
Magas minőségű környezet biztosítása a helyi lakosok számára	√	√	
Magas hozzáadott értéket előállító és döntően magasan képzett munkatársakat foglalkoztató vállalkozások	√		
Növekedjen a turisták tartózkodási ideje és költésekben megmutatkozó elégedettsége	√	√	
Rugalmasan igazodó és folyamatosan megújulásra képes szolgáltató és cselekvőképes, együttműködő intézmények és szervezetek			√

Forrás: saját szerkesztés

A táblázatból is jól látszik, hogy a megyei stratégiában az intézményrendszer és a turizmus ezen megközelítése nem jelennek meg átfogó stratégiai szinten, így ott nem találunk közvetlen kapcsolódást.

3.3.2 A célrendszer kapcsolata az OTrT-vel és a BKÜTrT-vel

3.3.2.1 Országos Területrendezési Terv (2018)

Az Országgyűlés 2018. december 12-én elfogadta Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvényt, amelynek területrendezési terveket érintő fejezetei 2019. március 15-től hatályosak. Az új tartalommal körvonalazott OTrT megalkotásakor a jogalkotó arra törekedett, hogy az az ország egészére, valamint egyes kiemelt térségekre meghatározza a térségi területfelhasználás feltételeit, a műszaki infrastruktúra-hálózatok összehangolt térbeli rendjét, a terület- és gazdaságfejlesztés hatékony területi, területhasználati orientálása érdekében, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek, honvédelmi érdekek és a hagyományos tájhasználat megőrzésére, illetve erőforrások védelmére. A hatékony és korszerű területrendezés ennek érdekében folyamatos, rendszeresen megújuló, összehangolt rendszert alkot az ország területi képét megalkotó fejlesztési stratégiákkal.

A megyei koncepció célrendszeréből csak néhány elemnek van területrendezési tervi vonatkozása: helyi termelés és önellátást segítő fejlesztések - mezőgazdasági és erdőterületek, infrastrukturális elemek fejlesztése – gyorsforgalmi út és mellékutak építése, vasút- korszerűsítés, horvát határ menti kapcsolatok erősítése – útkapcsolatok, kompkapcsolatok.

A 2014-2020-as időszakban elért eredmények:

- Megépült az intermodális csomópont, amely nagymértékben javítja az ingázás és a napi szintű közösségi közlekedés feltételeit.
- Megkezdődött a városon keresztülhaladó Budapest-Gyékényes vasútvonal (amely a transzeurópai vasúti TEN-T hálózat része) fejlesztése,
- A közúti közlekedési kapcsolatok fejlesztése keretében megépült az R67-es út Kaposfüred és Balatonszemes közötti szakasza.

Mindezen eredmények mellett azonban továbbra is több megoldásra váró feladat van, melyek közül kiemelendő:

- Meg kell oldani az M7-es és az M6-os autópályák gyorsforgalmi közúti összekötését – Kaposvár érintésével.
- A 67. sz. főút déli szakaszán folytatni kell a megkezdett észak-déli kapcsolat fejlesztését az M60-as autópálya Szigetvár környéki érintésével. A már megépült településeket elkerülő szakaszai gyorsítják az autópályák elérését, de a hiányzó szakaszok kiépítése elsődleges szempont a megyeszékhely közúti megközelíthetősége szempontjából.
- A kelet- nyugati irányú gyorsforgalmi közúti kapcsolatot az M9 gyorsforgalmi út megépítése biztosíthatja, az ennek részeként már megépült, Kaposvárt elkerülő szakasz átépítésével együtt.
- A biztonságos közúti közlekedés érdekében, a városon belüli vasúti fejlesztésekkel összhangban szükséges a külön szintű közúti átjárók megépítése.

A felülvizsgált OTrT több erdőgazdálkodási területet és kevesebb mezőgazdasági területet tartalmaz, sok település teljes közigazgatási területe erdőterületként tervezett, így az élelmiszer-önellátás is nehezen valósítható meg. Az erdőgazdálkodási térség növelése főleg a mezőgazdasági területek csökkenésével járhat, ez a megyei koncepció stratégiai célrendszerének **helyi szintű körforgásos gazdasági struktúra kialakítására, a közösségek önellátására vonatkozó tematikus célját** nem feltétlenül szolgálja. A mezőgazdasági területek között Somogyban viszonylag kevés a kiváló termőhelyi adottságúként minősített terület, viszont az erdőterületek nagy része kiváló termőhelyi adottságú.

A megyei területfejlesztési program és a hozzá illeszkedő helyi fejlesztési programok egyik fontos eleme lesz a mezőgazdaság és erdőgazdálkodás megfelelő, az adott ökológiai környezethez legjobban illeszkedő konkrét szerkezetének a kialakítása, olyan helyi fejlesztési programok megvalósítása, amely az ökológiai egyensúly és a társadalmi-gazdasági fenntarthatóság megfelelő interdependens rendszerén alapul.

Az elfogadott OTrT Somogyban kevesebb országos vasúti törzshálózati elemet tartalmaz. A vonalas infrastruktúra elemeinek csökkentése, alacsonyabb minősítési fokozata nem felel meg az **infrastrukturális elemek fejlesztése című tematikus célnak,** de a nagytérségi közlekedési folyosók fejlesztését szolgálja a tervezett M9-es és M60-as gyorsforgalmi út és a transzeurópai vasúti törzshálózat Dombóvár-Gyékényes szakaszának a folyamatban lévő fejlesztése. Az infrastruktúra fejlesztése közvetve hozzájárul a **vidéki népesség** gazdasághoz köthető **életminőségének javításához,** a természeti és környezeti szempontok szerinti életminőségnek kiváló feltételei vannak a megye területén.

Somogy megye egyik területi célja a **határmenti térségek fejlesztése** a horvát kapcsolatok erősítésével. A magyar (Barcs, Csurgó, Nagyatád) és horvát (Verőce, Kapronca, Krizsevci) városok meglevő együttműködése részben a meglevő infrastruktúrán alapul, de lényegesen több és jobb határátkelőhelyre lenne szükség.

A **belső erőforrások ökológiailag fenntartható** kezelését (II. átfogó cél) az erdőgazdálkodási területek, az országos vízminőség védelmi terület, a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek lehatárolása biztosítja.

A megyeszékhely, **Kaposvár centrum szerepének erősítése területi cél** érdekében a Dombóvár-Gyékényes közötti vasútvonal korszerűsítését mielőbb be kell fejezni. A megyei önkormányzat javaslatával összhangban a Kaposvár-Sásd közötti közúti kapcsolat továbbra is a 66. sz. főútként tervezett és a taszári repülőtér is a fejleszthető repülőterek sorában szerepel. A megyeszékhely szerepének szempontjából visszalépésként értelmezendő a Kaposvár- Fonyód vasútvonal országos törzshálózatból való kiemelése. Az M9 autópálya a megyeszékhely nagytérségi kapcsolatai szempontjából óriási jelentőségű.

3.3.2.2 Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Terv (2018)

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról szóló 2000. évi CXII. törvény hatályát vesztette a 2018. évi CXXXIX. törvény – Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről – jogerőre emelkedésével. Ez a törvény egybe fogja az Országos Területrendezési Tervet (OTrT), a Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervet (BATrT) és a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervet (BKÜTrT)

A BKÜTrT fő irányelvei a térség kiegyensúlyozott területi fejlődése, a környezeti minőség védelme és a természeti értékek megőrzése, a jelentős gazdasági potenciált jelentő üdülés és idegenforgalom fejlesztése céljával.

A törvény 6 térségi területfelhasználási kategóriát és 20 térségi övezetet határoz meg. Az összes településre vonatkozó előírásokon kívül a következő területkategóriákra külön előírások is vonatkoznak:

- BKÜ parti és partközeli települések
- BKÜ partinak és partközelinek nem minősülő települései
- BKÜ vízparti területei

A parttól távolabb levő települések sajnos jóval fejletlenebbek a part menti agglomerálódó településcsoportnál, köztük 6 városnál. Az országos és a balatoni tervben szereplő utak, főutak és kerékpárutak remélhetően sokat segítenek a **vidékies háttér települési térség** és **járásközpontok** funkcióinak elérésében. A megépült M7 autópálya - a közúti európai hálózat a TEN-T magyarországi elemeként minősített - gazdaságélénkítő hatása még nem érte el a várakozásokat.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területére, a megye északi harmadára részben vonatkozik a megyei területrendezési terv, míg a jelen területfejlesztési koncepció az egész megyére, így a BKÜ területére is teljes mértékben vonatkozik. A Balaton régió külön hosszú távú területfejlesztési koncepcióval is rendelkezik. Somogy északi és déli része között jelentős fejlettségbeli különbség van. A területrendezési tervekben szereplő fejlesztések megvalósulása remélhetően a déli somogyi területeket a balatoni területek fejlettségi szintjére emeli.

3.3.3 A célrendszer kapcsolata a fontosabb ágazati koncepciókkal, tervekkel

3.3.3.1 Program a Versenyképesebb Magyarországért (2019)

A hazai gazdaságpolitika mindinkább azokkal a kihívásokkal néz szembe, amelyek a hatékonyság növelésével függenek össze. A GDP 3 százaléka alatt tartott államháztartási hiány, a csökkenő államadósság, a külső egyensúly javulása, a stabil inflációs környezet, illetve a mérséklődő finanszírozási költségek megteremtették a gazdasági növekedés szilárd pénzügyi-makrogazdasági feltételeit. A gazdaság potenciális növekedési üteme 3–5 százalék körül ingadozik. Ez a nyugat-európai országokhoz való felzárkózást ugyan egyértelműen segíti, de beavatkozások nélkül nem lehetséges tartósan magasabb növekedési szint elérése.

További intézkedésekre van szükség az ország versenyképességének javítása érdekében. Cél, hogy a hazai gazdaság fejlődése az Európai Unió átlagát 2 százalékponttal haladja meg.

›› **FOGLALKOZTATÁS:** A Magyarországhoz hasonló népességszámú országokban még mindig magasabb a foglalkoztatottak száma, ami azt mutatja, hogy a hazai gazdaságnak komoly munkaerő-tartalék áll rendelkezésére. Elsősorban a **veszélyeztetett korcsoportok** (fiatalkorúak, kismamák, idősebb munkavállalók) **esetében tűnik lehetségesnek az előrelépés**, de hosszabb távon arra kell felkészülni, hogy **a képzettségi szint emelésére** helyeződik át a fókusz. Ebben a folyamatban jelentős szerep hárul a foglalkoztatási osztályokra, valamint a kereskedelmi és iparkamarákra.

A foglalkoztatás feltételeinek javítása érdekében cél a rugalmas munkavégzési formák támogatása, amely hozzájárul a munka és a magánélet megfelelőbb egyensúlyához, növelve a munkáltatók és a munkavállalók alkalmazkodó képességét. Támogatjuk az atipikus foglalkoztatást elősegítő intézkedések be vezetését a kisgyermekes szülők számára.

›› VÁLLALATI KÖRNYEZET: A vállalkozások hosszabb távú, kölcsönös bizalomra épülő kapcsolata az állami szektorral kiemelt jelentőséggel bír. A vállalati környezet átalakítása során nagyobb hangsúlyt kell fektetni a **magasabb hozzáadott értékű termelésre**.

›› ADÓZÁS: A költségvetési mozgástér tágulásával az adószerkezeten belül lehetővé válik a **munkára rakodó és a beruházásokat visszafogó terhek csökkenése**. Az ország **munkamegtartó és tőkevonzó képességének növelésében** meghatározó szerepet kap az adózáshoz kötődő adminisztratív terhek lebontása, amelyek elősegítik a gazdaság termelékenységét, illetve fehéredését. A kis- és középvállalkozások részére elkészített adóbevallások (2021) gyorsabb és könnyebb ügyintézéssel járnak, előmozdítva a vállalkozások jogkövető magatartását.

›› KÖZSZFÉRA: A **digitalizáció** segítségével egyrészt **bővül az állami szolgáltatások köre**, másrészt **újraszervezhetők a munkafolyamatok**. A minőségi szolgáltatások érdekében célszerű olyan eredményességi kritériumokat felállítani, amelyek alkalmasak lehetnek a teljesítmény előtérbe állítására.

›› OKTATÁS: A folyamatosan bővülő tananyag súlyos terhet rak a felnövő generáció vállára. Az ismeretanyagok elsajátításában a következő időszakban a **képesség-centrikus oktatásra** helyeződik át a hangsúly. Ez olyan tudást feltételez, ami az elméleti összefüggések mellett a gyakorlatban is hasznosítható. A **tanulók alkalmazkodóképességét** a munkaadói igények erőteljes megjelenése is előmozdítja.

›› EGÉSZSÉGÜGY: Az egészségügyi átalakítások középpontjába a **betegségek megelőzése** kell, hogy kerüljön. Ezt a különféle **szűrőprogramok** mellett az **alapellátások fejlesztése**, kapuőri szerepének megerősítése szolgálja. Amennyiben betegellátásra kerül sor, az egészségügyi kezelések költséghatékonyságát szükséges szem előtt tartani, úgy, mint a rövid időtartamú ellátási formák igénybevételét. A **korszerű gyógyításhoz** a finanszírozásnak is igazodnia kell.

7. Táblázat: SMTfK átfogó és tematikus stratégiai céljainak kapcsolata a Program a Versenyképesebb Magyarországért dokumentummal

Program a Versenyképesebb Magyarországért (2019) **Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció**	**Foglalkozta-tás növelése** (veszélyeztett korcsoportok foglalkozta-tása, képzettségi szint emelése)	**Vállalati környezet** (magasabb hozzáadott értékű termelés)	**Adózás** (munkára rakodó és a beruházásokat visszafogó terhek csökkenése)	**Közszféra** (a digitalizáció-val bővül az állami szolgáltatások köre)	**Oktatás** (képesség-centrikus oktatás)	**Egészségügy** (alapellátá-sok fejlesztése)
ÁTFOGÓ CÉLOK						
A megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése	√	√	√		√	
A megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembe vételével		√				√
A megye térszerkezeti sajátosságaiból fakadó különbségek csökkentése: esélyegyenlőség minden somogyi polgár számára						√
STRATÉGIAI CÉLOK						
A XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása		√	√	√		
Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése	√				√	
Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása			√	√		
A hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése	√				√	
Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése						√

Forrás: saját szerkesztés

3.3.3.2 Nemzeti Reformprogram (2020)

A 2020. évi Nemzeti Reformprogram taglalja a koronavírus (COVID–19) által okozott gazdasági visszaesés elkerülése érdekében megalkotott Gazdaságvédelmi Akcióterv részletes lépéseit és megvizsgálja az Európa 2020 Stratégia alapján az elmúlt 10 év eredményeit. A dokumentum tartalmaz a legfontosabb kormányzati, szakpolitikai előrelépések bemutatása mellett egy átfogó, rövid értékelést uniós és elsősorban magyarországi összevetésben, 10 éves távlatban az adott szakpolitikai helyzetről, az ott azonosított kihívásokról. Az alábbi táblázat mutatja a szakpolitikák céljainak és a SMTfK stratégiai céljainak a kapcsolódását.

8. Táblázat: SMTfK és a Nemzeti Reformprogram (2020) célmátrixa

Nemzeti Reformprogram (2020) / Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció	Növekedés-ösztönző politikák	Üzleti környezet, szabályozás	Foglalkoztatás	Család-politikai intézkedések	Szegénység	Oktatás	Egészségügy	Fenntartható gazdaság
ÁTFOGÓ CÉLOK								
A megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése	√	√	√	√	√	√		
A megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembe vételével	√						√	√
A megye térszerkezeti sajátosságaiból fakadó különbségek csökkentése: esélyegyenlőség minden somogyi polgár számára						√	√	√
STRATÉGIAI CÉLOK								
A XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása	√	√	√					√
Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése	√		√		√	√		
Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása	√							√
A hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése	√			√	√	√	√	
Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése		√				√	√	√

Forrás: saját szerkesztés

A növekedésösztönző politikák 6 fő területet ölelnek körbe, így több átfogó és tematikus stratégiai célhoz is kapcsolódnak, emellett a többi szakpolitika megfogalmazott céljai és/vagy elért eredményei több ponton kapcsolódnak a koncepcióhoz.

3.3.3.3 A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének Stratégiája (2019-2030)

A tervezett kkv stratégiának hét alappillérje van:

I. Vállalkozóbarát szabályozási és adózási környezet
   a. A vállalkozói működéshez kapcsolódó adminisztratív terhek csökkentése;
   b. Az adóadminisztráció egyszerűsítése;

II. Az üzleti környezet és az e-kormányzat fejlesztése
   a. Elektronikus kormányzati szolgáltatásokhoz való hozzáférés és ügyintézés egyszerűsítése;
   b. Magyarország teljesítményének javítása a „Második esély" SBA alapelv területén;
   c. A „bizalom infrastruktúrájának" kiépítése: erősödjenek a vállalkozások közötti tranzakciók intézményi garanciái és bővüljön az üzleti partnerekről elérhető információforrások köre;

III. A kkv-k fejlődési képességének, innovációs és digitális teljesítményének erősítése
   a. A technológiai innovációk alkalmazásának elterjedése a kkv-k körében;
   b. Az immateriális tőke arányának növekedése;
   c. A kkv-k digitális kompetenciáinak erősítése, digitalizációs fokának növelése;

IV. Kis– és középvállalkozások finanszírozáshoz jutásának ösztönzése
   a. A vállalkozók adottságaihoz és szándékaihoz igazodó finanszírozáshoz való hozzájutás feltételeinek megteremtése;
   b. A kkv-k hitelfelvételi lehetőségeinek javítása;
   c. Tőkeforrások biztosítása sikeres növekedési lehetőségek előtt álló hazai cégeknek;

V. Nemzetköziesedés elősegítése
   a. A növekedési potenciállal rendelkező hazai kkv-k találják meg a nemzetközi munkamegosztásba való külföldi és belföldi bekapcsolódás lehetőségét, és ezen keresztül valósítsák meg növekedési céljaikat;
   b. A hazai kkv-k a belföldi értékesítésből származó árbevételük volumenét megtartva nemzetközi irányba bővítik piacaikat, elérve, hogy árbevételük egynegyede exportértékesítésből származzon;
   c. Az exportáló mikro-, kis- és középvállalkozások körének bővítése;

VI. A szükséges tudás megszerzése

a. Képzett munkaerő biztosítása a kkv-k számára;

b. A kkv-k szakképzési és képzési igényeinek érvényesítése a képzési szervezetek felé;

c. A vállalkozói kultúra fejlesztése;

VII. Generációváltás

a. A generációváltáshoz érkező kkv-k tulajdonosai többségükben a céljaiknak megfelelő módon és feltételekkel tudják átadni, örökül hagyni üzletrészeiket, hogy mindaz, amit az évek során felépítettek, a nyugdíjazással ne épüljön le, ne szűnjön meg, illetve lehetőség szerint magyar kézben maradjon.

Az SMTfK egyik stratégiai célja a XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása. E célhoz rendelt prioritások közé tartozik a somogyi vállalkozások versenyképességének növelése az ipari- és szolgáltató szektorban, ezen belül az üzleti infrastruktúra fejlesztése, foglalkoztatás bővítése, K+F+I programok, vállalkozások együttműködésének a támogatása, pénzügyi eszközök biztosítása, melyek mind megjelennek a KKV stratégiai céljai és eszközei között.

3.3.3.4 Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia (2017-2030)

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia feladata, hogy a turisztikai szemléletváltás megalapozásával, a főbb beavatkozási pontok azonosításával, stratégiai célok kijelölésével rövid, közép- és hosszú távon definiálja az állam feladatait az ágazatban, illetve a célok eléréséhez megfelelő eszközöket, forrást és intézményrendszert rendeljen.

A Stratégia célrendszere úgy épül fel, hogy az indíttatás, a vízió és a misszió megfogalmazását követően pilléreket, stratégiai és horizontális célokat határoz meg.

A Stratégia indíttatása: „Azért dolgozunk, hogy megoszthassuk Magyarország iránti szeretetünket."

A Stratégia missziója: „Elmesélni Magyarország történetét, és a turizmus fejlesztésén keresztül biztosítani az ország gyarapodását."

A Stratégia víziója szerint a magyar turizmus jellemzői 2030-ban:

1. a fenntartható gazdasági fejlődés húzóágazata,
2. minőségi élménykínálat,
3. elérhetőség és széles körű hozzáférés, innovatív megoldások,
4. erős turisztikai országmárka,
5. vonzó karrier,

és a turizmus jelentős mértékben járul hozzá az alábbi két célhoz:

1. közösségeink és értékeink védelme,
2. a hazaszeretet táplálása.

A Stratégia horizontális beavatkozási területei:

1. Együtt-élő turizmus
2. Családbarát turizmus
3. Hozzáférhető turizmus
4. Érthető turizmus
5. Digitális turizmus

A **turizmusnak meghatározó szerepe van Somogy megyében** mind gazdasági és foglalkoztatási megközelítésből. A **Balaton parti települések, a Zselic és a Drávamente** a főbb turisztikai térségek a megyében, de más részeken is megjelenik az **egészség-, kulturális-, sport és ökoturizmus**.

3.3.3.5 Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (2012-2024)

„A dokumentum keretet ad, célokat, prioritásokat vázol más döntések előkészítéséhez, hogy a szakpolitikai stratégiákban vagy tervekben olyan cél - eszköz - határidő - pénzügyi forrás rendszert tudjanak megalkotni, ami más szakpolitikai stratégiákkal vagy tervekkel együtt, azokkal összhangban, érdemben tudja szolgálni a fenntarthatósági átmenetet. A Keretstratégia célja egyszersmind, hogy hozzájáruljon egy nemzeti egyetértés kialakulásához a fenntarthatóságról."

A nemzet fenntarthatósági politikájának átfogó célja a folytonosan változó társadalmi-humán-gazdasági-természeti külső környezethez való alkalmazkodóképesség feltételeinek biztosítása, az ahhoz szükséges kulturális adaptáció minőségi javítása.

A keretstratégiában a négy alapvető nemzeti erőforrás területén a célok rendszere a következő.

Emberi erőforrások
Cél a népességében stabil, egészséges, a kor kihívásainak megfelelő készségekkel és tudással rendelkező emberek alkotta, a kirekesztettséget fokozatosan csökkentő társadalom.

Társadalmi erőforrások
Cél a fenntarthatóságot támogató kultúra kialakítása, a fenntartható társadalom szempontjából pozitív értékek, erkölcsi normák és attitűdök erősítése

Természeti erőforrások
A környezeti eltartóképességet mint a gazdálkodás korlátját kell érvényesíteni.

Gazdasági (fizikai) erőforrások

Fontos az önrendelkezés megfelelő szintjének fenntartása a gazdaságpolitikai döntésekben. Cél a fizikai tőke szelektív gyarapítása, a közösségi tőkejavak amortizációjának pótlása. Kiemelt feladat a vállalkozói réteg megerősítése, a hazai tőkebefektetések fokozatos növelése, külföldi kitettségünk csökkentése. Fontos a lokalizáció és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok kihasználása közötti ésszerű arány megteremtése, a helyi gazdasági kapcsolatok (pl. város és vidéke) erősítése.

A megyei célrendszerben az átfogó célok között jelenik meg a **belső erőforrások fenntartható hasznosításá**nak a szempontja, mind ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontból, mely kapcsolódása egyértelműen kimutatható a Keretstratégia célrendszerével. Emellett a **társadalmi, gazdasági és ökológiai tűrőképességet szem előtt tartó fenntartható növekedés biztosítása horizontális cél** is erősen kapcsolódik a Keretstratégiához.

A fenti tényezők közül a költségvetési politikán kívül mindegyik tényezőre hatással lehet a megyei koncepció megvalósítása.

3.3.3.6 Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)

A második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia egy több ágazatot átfogó, horizontális stratégia; az ágazati tervezést segítő, önálló célrendszert és konkrét cselekvési irányokat kitűző, azonban az ágazati fejlesztési törekvéseket „felül nem író” tervdokumentum. A NÉS-2 a klímapolitika, a zöldgazdaság-fejlesztés és az alkalmazkodás átfogó keretrendszere, amely az éghajlatvédelem céljait (ideértve a nemzetközi kötelezettségeket is) és cselekvési irányait tükrözi mind ágazati, mind területi dimenziókban a szakpolitikai és gazdasági tervezés számára, illetve a társadalom egésze felé. Fontos ernyő-stratégiáról van tehát szó, amely koordináló szerepet vállal a többi ágazati stratégia vonatkozásában.

A Stratégia egy-egy dekarbonizációs és adaptációs jövőképre (vízióra) támaszkodik:

Dekarbonizációs jövőkép: „a fenntartható fejlődés felé”

Adaptációs jövőkép: „felkészülni az elkerülhetetlenre, megelőzni az elkerülhetőt!”

A jövőképek elérése érdekében a NÉS-2 háromszintű célrendszerre épül, amelynek elemei célhierarchiában rendeződnek egymáshoz. A célhierarchián belül az átfogó célok a hazai éghajlatpolitika prioritásait adják meg, melyek a következők:

I. Fennmaradás és tartamos fejlődés egy változó világban
II. Adottságaink, lehetőségeink és korlátjaink megismerése

A megye területfejlesztési célrendszere átfogó és stratégiai szinten is igazodik a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia célrendszeréhez. A II. átfogó cél kiemeli az ökológiai fenntarthatóságot, míg a 3. tematikus specifikus cél (Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása) prioritása részletesebben foglalkozik a fenntartható gazdálkodással, erőforrások felhasználásával, valamint a megye lakosságának életminőség javítását elősegítő környezetgazdálkodási beruházások támogatásával.

3.3.3.7 Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)

A stratégia átfogó célja: Táji adottságokon alapuló felelős tájhasználat.

Horizontális elvek

Az átfogó cél eléréséhez a stratégia megvalósítása során az alábbi horizontális elvek érvényesítését kell biztosítani:

A. Természeti erőforrások és kulturális örökség általános védelme
B. Bölcs és takarékos területhasználat
C. Éghajlatváltozás hatásának mérséklése, alkalmazkodás

Stratégiai célok

A kiemelt célok és a hozzájuk kapcsolódó alcélok rendszere a következő:

I. Táji adottságokon alapuló tájhasznosítás megalapozása

I.1. Táji adottságokon alapuló tájhasznosítás kereteinek meghatározása

I.2. A tájhasználat változásának nyomon követése

I.3. A táji adottságokon alapuló tájhasznosítás integrálása a döntési mechanizmusokba

I.4. Komplex tájszemlélet integrálása a kutatásokba

II. Élhető táj – élhető település – bölcs tájhasznosítás

II.1. Kompakt, klímabarát, értékőrző települések

II.2. Tájba illesztett infrastruktúrák

II.3. Táji adottságokon alapuló termelési funkciók

II.4. Táji adottságokon alapuló rekreációs funkciók

II.5. Jobban működő szabályozási és védelmi funkciók

III. A tájidentitás növelése

III.1. Fogékonyság, társadalmi felelősségvállalás növelése

III.2. A társadalmi részvétel növelése

III.3. A tájjal kapcsolatos képzés, oktatás fejlesztése

Az SMTfK II. átfogó céljának fontos eleme **a megye természeti, táji és kulturális értékeinek megőrzése**, emellett az 5. tematikus cél úgy kívánja fejleszteni a megye infrastruktúráját, hogy közben **javítja a környezetvédelmi infrastrukturális ellátottságot és a környezetbiztonságot** és **csökkenti a környezeti és klímaváltozással járó kockázatokat**.

3.3.3.8 Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. (2011-2020)

Magyarország Kormánya a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia (NTFS) frissített változatával folytatja azt a hosszútávra tervező felzárkózás-politikát, amely alapvető szemléletváltást kíván elérni a szegénység elleni és roma politikában.

A stratégia 3 fő célja a következő:

1. A szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élők arányának csökkentése, különös tekintettel a roma népességre.

2. A szegénység, szociális kizáródás újratermelődésének megakadályozása.

3. A társadalmi-gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javítása, a társadalmi összetartozás erősítése.

A társadalmi felzárkózás és az esélyegyenlőség a SMTfK több célszintjén is megjelenik. A III. átfogó cél (**esélyegyenlőség minden somogyi polgár számára)** és a 4. tematikus cél (**a hátrányos helyzetű népességcsoportok társadalmi integrációjának elősegítése**) mellett horizontális szinten is jelen van a **különböző társadalmi csoportok esélyegyenlőségének megteremtése** célban.

3.3.3.9 Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia (2014-2030)

A Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2 célszintre osztja a stratégiai célokat. Az alábbi ábrán az 1. célszint: társadalmi és gazdasági célok illeszkedése látható a SMTfK céljaival.

9. Táblázat: SMTfK – Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia célmátrix: az átfogó és a stratégiai célok és az 1. célszint (társadalmi-gazdasági célok) kapcsolatrendszere

Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia / Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció	Környezet-re gyakorolt hatások javulása	Egészség és vagyonbiz-tonság javulása	Gazdasági növekedés elősegítése	Foglalkoz-tatás javulása	Lakosság jólétének javulása	Területi egyenlőtlen-ségek mérséklő-dése	Társadalmi igazságos-ság, méltányos-ság javulása	Nemzetközi kapcsolatok erősítése
ÁTFOGÓ CÉLOK								
A megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése			√	√				√
A megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembe vételével	√					√		

A megye térszerkezeti sajátosságaiból fakadó különbségek csökkentése: esélyegyenlőség minden somogyi polgár számára		√		√	√	√	√	
STRATÉGIAI CÉLOK								
A XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása	√		√					
Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése			√	√				
Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása	√					√		
A hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése		√		√	√	√	√	
Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése	√	√		√		√		√

Forrás: saját szerkesztés

A Stratégia 2. célszintje a fő közlekedési célok, ezek a következők:

- Társadalmi szinten hasznosabb közlekedési szerkezet kialakítása
  - Erőforráshatékony közlekedési módok erősítse
  - Társadalmi szinten „előnyösebb személy- és áruszállítás” erősítése
- Szállításai szolgáltatások színvonalának és hatékonyságának növelése
  - Szállítási szolgáltatások javítása
  - Fizikai rendszerelemek javítása

Ezen célok kapcsolata az SMTfK céljaival a következők:

10. Táblázat: SMTfK – Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia célmátrix: az átfogó és a stratégiai célok és a 2. célszint kapcsolatrendszere

Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia / Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció	Társadalmi szinten hasznosabb közlekedési szerkezet kialakítása	Szállításai szolgáltatások színvonalának és hatékonyságának növelése
ÁTFOGÓ CÉLOK		
A megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése		√
A megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembe vételével	√	
A megye térszerkezeti sajátosságaiból fakadó különbségek csökkentése: esélyegyenlőség minden somogyi polgár számára	√	√
STRATÉGIAI CÉLOK		
A XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása		√
Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése	√	√
Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása	√	√
A hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése	√	√
Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése		√

Forrás: saját szerkesztés

3.3.4 A célrendszer kapcsolata lokális stratégiai dokumentumokkal

3.3.4.1 Somogy Megyei Területrendezési Terv (2020)

A 6/2020. (III. 16.) önkormányzati rendelet tartalmazza Somogy Megye Területrendezési Tervének (SMTrT) a Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvénnyel összhangba hozott verzióját. A rendelet hatálya Somogy megye - A Balaton Kiemelt Üdülőkörzethez tartozó településeken kívüli – közigazgatási területére terjed ki, a hivatkozott önkormányzati rendelet 2. § 1. és a 8. §, valamint a 3/12. melléklet kivételével. Utóbbi kivétel tehát érinti a BKÜ területét is.

Az SMTrT öt területfelhasználási kategóriát használ és a 12 országos övezet mellett 5 megyei övezetet alkalmaz, ebből az egyedileg meghatározott megyei övezetek a naperőmű létesítés céljából korlátozottan igénybe vehető terület övezete és a vízerózióval veszélyeztetett terület övezete.

Az 1/3. melléklet tartalmazza az Országos és térségi közlekedési hálózatokat és egyedi építményeket. Az itt felsorolt meglévő és tervezett infrastrukturális elemek SMTfK infrastruktúra fejlesztéssel kapcsolatos céljánál figyelembevételre kerültek.

3.3.4.2 Somogy Megyei Önkormányzat 2019-2024. évre szóló gazdasági programja

Somogy Megyei Önkormányzat 2019-2024. közötti önkormányzati ciklusra vonatkozó gazdasági programját a Somogy Megyei Közgyűlés a 12/2020 (II.14.) közgyűlési határozattal fogadta el azzal, hogy a 2021-2027-es Európai Uniós költségvetési ciklus megjelenésének függvényében felülvizsgálja.

A Somogy Megyei Önkormányzat stratégiai célja a megyei önkormányzat területi önkormányzati szerepkörének erősítése, és bővítése. A Programban megnevezett célkitűzések kapcsolatai a SMTfK céljaival az alábbi táblázatban kerültek összefoglalásra.

11. Táblázat: SMTfK és a SMÖ 2019-2024- évre szóló gazdasági programjának a célmátrixa

SM Gazdasági Programja / Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció	Terület- és település-fejlesztési feladatok	A kutatás-fejlesztés, és az innováció elősegítése	A megye foglalkoztatási helyzetének javítása	Hátrányos helyzetű célcsoportok felzárkóztatása	Környezet-védelmi program és intézkedések	Közlekedésfejlesztés	Kulturális és természeti értékek megőrzése	Nemz. Agrárgazd. Kamarával közösen végzett szerep-vállalás folytatása
ÁTFOGÓ CÉLOK								
A megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése		√	√					
A megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembe vételével	√				√		√	
A megye térszerkezeti sajátosságaiból fakadó különbségek csökkentése: esélyegyenlőség minden somogyi polgár számára	√			√		√		
STRATÉGIAI CÉLOK								
A XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása		√	√					

Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése		√	√					
Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása	√				√			
A hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése	√			√			√	
Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése	√					√		√

Forrás: saját szerkesztés

3.3.4.3 Somogy Megye Foglalkoztatási Stratégiája (2017-2021)

A – TOP-5.1.1-15-SO1-2016-00001-as projekt keretein belül létrejött – stratégiai dokumentum célja Somogy megye 2017-2021 közötti foglalkoztatás fejlesztési irányainak kijelölése, a helyzetfeltárás alapján megfogalmazott jövőkép és célrendszer kialakítása, a rendelkezésre álló eszközök és források számbavétele, mindezt összhangban a megyei integrált területi programban, valamint a térségi stratégiai dokumentumokban megfogalmazott célokkal. Területi hatálya a megye egészére kiterjed, kivéve a Kaposvár Megyei Jogú Város közigazgatási területét.

A stratégiai jövőképe: Somogy megyében hatékony együttműködés jön létre a foglalkoztatásban érintett szereplők között, mely együttműködés a területi egyenlőtlenségek csökkentésével elősegíti egy vonzó befektetési környezet megteremtését.

12. Táblázat: Somogy Megye Foglalkoztatási Stratégiájának a céljai

Átfogó célok	**1. A munkáltatók foglalkoztatási lehetőségeinek bővítése**	**2. A munkaerő-piaci aktivitás és részvétel ösztönzése a munkavállalók alkalmazkodó képességének fejlesztésével**	**3. A munkaerő-piaci szereplők közötti együttműködések, partnerségek kialakításának elősegítése**
Specifikus célok	1.1 Foglalkoztatás-bővítő programok támogatása	2.1 A munkaerő-piacról kiszoruló rétegek munkaerő-piaci (re)integrációjának támogatása	3.1 Aktív partnerségi kapcsolatok kialakítása és működtetése a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében

	1.2 A munkahelyi elérhetőség javítása	2.2 A munkavállalók képzettségi szintjének növelése, kulcskompetenciák fejlesztése, erős és hatékony munkaerő-piaci szolgáltatások folyamatos biztosítása	3.2 A képzési rendszer összehangolása a munkaerő-piaci igényekkel
	1.3 Vállalkozói kultúra fejlődésének támogatása	2.3 Az önfoglalkoztatóvá válás támogatása	3.3 Munkaerő-piaci jelzőrendszer kialakítása

Forrás: SOMOGY MEGYE FOGLALKOZTATÁSI STRATÉGIÁJA (2017-2021)

A SMTfK I. átfogó célja (A megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése) erősen kapcsolódik a Foglalkoztatási Stratégiához. A tematikus célok mindegyikével összhangban van, mivel a foglalkoztatás növelésében szerepet játszik a munkáltatók támogatása, a cégek, a képző intézmények, egyéb piaci szereplők közötti együttműködés, képzési rendszer piacképessé tétele és az infrastruktúra fejlesztés (munkahelyek jobb elérhetősége).

3.3.4.4 Somogy Megye Klímastratégiája (2018)

A Somogy Megyei Közgyűlés a 34/2018 (III.20.) számú közgyűlési határozattal fogadta el a megyei klímastratégiát. Ennek helyzetértékelésben megállapítást nyert, hogy Somogy megye üvegházhatású gáz kibocsátása kapcsán viszonylag kedvező helyzetben van, melynek hátterében a nagyipar csaknem teljes hiánya, valamint a kiterjedt erdőterületek jelentős szén-dioxid megkötő hatása áll. Ugyanakkor komoly mitigációs potenciálok vannak a lakossági energiahasználat pazarló jellegéből, a közlekedés nagyfokú emissziójából, valamint a népesség klímatudatosságának lehetséges ösztönzéséből kifolyólag.

A Stratégia célkitűzéseket és iránymutatásokat ad 3 főbb témakörben:

- Somogy megye dekarbonizációs útiterve, mitigációs célkitűzései
- Adaptációs célkitűzések
- Klímatudatossági és szemléletformálási célkitűzések

A Koncepcióban a II. átfogó célon kívül a horizontális célok (A társadalmi, gazdasági és ökológiai tűrőképességet szem előtt tartó fenntartható növekedés biztosítása) között is megjelenik az ökológiai fenntarthatóság. A megyében fajsúlyos mezőgazdaságra és turizmusra is nagy hatással lehet az éghajlatváltozás, így közvetlenül vagy közvetetten több ponton kapcsolódik a Stratégia a SMTfK területi és tematikus céljaihoz is.

3.3.4.5 Somogy Megye Környezetvédelmi Programja 2020-2024

Somogy Megye Környezetvédelmi Programja a 2020 és 2024 közti időszakra fogalmaz meg célkitűzéseket és intézkedési-javaslatokat. A környezeti szempontú állapotfelmérés alapján meghatározott három stratégiai célterület szerint kerülnek megfogalmazásra és bemutatásra az egyes specifikus célkitűzések és feladatok, intézkedés-javaslatok:

1) életminőség és emberi egészség környezeti feltételeinek javítása
    a. levegőminőség javítás
    b. vízszolgáltatás és ivóvízminőség
    c. szennyvízelvezetés és –tisztítás, szennyvíziszap kezelés, hasznosítás
    d. csapadékvíz kezelés és fejlesztés
    e. környezet és egészség
    f. zöldfelületek védelme

2) természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata
    a. a biológiai sokféleség megőrzése, természet- és tájvédelem
    b. talajok védelme és fenntartható használata
    c. vizeink védelme és fenntartható használata
    d. környezeti kármegelőzés és kárelhárítás, különös tekintettel az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó kármegelőzésre

3) környezeti állapotok, folyamatok, melyek az erőforrások takarékos és hatékony hasznosításához kötődnek
    a. erőforrás-takarékosság és -hatékonyság javítása
    b. a fogyasztás környezeti hatásainak csökkentése
    c. hulladékgazdálkodás
    d. energiatakarékosság és -hatékonyság javítása
    e. az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, felkészülés az éghajlatváltozás hatásaira
    f. az agrárgazdaság környezeti aspektusai
    g. az erdőgazdálkodás környezeti aspektusai
    h. közlekedés és környezet
    i. turizmus – ökoturizmus

Horizontális cél: A fentiekhez egyöntetűen szükséges, hogy párosuljon egy általános környezettudatos magatartás irányába elmozduló társadalmi és gazdasági környezet, melyet, mint egy egységes, horizontális környezettudatosítási szemléletformálási intézkedési-javaslatként is felfoghatunk. E nélkül a fentebb megfogalmazott intézkedések végrehajtása nem lehet sikeres.

13. Táblázat: SMTfK és Somogy Megye Környezetvédelmi Programjának a célmátrixa

SM Környezetvédelmi Programja Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció	Életminőség és emberi egészség környezeti feltételeinek javítása	Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata	Környezeti állapotok, folyamatok, melyek az erőforrások takarékos és hatékony hasznosításához kötődnek
ÁTFOGÓ CÉLOK			
A megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése			√
A megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembe vételével	√	√	√
A megye térszerkezeti sajátosságaiból fakadó különbségek csökkentése: esélyegyenlőség minden somogyi polgár számára	√		√

Forrás: saját szerkesztés

3.3.4.6 Somogyi Kereskedelmi és Iparkamara: Somogy Megye képzési helyzetképe

A tanulmány célja Somogy megye oktatási és gazdasági helyzetképének adatalapú feltárása, a koronavírus-járvány kimutatható hatásainak vizsgálata. A Koncepció és a további tervezés szempontjából fontos a piacképes tudást biztosító képzések helyzetének ismerete, ehhez a legfontosabb megállapítások a Tanulmányból a következők:

- Általános iskola: a tanulólétszám ugyan nagyobb mértékben csökkent, mint az országos átlag, ugyanakkor ennek mértéke önmagában nem indokol lényegi változtatást.

- Szakképző intézmények: a tanulólétszámok változása ágazatonként és évenként is eltérő, rövid idő alatt bekövetkező nagymértékű növekedésre és csökkenésre is van példa, vagyis a szakképzési rendszer nagy valószínűséggel képes viszonylag dinamikusan reagálni a munkaerőpiaci igények változásaira. Ugyanakkor a nappali képzést folytató szakképző iskolák tanulólétszámának folyamatos csökkenése kedvezőtlen jelenségre hívja fel a figyelmet.

- Gimnáziumok: az elmúlt 3 tanévet tekintve a 4 évfolyamos gimnáziumi oktatásban résztvevő tanulók aránya minden tanévben messze a legnagyobb volt. A tanulók száma a városi gimnáziumokban csökkent, miközben Kaposváron növekedett, ami az oktatástípus megyei koncentrációjának növekedésére utal.

- Felsőoktatás: a megyében állandó lakcímmel rendelkező hallgatók jelentős része Somogy megyén kívül folytatja felsőoktatási tanulmányait, miközben a legnagyobb részük alapszakos oktatásban vesz részt.

- Felnőttképzés: dinamikusan nő a képzésben résztvevők aránya a lakónépességhez viszonyítva, emellett folyamatosan csökken a lemorzsolódás. Ugyanakkor a helyzetelemzés egyértelműen rámutat olyan földrajzi területekre és szempontokra, ahol további javulás érhető el.

- A kialakult vírushelyzet következményei egyelőre nem jelennek meg a Somogy megyei oktatás jellemzőit bemutató helyzetképben.

A járvány a különböző gazdasági ágazatokra eltérő mértékben hatott, a Tanulmány összefoglalója ezekről a következő:

- A raktározási költségeket megspóroló termelési és beszállítói rendszerek nemzetközi szinten sérülékenyek. A gép és járműgyártás, a borászat és a tartós élelmiszer előállítás terén fejleszteni kell a raktározást.

- A szakemberhiány évek óta szinte majdnem minden gazdasági ágazatot sújt, ami a járvány okozta veszélyhelyzet és egy jövőbeni gazdasági válság esetén is meg fog maradni. Elsősorban a képzetlen, és emiatt csak betanított munkára alkalmas személyeket fenyegeti a munkanélküliség.

- Közép-Kelet Európában több évtizedes probléma az alacsony termelékenység. A jövőbeni gazdasági válságok, járványok hatásainak csökkentésére, a nemzeti össztermék és az ebből eredő jólét növelése érekében szükséges az egy munkavállalóra eső termelés/jövedelmezőség jelentős növelése. Ez szinte minden ágazatra vonatkozik, kevés olyan terület van, ahol ez nem lehetséges. A jövedelmezőség növelését lehet fejleszteni a turizmus-vendéglátásban és a kereskedelemben is, nemcsak az ipar, építőipar területén.

- A turizmus-vendéglátás az a terület, amely a visszatérő járványnak a leginkább kitett. A belső turizmus erősítése mellett is szükség lesz e terület állami támogatására addig, amíg a lakosság többségét nem tudják védőoltással immunizálni. A szálláshely szolgáltatások működését javasolt hosszú távon az előírások nyugat-európaihoz hasonló könnyítésével versenyképesebbé tenni.

- A turizmus-vendéglátás mellett a borászati ágazatban van szükség sürgős pénzügyi, fejlesztési beavatkozásra ahhoz, hogy a járvány okozta helyzetből a borászat nyertesként jöjjön ki.

4 A terület felhasználás alapelveit lefektető koncepció

Somogy megye területfelhasználásának egységességét nem egyszerű megvalósítani, mert az Országos Területrendezési Terv mellett a területének északi harmadára a Balaton-törvénnyel jóváhagyott Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területrendezési terve, a másik kétharmadára pedig a Somogy Megye Területrendezési Terve vonatkozik. A megye területi fejlettségi szintje is erősen megosztott, területileg erősen kiegyenlítetlen, a fejlettebb balatoni területektől jelentősen elmaradott a megye déli része. A területfejlesztés alapfeladatának, a területi kiegyenlítésnek eleget téve, a déli területeket a balatoni térség fejlettségi szintre kell emelni.

A megye térszerkezetére kettősség jellemző, aprófalvas térségek és agglomerálódó térségek. Somogy nagyobb része aprófalvas térség, a falvak majdnem felének 500 fő alatti a lakosságszáma, az ország legritkábban lakott megyéje Somogy. Kaposvár környékén agglomerálódás tapasztalható, a környező falvak népessége nem csökken, illetve kis mértékben növekszik. A Balaton partja mentén pedig szinte összenőtt települések vannak, az agglomerálódó területen 6 város is található. A megye fejlődését befolyásolta a földrajzi fekvése, északról a Balaton, délről a Dráva folyó és az országhatár zárta le. Kapcsolatokat a keletről és a nyugatról szomszédos területekkel tudott kialakítani, főleg Pécs és Nagykanizsa vonzása érezhető. A három határ menti város (Barcs, Csurgó, Nagyatád) a horvát Kapronccával, Verőcével és Krizsevcivel létesített kapcsolatot.

Somogy megye térszerkezeti problémáit a társadalmi-, gazdasági-, infrastrukturális- és geomorfológiai körülmények egyszerre, egymást felerősítve okozzák és fokozzák. A fentiekben bemutatott településszerkezet miatt nincs a megyének egy domináns nagyvárosi központja, a megyeszékhely gravitációs súlya már a nyugati és északkeleti megyehatárnál sem érvényesül, Székesfehérvár és Nagykanizsa vonzáskörzete egyértelműen benyúlik Somogy megye területére. A megye nemzetközi szinten is látható gazdasági teljesítményét a Balaton parti turizmus generálja, amely a megye északi határát képezi, ráadásul úgy, hogy a fő közlekedési tengely (M7-es autópálya), valamint különböző jogszabályi és egyéb keretek tovább erősítik ezt az elválasztó funkciót, a Balaton különálló státuszát. Somogy megye gyakorlatilag az egyetlen olyan magyarországi megye, ahol a fő közlekedési tengely úgy fut a megyehatáron, hogy az nem érinti a megyeszékhely települést. Ez a tény már önmagában indokolná egy nagy transzverzális pálya kiépítését (tervezett M9-es autóút) ráadásul ezzel egy új nemzetközi jelentőségű térszerkezeti folyosó is kialakításra kerülne, amely egyszerre tárná fel és dinamizálná Belső-Somogy, Baranya és Tolna elzárt térségeit. Fenti körülmények pedig végső soron arra a geomorfológiai körülményre vezethetők vissza, hogy az alapvetően dombvidéki területen nincs egy olyan domináns medence, ahol a közlekedési folyosók összefutnának, ahol évszázados távlatban létrejött volna egy kereskedelmi- és ipari társadalmi közösség.

Somogy megye megélhetését a történelem folyamán az agrárium és a hozzá kötődő ipari tevékenység biztosította. A jövőben a nagy kiterjedésű mezőgazdasági és erdőterületeken keletkező termékek, alapanyagok feldolgozása szükséges munkahelyek teremtése és a gazdaság fejlesztése érdekében. Külön kellene vizsgálni, hogy az elterjedt nagyüzemi mezőgazdasági művelésű területek egy részén a művelést felválthatja-e az élőmunka igényes gazdálkodás (zöldség-, gyümölcstermesztés, gyógynövénytermesztés) és az állattenyésztés. A perifériкus térségben élő szaktudás nélküli emberek foglakoztatására nagy élőmunka-igényes feldolgozóipar telepítésénél és a KKV-szektor megerősítése érdekében a megyében termelődő alapanyagok feldolgozásához üzemek telepítésénél elsősorban a meglevő barnamezős területeket, felhagyott ipari üzemeket, mezőgazdasági majorokat kell igénybe venni, kerülni kell a zöldmezős beruházásokat. A települések belterületének növelését el kell kerülni, törekedni kell a kompakt települési területre. A települések területi növekedésének fékezését indokolja a csökkenő népességszám. Fenti térhasználati szempontokra a helyi szociális gazdaságok telephelyének kialakításánál is figyelemmel kell lenni.

A fejlesztéseket, a feldolgozóipari üzemeket és a szociális gazdaságokat összehangoltan, együttműködve kell telepíteni, hogy ne történjenek párhuzamos, egymás kárára szolgáló fejlesztések. A városok és környékük szorosabb, intézményesített kapcsolatát, együttműködését ki kell alakítani, nem csak a funkcionális várostérség, mint területfejlesztési alapegység besorolás miatt. A fejlesztések koordinálására a területfejlesztési törvény felhatalmazza a megyei önkormányzatokat.

A szociális gazdaság hangsúlyozása mellett a körforgásos gazdaság modelljének széleskörű bevezetése lehet a megye felzárkózásának a záloga. A megye településeinek döntő többsége méreténél és elhelyezkedésénél fogva alkalmatlan működőtőke vonzására, ugyanakkor a rurális térségek nem működhetnek piaci alapú szekunder szektor nélkül, a szociális gazdaság önmagában nem tud hosszútávon, támogatások nélkül fenntarthatóvá válni. A korábbiakban bemutatott térszerkezeti okok miatt jelentős területeken a napi szintű munkába ingázás sem reális fejlesztési alternatíva. Ezekben a térségekben az ipari ágazat döntően élelmiszergazdaság alapú szükséges, hogy legyen, de a természeti erőforrások révén – akár a hagyományos szakmák újjáélesztésével – fel kell tárni azokat a piaci réseket, melyekben a somogyi, kisszériás, ökológiailag tiszta termékek versenyképesek lehetnek.

Sok település jogos igénye a meglevő közintézmények épületeinek felújítása, energetikai korszerűsítése. A közösségépítés megfelelő tereit biztosítani kell, a falvak fiataljainak megtartásához a sportolási feltételek is szükségesek. A megye településein jelentős mennyiségű kihasználatlan, üres, részben pusztuló épületállomány van, ezek hasznosítását a gazdaságfejlesztésben, a feldolgozóiparban meg kellene oldani. A hasznosításra váró megyei épületállományról adatbázis létrehozása fontos lenne és kiajánlásuk esetleg tőkevonzó képességet is jelenthetne. A meglevő épületek feldolgozóipari vállalkozás céljára történő használata lehetne az elnéptelenedő falvak megmaradásának egyik eszköze, a közbiztonság javítása mellett.

Az erősen öregedő népesség miatt az idősek gondozásának feltételeit biztosítani szükséges. A somogyi falvakban - nem csak a kis- és aprófalvakban - rengeteg üres, nem értékesíthető lakóház - gazdasági épületekkel, gyümölcsfás, nagy kerttel - van, amelyek országos értéket jelenthetnének, a hasznosításukra programot /például állami bérlakások/ kellene kidolgozni. A néhány évtized múlva kihaló falvak épületállományának – külön kiemelve a műemlékeket - sorsával, megőrzési lehetőségével már most el kell kezdeni foglalkozni. Részletes programot, terveket kell készíteni az elöregedő és kihaló falvak társadalmi problémáinak kezelésére, központi intézkedésekkel erősíteni szükséges az alközpontokba történő betelepülést (a térségen kívülre történő elvándorlással szemben), meg kell tervezni a 2050-es lakossági viszonyokra a közszolgáltatások ellátását.

A nagyobb munkahelyteremtő beruházásokat városokba kell telepíteni, figyelemmel a barnamezős területhasználatra és törekedve a vonzáskörzetükben rendelkezésre álló munkaerő szaktudásának kihasználására, a jobb elérhetőség és a rövidebb munkába járási idő miatt. Természetesen ehhez a közösségi közlekedés fejlesztése is szükséges, a meglevő vasútvonalak korszerűsítése és munkába-járáshoz igazodó menetrendek szükségesek. A hiányzó mellékutak megépítése, a meglevő utak korszerűsítése, a kerékpárút hálózat kiépítése a munkába járás feltételeit biztosítja. Továbbá az IT és infrastrukturális hálózatának szélesebb körű elérhetősége javítja a távmunka feltételeit, így a népesség megtartására ösztönöz

A Balatonnak nemzetközi rekreációs térséggé fejlesztése érdekében a terület felhasználást a törvénnyel jóváhagyott Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területrendezési terve és az SMTrT biztosítja. A Balaton déli partján a települések nagyobb részén az építészeti arculat javítása szükséges. A háttértelepüléseket be kell vonni az üdülővendégek ellátásába és a turisztikai kínálatot bővíteni kell a „háttértelepüléseken” levő idegenforgalmi szolgáltatásokkal, természeti és építészeti értékekkel, összhangban a Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Koncepciójával.

A megye fejlesztésében a turizmusnak a Balaton-part mellett más térségekben is kiemelt tényezővé kell válnia. A Zselic és a Dráva-mente érintetlen térségei olyan turisztikai potenciállal rendelkeznek, melyek a 2021 után időszak fejlesztéseiben kiemelt szerepet kell, hogy kapjanak.

A megye területén az országos kerékpárút-hálózat elemeinek építését – közlekedésfejlesztési stratégia alapján - szorgalmazni kell, mert nem csak az idegenforgalmi célokat tudná szolgálni, hanem a hivatásforgalomban is szerepe lehetne. A térségi kerékpárutak megvalósításához – a mellékúthálózat hiányzó elemeivel együtt – az ütemezést is tartalmazó stratégiai tervet kell készíteni, a forrás megszerzésére törekedni kell, térségi és megyei szintű beruházásként lehet kezelni. Mindez összekapcsolandó a közúthálózati fejlesztésekkel.

A meglevő folyók, vízfolyások és a több mint 400 db állóvíz indokolja az öntözési célokat is szolgáló vízrendezési terv alapján történő vízgazdálkodás kialakítását. A haltenyésztés fejlesztésére az élelmiszertermelés érdekében szakmai javaslatot kellene készíteni. A megye területére a mezőgazdasági struktúra átalakíthatóságának bemutatása után a klímaváltozás, az öntözés szükségessége miatt vízgazdálkodási tervet kell készíteni, amely külön kiemelten foglalkozik a Balaton szükséges vízmennyiségének biztosításával is.

A természeti és a táji értékek megőrzését, védelmét kiemelten kell kezelni a fejlesztések során. Az ökológiai hálózat egyben tartását és fejlesztését a megyei területrendezési terv is biztosítja. A tájkarakter és a biodiverzitás megőrzését minden fejlesztés, beruházás során biztosítani kell, a természet- és környezetvédelmi szempontokat messzemenően figyelembe kell venni a társadalom érdekei mellett. Az ipari ökoszisztéma (minél kevesebb legyen a hulladékképződés, az egyik technológia hulladéka a másiknak alapanyaga legyen) minél nagyobb aránya fontos szempontja kell legyen a fejlesztési területek kijelölésének és az egymás mellé kerülő fejlesztéseknek.

Az erdőterületeken és mezőgazdasági területeken keletkező biomassza-alapanyagot, mint megújuló energiaforrást inkább helyi energiagazdálkodási rendszerben érdemes hasznosítani, a szállítási úthosszak csökkentése érdekében. Megújuló energiaforrásként a geotermikus energia is számításba vehető, térszerkezeti vonzata ugyan nincsen. A megye területére térségenként energetikai hasznosítási tanulmányt kellene készíteni, amely feltárja a biomassza alapanyagot, az erőművek telepítési helyét, a helyi hasznosítás lehetőségét és a geotermikus energia felhasználásának lehetőségeit. Az alternatív energiák mezőgazdasági hasznosítására is ki kell térni a tanulmányban. A napenergia használatára a morfológia és az SMTrT korlátozása miatt nagy valószínűséggel csak kisebb területeken és épületenként fog sor kerülni, bár napelem park létesítésének igénye felmerült. A helyi környezettudatosság és energiatakarékosság közösségi fejlesztésének programját ki kellene dolgozni.

A települések közmű-infrastruktúráinak korszerűsítése szükséges, fontos az ivóvíz minőségének javítása és a falvak nagyobb részében hiányzó szennyvízkezelés megoldása. Szorgalmazni kell az illegális vízkivételek megelőzését, a talaj vízháztartásának megóvásához.

Somogy megye aprófalvas szerkezete változás előtt áll. Ha nem sikerül a népességfogyást megállítani, akkor néhány évtized múlva a térszerkezetben jelentős változás következik be, több mint száz falu válik emberek nélkülivé, kihalttá. Az üres, nem értékesíthető lakóházakat kevés költséggel az állami bérlakás-programba lehetne bevonni. Szinte önfenntartó családi gazdaságok jöhetnének létre, családoknak megélhetést biztosítva és a kihaló falvak népességét pótolva. A falvak megtartásának eszköze lehetne a kis- és aprófalvak feladatmegosztáson alapuló egyenrangú együttműködése, amelynek alapjául az ésszerű közlekedési kapcsolat vagy akár a településcsoporton belüli helyi közösségi közlekedés, illetve az alapfunkciók biztosítása szolgálhatna.

A hulladék-feldolgozás és - hasznosítás számára a területek biztosítottak a megyében. Somban hulladék-válogató csarnok építésének előkészítése folyamatban van és Kaposvár területén a feldolgozás számára biztosított a terület a várostól keletre, a szennyvíztisztító mellett. A hulladékfeldolgozásban rejlő munkalehetőséget érdemes lenne feltárni.

A megye kelet-nyugati irányú nagytérségi kapcsolatainak érdekében rendkívül fontos az M9 autópálya mielőbbi megépítése. A megyén belüli szükséges közlekedési célú fejlesztések: a városok és környékük, a megyén belüli és kívüli városok közötti, valamint a határon átnyúló horvátországi településekkel közlekedési kapcsolatok erősítése, kiépítése.

A közösségi közlekedés fejlesztése, a magas településsűrűség és az alacsony lakosságszám miatt - akár kisebb településcsoportok között is - szükséges a munkaerő mobilitása érdekében, ezt a célt is szolgálná a hivatásforgalmat is bonyolítani képes kerékpárúthálózat kiépítése.

Somogy megye belső erőforrásait és értékeit fel kell tárni a megfelelő kezelés (pl. megőrzés, védelem, felhasználás) és a fenntartható fejlődés érdekében. Ez tipikusan megyei önkormányzati feladat lehetne. A lakosság bevonásával készítendő megyei erőforrás-térképen kellene ábrázolni - értékleltárral alátámasztva - a szabad humán munkaerőt, az épített örökség elemeit, az üres közép- és gazdasági épületeket, a táji és természeti értékeket (kiemelten Dráva, Balaton), az érintetlen természeti környezetet, a feldolgozható alapanyagokat, agrárpotenciált, mezőgazdaságban és az erdőgazdaságban rejlő lehetőségeket, a felszín alatti és felszíni vizeket, alternatív energiaforrásokat (biomassza-alapanyag, termálvíz, földhő), szénhidrogén készletet, a fejlesztési szándékokat (szervezeti, önkormányzati, magán), és a határ menti kapcsolati lehetőségeket.

A horvát határ menti kapcsolatokkal, a három város, Barcs, Csurgó, Nagyatád meglevő horvát települési kapcsolataival, az abból kovácsolható előnyökkel a gazdaságfejlesztésben lehet számolni. Az együttműködés megvalósítása érdekében a közlekedési infrastruktúra fejlesztését, utak, Dráván üzemelő kompok, hidak létesítését szorgalmazni kell. A Dráva folyó és térsége komplex fejlesztési tervét Horvátországgal közösen kell elkészíteni. A Dráva egyedi természeti adottságai mellett a gazdaság számára is lehetőség, idegenforgalmi szolgáltatások, vízi turizmus, ivóvízbázis, geotermikus energia. Mindez lehetne akár egy speciális, országhatáron átnyúló dél-somogyi program alapja, mert az érintetlen természeti környezet idegenforgalmi hasznosítása és a hátrányos helyzetű népesség foglalkoztatása is lehetne a tartalma.

4.1 Stratégiai térstruktúra bemutatása

10. ábra: *Stratégiai térstruktúra*

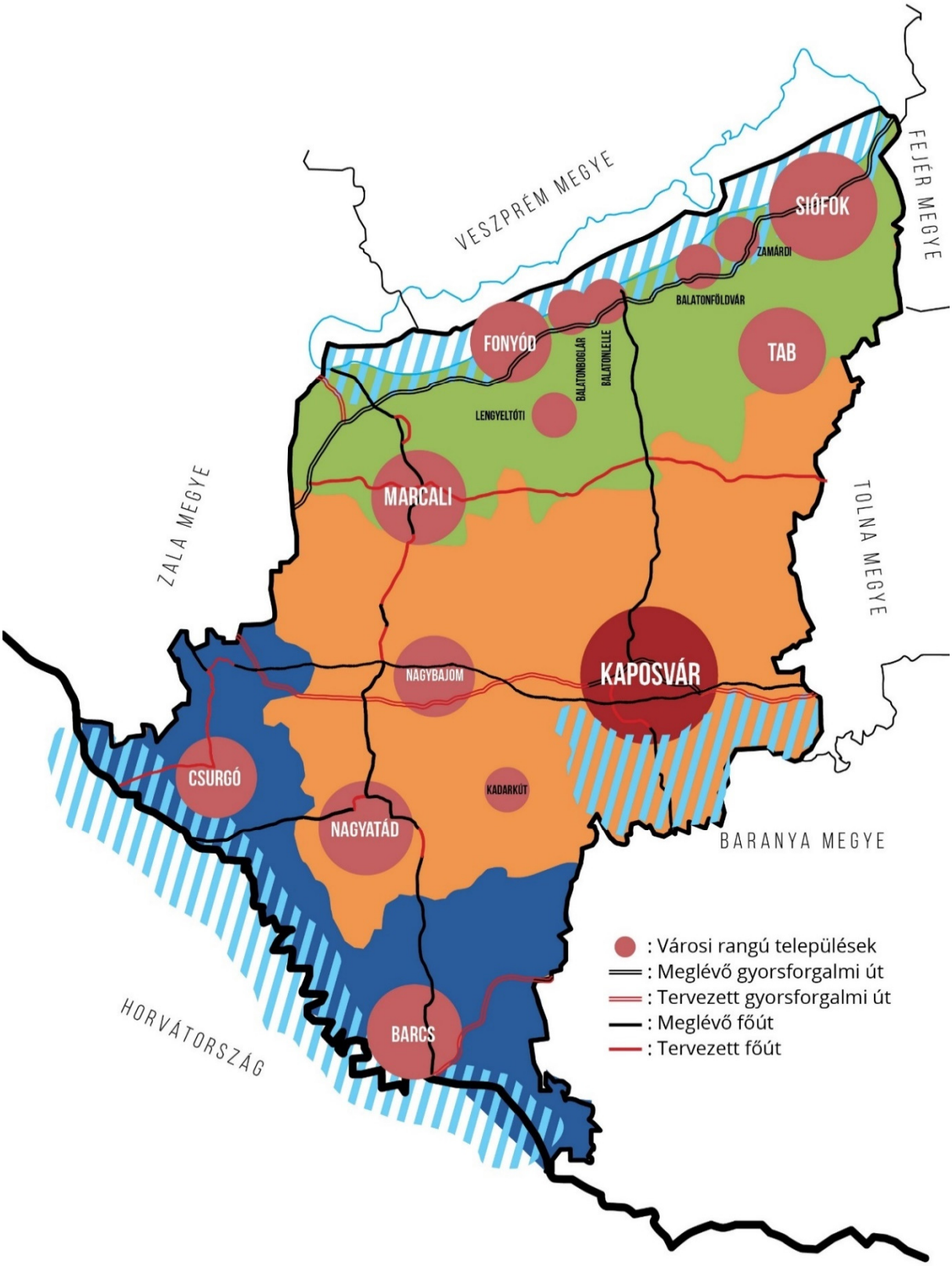

Forrás: saját szerkesztés

A fenti térképen 6 – a területi specifikus célokhoz igazodó – területi lehatárolás van jelölve, melyek a következők:

- Balaton Kiemelt Üdülőkörzet (zöld)
- Kaposvár - fenntartható városfejlesztéssel fejlesztendő potenciális célterület (bordó)
- Járásközpontok, városok (halvány bordó)
- Fejlesztendő belső vidéki térség (narancssárga)
- Csurgói és Barcsi komplexen fejlesztendő járások (kék)
- Turisztikai terület: szűkebb Balaton-part, Dráva-part és Zselic (világoskék sávozás)

4.2 Társadalmi felzárkózási szempontrendszer

Az alábbiakban két hosszútávú kormányzati program Baranya megye területén lévő települései kerülnek bemutatásra.

4.2.1 Gazdaságélénkítő program (GÉP)

A Magyarország egyes területei közötti gazdasági egyenlőtlenség csökkentése érdekében szükséges fejlesztési programcsomagról szóló 1403/2019 (VII.5.) Kormányhatározat, valamint az annak folytatásáról rendelkező 1186/2020 (IV.28.) Kormányhatározat alapján a Gazdaságélénkítő Program első két ütemében 100 település vehet részt. A program célja a gazdaság hosszú távú fejlesztése és élénkítése az érintett településeken. Baranya megyei résztvevő települések:

- Nagybajom
- Gamás
- Kadarkút
- Somogysárd

4.2.2 Felzárkózó települések (FETE) program

Felzárkózó települések A “Felzárkózó települések” hosszú távú programjának megalapozásáról szóló 1404/2019 (VII.5.) Kormányhatározat, az új Roma Stratégiával összefüggő feladatok meghatározásáról szóló 1426/2019 (VII.26.) Kormányhatározat, valamint az ezek folytatásáról rendelkező 1186/2020 (IV.28.) Kormányhatározat alapján országos szinten 70 település került kijelölésre. A felzárkózó települések listáján a következő baranyai települések szerepelnek:

- Csököly
- Kastélyosdombó
- Lakócsa
- Pálmajor
- Pusztakovácsi
- Táska

5 A fejlesztés eszköz- és intézményrendszere

5.1 A prioritások azonosítása

A fejlesztési koncepció célrendszerében foglalt átfogó-, tematikus és területi célok elérése érdekében meghatározásra kerültek azok a prioritások, melynek keretében az adott beavatkozások, mint a koncepció végrehajtása során alkalmazott fejlesztési eszközök alkalmazására sor kerül.

A specifikus célok elérését biztosító prioritások rendszere a tematikus specifikus célok köré csoportosítva kerül bemutatásra, azaz a prioritások direkt módon illeszkednek a tematikus specifikus célokhoz, így azok közvetlenül megfeleltethetők egymással. Fontos azonban megjegyezni, hogy a 3.1 Belső koherencia vizsgálat fejezetben jelzett módon a tematikus specifikus célok alá besorolt prioritások egyben komplex formában szolgálják a területi célkitűzések elérését is.

5.1.1 .1. Tematikus specifikus célhoz (A XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása) illeszkedő prioritások:

5.1.1.1 I. prioritás: Az agrár- és erdészeti termelési láncok szereplőinek megerősítése, a járási központok foglalkoztatási kapacitásának javítása az ipari infrastruktúra fejlesztésével

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- Feldolgozóipari vállalkozások letelepedésének elősegítése;
- A járásközpontok foglalkoztatási képességének a javítása az ipari infrastruktúra fejlesztésével;
- A somogyi termékek piacra jutását segítő szervezetek támogatása;
- Regionális együttműködés támogatása;
- Tudástranszfer és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban.

5.1.1.2 II. prioritás: A somogyi vállalkozások versenyképességének növelése az ipari- és szolgáltató szektorban

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- Üzleti infrastruktúra fejlesztése;
- Megyei gazdaságfejlesztési ügynökség létrehozása;
- Foglalkoztatás-bővítő program;
- K+F+I program;
- Vállalkozások együttműködésének támogatása;

- Beruházás- és befektetés-ösztönzés;
- Vállalati tanácsadó és mentorprogram;
- Pénzügyi eszközök.

5.1.1.3 III. prioritás: Somogy megye turisztikai potenciáljának erősítése

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- Területi fókuszú komplex turisztikai termékek innovatív fejlesztése;
- Tematikus élményláncok kialakítása;
- Aktív és ökoturisztikai programfejlesztés
- Minőségi turisztikai szolgáltatás- és vendéglátás-fejlesztés;
- Piacra jutást és marketinget hatékonyan támogató intézményrendszer megerősítése.

5.1.2 .2. Tematikus specifikus célhoz (Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése) illeszkedő prioritás:

5.1.2.1 IV. prioritás: A lakosság képzettségi szintjének javítását célzó fejlesztések támogatása

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- Piacképes tudást biztosító, gyakorlatorientált szakképzési rendszerek kialakítása és a felnőttoktatás támogatása (különösen az agrár, erdészeti, vadászati, turisztikai, műszaki képzés fejlesztése, piaci igényekhez alkalmazkodó szakmunkásképzés fejlesztés a siófoki központú TISZK tudásbázisán);
- A lakosság általános informatikai és idegennyelvi tudásának és képességeinek a fejlesztése;
- A felsőoktatás minőségi fejlesztése Somogy megyében, a megyei felsőoktatási intézmények részvételének ösztönzése a lakosságot elérő programokban;
- Az alap- és középfokú oktatás színvonalának növelése, az iskolai oktatás kiegészítése iskolán kívüliprogramokkal a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében;
- Az óvodák igény-alapú fejlesztése;
- Bölcsődei férőhelyek növelése.

5.1.3 3. tematikus specifikus célhoz (Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása) illeszkedő prioritások:

5.1.3.1 V. prioritás: A fenntartható gazdálkodást és erőforrás felhasználást, valamint a megye lakosságának életminőség javítását elősegítő környezetgazdálkodási beruházások támogatása, a helyi termelésen alapuló önfenntartó szociális gazdaság feltételeinek megteremtése

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- Lakossági energiafelhasználás csökkentése és energiaközösségek kialakításának ösztönzése
- Energia hatékony és megújuló energiaforrásokat használó termelési technológiák alkalmazásának ösztönzése;
- A megújuló energiaforrásokra épülő helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztése;
- A mezőgazdasági termelésre gazdaságosan nem hasznosítható területeken biomassza termelő ültetvények létesítése;
- A környezetvédelmi kommunális közszolgáltatások rendszerének fejlesztése;
- A hulladék feldolgozó és hasznosító ipar innovatív beruházásainak, ill. az iparág letelepedését szolgáló fejlesztések támogatása;
- Az egészséges víz, mint természet legfontosabb kincsének kiemelt védelme. (A jövő feladata, rövidebb és hosszabb távú időciklsokban a vízbázisok fokozott védelmének biztosítása, valamint a felszíni és felszín alatti vízkincs jó állapotának megőrzése);
- A területre hulló csapadékvizek helyben tartására törekvés a korlátlan és azonnali elvezetésük helyett (A globális éghajlatváltozások hatására megnőtt az igény az ár-és belvizek minél nagyobb hányadának helyszínen tartására, a belvizekkel való okszerű gazdálkodásra);
- Az elfolyó termálvíz hőjének további hasznosítása (fűtési és vagy mezőgazdasági célokra) mint támogatási feltétel rögzítése a termálvízi turisztikai célú felhasználását érintő fejlesztések esetében (A vonatkozó jogszabályi előírások alapján a termálvíz-hasznosítás tervezésénél a többcélú, ismételt és víztakarékos felhasználásra és a termálvíz hőtartalmának minél nagyobb mértékű kinyerésére kell törekedni, az elvezetés során pedig meg kell vizsgálni a helyben történő hasznosítás lehetőségét is;
- A komplex vízgyűjtő gazdálkodási szemléleten keresztül történő, az öntözéses gazdálkodás feltételeit is megteremtő vízrendezés megvalósítása (vízkárelhárítás, vízvisszatartás és vízpótlás együttes kezelése)
- Szociális gazdaságok indítása.

5.1.4 4. tematikus specifikus célhoz (A hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése) illeszkedő prioritás:

5.1.4.1 VI. prioritás: A helyi közösségek megerősödését és a helyi értékek megőrzését szolgáló fejlesztések támogatása

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- A perifférikus térségekben az elszegényedés megállítását és a munka világába történő reintegrációt szolgáló, helyi adottságokra épülő élőmunka igényes tevékenységek támogatása, a szociális gazdaság megerősítése;
- A kulturális és természeti örökség védelmét és a helyi identitás erősítését szolgáló fejlesztések támogatása;
- a társadalmi, szociális kohézió erősítését szolgáló közösségépítő programok megvalósításának támogatása a helyi humán közszolgáltatás fejlesztések támogatásával.

5.1.5 5. tematikus specifikus célhoz (Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése) illeszkedő prioritások:

5.1.5.1 VII. prioritás: Térségi jelentőségű szolgáltatások és infrastrukturális rendszerek fejlesztése, valamint településfejlesztés

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- A közúti- és vasúti infrastruktúrába történő összehangolt befektetések megvalósítása;
- Fenntartható közösségi közlekedési infrastruktúrák létrehozása és a közlekedés alternatív formáinak előmozdítása;
- Integrált településfejlesztési akciók támogatása;
- Kisléptékű, pontszerű településfejlesztés jellemzően vidéki térségekben;
- Egészségügyi alap- és szakellátás, valamint az önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése;
- A lakosság egészségfejlesztő testmozgásban gazdag életvezetését támogató sportinfrastruktúra fejlesztése;
- A szociális alap- és szakszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások (bölcsőde, családi napközik stb.) valamint az óvodai ellátás infrastruktúrájának, és a szolgáltatások minőségének fejlesztése, a hozzáférés javítása;
- Lakosságmegtartó szolgáltatások piaci alapú fejlesztésének a támogatása.

5.2 A felülvizsgálati, módosítási folyamat, a társadalmasítás és legitimáció leírása

A Somogy Megyei Önkormányzat területfejlesztési feladatai között meghatározó a 2014-ben elkészült Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció felülvizsgálata és módosítása, valamint a Somogy Megyei Területfejlesztési Program értékelésen alapuló felülvizsgálata és szükség szerint módosítása.

A területfejlesztési koncepciók felülvizsgálatának és módosításának központi koordinációját a Pénzügyminisztérium Európai Uniós Források Felhasználásáért Felelős Államtitkárságának Területfejlesztési Tervezési Főosztálya végzi. A megyei önkormányzatok, illetve az általuk kijelölt intézmények, megbízott szereplők felelősek a 2021-2027 közötti időszak területi (megyei) fejlesztéspolitikai dokumentumainak elkészítéséért, a fejlesztések területi koordinációjáért. A területi tervek aktualizálása a 2021-2027 közötti uniós tervezési időszak fejlesztési dokumentumainak tervezését és (elsősorban a területi operatív program esetében) végrehajtását is támogatja. A megyei területfejlesztési tervezési folyamat az alábbi főbb feladatokból áll:

- a helyzetfeltáró, helyzetértékelő dokumentumok frissítése, elkészítése a területfejlesztési koncepció előkészítő fázisaként
- a 2014-2020 közötti tervezési időszakhoz kapcsolódó, átfogó céljait tekintve 2030-ig érvényes területfejlesztési koncepció (előkészítő és javaslattevő fázis) felülvizsgálata és módosítása
- a 2020-ig érvényes területfejlesztési program (stratégiai és operatív programrész) megújításával a 2021-27-es időszakra új területfejlesztési program összeállítása
- területi (társadalmi, gazdasági, környezeti) hatásvizsgálat készítése
- a területfejlesztési tervekhez környezeti vizsgálat készítése az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet előírásainak megfelelően
- a 2021-2027 közötti uniós programozási időszak területfejlesztési operatív programjának végrehajtását támogató megyei integrált területi program összeállítása
- a tervezési folyamat során a partnerség biztosítása (partnerségi terv kidolgozása és végrehajtása)
- területi koordináció ellátása
- uniós forrásból (a területi operatív programhoz kapcsolódóan) támogatandó megyei projektkezdeményezések gyűjtése

Az uniós tervezési koordinációért felelős Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM) felhatalmazást kapott a Kormánytól az Európai Bizottsággal történő egyeztetések megkezdésére, valamint az európai uniós tervezési dokumentumokra vonatkozó partnerségi folyamat 2020 III. negyedévében történő elindítására. A területfejlesztési terveknek összhangban kell lennie a Partnerségi Megállapodás (PM) és az operatív programok tartalmával is. Az operatív programok közül a területi alapú fejlesztéseket magában foglaló Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Pluszhoz (TOP Plusz) a területfejlesztési tervek közvetlenül, a területfejlesztési koncepción és programon alapuló az operatív program végrehajtását megalapozó integrált területi programon (ITP) keresztül, míg az ágazati operatív programokhoz közvetetten kapcsolódnak.

A programozási munka előkészítő szakaszában a megyei önkormányzat vezetői ezúttal – a járványügyi helyzetre való tekintettel – „online megyejárásba" kezdtek, hogy a tervezésbe a megyében működő települési önkormányzatok, kistérségi társulások, gazdálkodó és civil szervezetek egyaránt bekapcsolódjanak. A vezetőség a megyejárás során a megye társadalmi, gazdasági és civil életének szereplőitől az adatok, nyilvántartások rendelkezésre bocsátásában, a meglévő fejlesztési tervek, programok megküldésében, a projektek kidolgozásában, és társulási együttműködési kapcsolatok kezdeményezésében kért partnerséget. Az önkormányzatokkal való virtuális kapcsolatfelvételt a Somogyi Kereskedelmi és Iparkamara által vezetett vállalkozások felkeresése egészítette ki, mely szintén online zajlott. Ez a kétágú projektgyűjtés eredményeként egy strukturált projekt kataszter fog elkészülni, mely megalapozza a területfejlesztési program tervezését.

A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció elkészítése „a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól" szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján történt. A koncepció készítői a fenti jogszabály előírásaira alapozott tervezés mellett figyelembe vették a kormányzati szervek segédleteit, útmutatóit, és a szakmai konzultációk javaslatait. A megyei fejlesztési koncepció a Somogy Megyei Önkormányzati Hivatal megbízásából készült el.

A Somogy Megyei Közgyűlés 2012. november 30-i ülésén, 64/2012.(XI.30.) számú közgyűlési határozatával fogadta el Somogy Megye Területfejlesztési Koncepciójának helyzetfeltáró munkarészét. A munkarész elfogadását széleskörű társadalmasítás előzte meg. A megyei területfejlesztési koncepció tervezése során a 2012-ben elkészült helyzetfeltárást a **jelen dokumentumban** foglalt javaslattevő fázis követi, amelyben **a megye jövőképének, fejlesztési célrendszerének és a célok eléréséhez szükséges fejlesztési irányok, beavatkozási területek meghatározására kerül sor**.

A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció legitimációja a Pénzügyminisztérium által kibocsátott útmutatóban meghatározott szempontok szerint történik.

A 218/2009 Korm. rendelet rögzíti a területfejlesztési tervek egyeztetési rendjét. A megyei területfejlesztési koncepciót és programot véleményezésre meg kell küldeni a rendelet 10. melléklet 1. és 2., 6-8., 10. és 13. pontjában meghatározott szerveknek, továbbá a szomszédos megyei önkormányzatoknak.

A Somogy Megyei Közgyűlés elnöke soron kívüli döntés eljárása keretén belül a 2021. január 13.-i ülésén döntött a megyei területfejlesztési koncepció munkaanyagának társadalmi vitára bocsátásáról. A társadalmi egyeztetést követően a megyei területfejlesztési koncepciót a Somogy Megyei Önkormányzat Közgyűlése hagyja jóvá.

A megyei területfejlesztési koncepció végleges változatának kialakítását követően, a megyei területfejlesztési program véglegesítésével párhuzamosan zajlik a koncepcióra és a programra vonatkozó együttes területi és környezeti hatásvizsgálat készítése. A területi hatásvizsgálati dokumentáció tervezetében meghatározott szakmai javaslatok a jelen dokumentum véglegesítése során figyelembe vételre kerülnek. Az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Skv. Korm. rendelet) a megyei területfejlesztési tervekre stratégiai környezeti vizsgálat lefolytatását írja elő (1. melléklet), amely a területi hatásvizsgálat tervezési folyamat részeként készül. Az országhatáron átterjedő környezeti hatások vizsgálatáról szóló, Espooban, 1991. február 26. napján elfogadott egyezményhez kapcsolódó, a stratégiai környezeti vizsgálatról szóló, Kijevben, 2003. május 21-én elfogadott jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 132/2010. (IV. 21.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) és az Skv. Korm. rendelet előírásai alapján az országhatáron átterjedő környezeti hatások kezelése is figyelembe vételre kerül a hatásvizsgálat során.

5.3 Felelősség és intézményrendszer - A koncepció üzenetei

A fejezet célja, hogy kijelölje a későbbi programozás tárgykörét, azaz nagyvonalakban ismertesse a megyei önkormányzat, mint a koncepció tervezésért felelős szerv lehetséges szerepét annak megvalósításában és végrehajtásában – teszi mindezt úgy, hogy jelenleg nem áll rendelkezésre az ehhez szükséges valamennyi információ.

A megyei területfejlesztési koncepciók kidolgozására vonatkozó 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet és a Pénzügyminisztérium útmutatója alapján itt szükséges meghatározni a tervezés felelősének kompetenciájába eső témákat, területeket (is), azaz jól lehatároltan el kell tudni különíteni, hogy:

- a koncepció mely részére épülhet a megye általi vállalásaként felfogható program vagy projekt, illetve
- a koncepció mely részei esnek kívül a megye felelősségének kompetenciáján, ennél fogva más felelős szereplők számára felfogható üzenetekként értelmezhetők.

Az utóbbi kategóriába sorolható tématerületek meghatározása egyszerűbb feladat. A koncepció útmutató szerint elvárt címzetti csoportoknak szóló legfontosabb üzenetei az alábbiak szerint azonosíthatók:

Közszférán kívüli szereplők:

- civil szervezetek: törekedjenek a civil társadalom fejlődésére, vállaljanak szerepet a helyi közösségek megerősítésében, az ehhez elengedhetetlenül szükséges emberi kapcsolatok kialakításában; közösségfejlesztéssel, közösségi munkával erősítsék a társadalmi kohéziót, a helyi és somogyi identitást; működjenek közre a helyi kulturális és természeti örökség közös gondozásában, a hagyományok ápolásában, a helyi tudás megőrzésében és átörökítésében; aktívan vegyenek részt környezetük fejlesztési elképzeléseinek kialakításában;
- egyházak: a vallás civil társadalomban betöltött szerepéből fakadóan a koncepció egyházaknak szóló üzenetei megegyeznek a civil szervezeteknek fentebb már megfogalmazottakkal;
- gazdasági szereplők: aktív közreműködésükkel segítsék elő a termelő-feldolgozó és értékesítő rendszerek hatékony együttműködését; a vállalati együttműködések elmélyítésével vállaljanak szerepet a somogyi termékek piacra jutás feltételeinek javításában; a K+F+I tevékenységek fejlesztésében; eszközöljenek beruházásokat a megyében hagyományosan jelenlévő és élőmunka igényes ágazatokban (különösen a helyi/térségi termelésre alapozott élelmiszer- és feldolgozóiparban, az agráriumban és az erdészetben, a turizmusban);

Ágazatok:

- gazdaságpolitika: a szabályozási környezet módosításával (pl. szabad vállalkozási zóna, egyéb adókedvezmények pl. kiemelt üdülőkörzetben) ösztönözze vállalkozások indítását és betelepülését, a foglalkoztatottság növelése érdekében munkahelyek létrehozását (elsősorban a KKV-szektorban); segítse elő a megye adottságaira, a meglévő tapasztalatokra épülő ágazatokba történő beruházásokat (különösen a helyi/térségi termelésre alapozott élelmiszer- és feldolgozóipari kapacitások kiépítését, az agrárium és erdészet megerősítését, a balatoni turizmus fellendítését); támogassa a megyében jelenlevő kutatás-fejlesztési kapacitások megerősítését, az innovációs folyamatokat;
- közlekedéspolitika: a települési/térségi/megyei szintek elérhetőségét biztosító közlekedési infrastruktúrába történő befektetések révén ösztönözze a beruházásokat, új vállalkozások létrehozását és a munkahelyteremtést, javítsa a mobilitás, a munkába járás feltételeit; járuljon hozzá a magyar-horvát határon átnyúló közlekedési kapcsolatok javításához, ezáltal a nemzetközi gazdasági kapcsolatok elmélyüléséhez;
- kitermelő ágazati politikai, energia és klímapolitika: segítse elő a helyi szinten elérhető energiaforrások tudatos használatára alapozott közösségi szintű energiatermelő- és ellátórendszerek elterjedését; ösztönözze klímaváltozás várható káros következményeinek helyi, térségi szinten elérhető eszközökkel történő megelőzését, mérséklését (az öntözéses gazdálkodás feltételeit is megteremtő komplex vízgyűjtő gazdálkodási szemléleten keresztül történő vízrendezés megvalósítását); lásd még környezetpolitika

- környezetpolitika: a megye természeti értékeinek és erőforrásainak, kedvező környezeti állapotának megóvása érdekében támogassa a környezeti és klímaváltozással járó kockázatok csökkentését, a környezetbiztonság javítását célzó infrastrukturális beruházásokat (pl. hulladékgazdálkodási programok); ösztönözze a környezetipari termelésbe történő innovatív beruházásokat (különösen a hulladékhasznosítást);
- agrárpolitika, élelmiszergazdaság: mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállításának, feldolgozásának, piaci értékesítésének feltételeinek javításával járuljon hozzá Somogy megye agrárgazdaságának fejlődéséhez; ösztönözze a termelői, valamint a termelő-feldolgozó és értékesítő rendszerek együttműködésiet; támogassa a somogyi termékek piacra jutását segítő szervezetrendszer felállítását;
- vidékfejlesztés: a koncepció értelmezése szerint elsősorban területi szempont, sem mint ágazati politika, így a szektoriális logika mentén megfogalmazott üzenetek hangsúlyosan kell, hogy a vidékies térségekben (is) érvényesüljenek;
- egészségügyi politika: mindenki (különösen a perifériákon elhelyezkedő, jellemzően hátrányos helyzetű csoportok által lakott térségekben élők) számára biztosítsa az egyenlő esélyű hozzáférést a magas színvonalú egészségügyi ellátáshoz, szociális alapellátáshoz;
- szociálpolitika: a szabályozási környezet módosításával segítse elő a kedvezőtlen demográfiai folyamatok megállítását, visszafordítását, mérsékelve annak a térséget sújtó negatív hatásait;
- oktatáspolitika: mindenki (különösen a perifériákon elhelyezkedő, jellemzően hátrányos helyzetű csoportok által lakott térségekben élők) számára biztosítsa az egyenlő esélyű hozzáférést a magas színvonalú alap- és középfokú oktatáshoz, felsőoktatáshoz; a foglalkoztatottsági szint emelése érdekében segítse elő a munkaerő-piaci irányultságú, keresletvezérelt szak- és felnőttképzési rendszerek kialakítását, az élethosszig tartó tanulás széleskörű elterjesztését; ösztönözze a felsőoktatási intézmények innovációs potenciáljának erősítését célzó fejlesztéseket; a felsőoktatási- és piaci szereplők együttműködésének támogatásán keresztül járuljon hozzá az alkalmazott kutatási eredmények piaci hasznosulásához, a gazdaság fejlesztéséhez (is);
- kultúrpolitika: nem került rögzítésre az ágazatnak szóló konkrét üzenet, a tervezés következő szakaszaiban kerülhet megfogalmazásra;
- központi közigazgatás-szervezési politika: nem került rögzítésre az ágazatnak szóló konkrét üzenet, a tervezés következő szakaszaiban kerülhet megfogalmazásra;
- önkormányzati politika: a helyi szabályozási környezet módosításával (pl. helyi adókedvezmények) ösztönözze külső vállalkozások betelepülését, új vállalkozások indítását, a munkahelyteremtést; helyi fejlesztési programok kidolgozásán keresztül biztosítsa a település üzleti és szolgáltató funkcióinak megerősítését, egyéb funkcióbővítő (közösségi, kulturális stb.) fejlesztésének lehetőségét;
- igazságügyi politikai: nem került rögzítésre az ágazatnak szóló konkrét üzenet, a tervezés következő szakaszaiban kerülhet megfogalmazásra;
- honvédelmi politika: nem került rögzítésre az ágazatnak szóló konkrét üzenet, a tervezés következő szakaszaiban kerülhet megfogalmazásra;

Egyéb szereplők:

- szomszédos és más megyék (ide értve a horvát területeket is): az együtt gondolkodás feltételeinek megteremtésén keresztül járuljon hozzá a térségi együttműködés előmozdításához, a kölcsönös érdekeltségen alapuló fejlesztések megvalósításához, az abban rejlő lehetőségek kihasználásához,
    - A szomszédos megyékkel együttműködés szükséges számos területen: Balaton fejlesztése, M9 autóút, 75. sz. főút megvalósítása, országos és térségi jelentőségű kerékpáros nyomvonalak megépítése, közösségi közlekedés fejlesztése, vasútvonalak korszerűsítése, egyetemi tudásbázisok információcseréje;
    - Veszprém és Zala megyék esetében különösen: a BKÜ komplex fejlesztéséhez, a fenntartható és versenyképes turizmus megteremtésén keresztül a térség gazdasági és társadalmi kohéziójának erősítéséhez;
    - Baranya, Zala és Kapronca-Kőrös (Koprivničko-križevačka), Verőce-Drávamente (Virovitičko-podravska) megyék esetében különösen: a horvát határ menti térségek és a Dráva-medence összehangolt fejlesztéséhez, a perifériikus helyzet oldásához, pl. közös vállalkozások és vállalkozói övezetek együttműködésével (Barcs-Verőce);
    - Tolna megye esetében különösen: a Sió-csatorna összehangolt turisztikai fejlesztéséhez, és az általános gazdasági kapcsolatok erősítéshez pl. az elérhetőség javításával (M9);
    - Baranya megye esetében különösen: a Zselic összehangolt turisztikai fejlesztéséhez, és az általános gazdasági kapcsolatok erősítéshez pl. az elérhetőség javításával (67 sz. főút), a felsőoktatási szereplők együttműködésének javításával (Pécsi Tudományegyetem és MATE);
    - Fejér megye esetében különösen: a megyehatáron túlnyúló országos és térségi programok megvalósítása érdekében.
    - Balaton Fejlesztési Tanáccsal való együttműködés, a BKÜ komplex fejlesztése témakörében.

A további lehetséges címzetti körökre (más megyékben található települési önkormányzatok, járási hivatalok, helyi fejlesztési programok) vonatkoztathatóan a koncepció nem fogalmaz meg konkrét üzenetet, illetve a fent strukturált logika mentén az korábban már bemutatásra került (a megye települési önkormányzatai, lásd önkormányzati politika).

A megyei koncepciónak nem feladata, hogy konkrét fejlesztések, projektek, szereplők vagy időzítés mellett elkötelezze a megyét, mivel az már program szinten definiálható elvárás, ugyanakkor a térség számára meghatározott jövőképből, a kitörési pontokból – elsősorban a fejlesztési célok rendszeréből – kiolvashatók az egyébként már beavatkozási szinten is értelmezhető elemek.

Ha a koncepcióra épülő megyei program kereteinek meghatározását a területfejlesztésre fordítható források oldaláról közelítjük meg, akkor kijelenthetjük, hogy a megyei fejlesztések megvalósítására döntően európai uniós források felhasználásával nyílik majd lehetőség. Ennek ismeretében a megyei program intézményrendszere szervesen illeszkedik a Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap hazai intézményrendszeréhez.

A területfejlesztéssel és a területrendezéssel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCVIII. törvény a területfejlesztés intézményrendszere vonatkozásában alapvető módosításokat hajtott végre: a fejlesztési tanács intézménye mind regionális, mind megyei, mind kistérségi szinten megszűnt, a korábban ötszintű területfejlesztési intézményrendszer három területi egységre: országos, megyei, és települési szintre koncentrálódik. Az átalakítás mintegy előzményeként értelmezhető a helyi önkormányzatokról szóló törvényben rögzített új feladatelosztás, melynek értelmében a területfejlesztési és területrendezési feladatok címzettjei a megyei önkormányzatok lettek.

A 2021-2027-as Európai Uniós programozási időszak területfejlesztési tervezése kapcsán a megyei, regionális szintek, illetve a szaktárcák közötti szakmai koordináció és a tervezési feladatok elvégzéséhez szükséges módszertani útmutatók elkészítése részben a Pénzügyminisztérium, részben az Innovációs és Technológiai Minisztérium, illetve a Miniszterelnökség feladata.

5.3.1 Intézményrendszer

A megyék területfejlesztésben betöltött szerepét tovább erősítette a 2014–2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának tervezésével és intézményrendszerének kialakításával összefüggő aktuális feladatokról szóló 1600/2012. (XII. 17.) Korm. határozat, melynek értelmében a megyék meghatározó szerepet kaptak a területfejlesztési források felhasználásának tervezésében, jelesül biztosítani kell hatékony közreműködésüket a területi operatív programok tervezésében.

14. Táblázat: A 2021–2027 közötti uniós források felhasználását biztosító operatív programok

Operatív program (indikatív megnevezés)	Forrás
Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz)	ERFA, ESZA+
Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP Plusz)	ERFA, KA, ESZA+, Igazságos Átmenet Alap
Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP Plusz)	ERFA, KA
Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz)	ERFA, ESZA+
Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP Plusz)	ESZA+, ERFA

Operatív program (indikatív megnevezés)	Forrás
Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP Plusz)	ERFA
Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP Plusz)	ETHAA
Végrehajtás Operatív Program Plusz (VOP Plusz)	KA

Forrás: palyazat.gov.hu

A megyei önkormányzatok e tekintetben meghatározott feladatait a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló többször módosított 1996. évi XXI. törvény definiálja. A törvény értelmében a megyei önkormányzat dönt a hatáskörébe utalt fejlesztési források felhasználásáról, továbbá monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján közreműködik a területi operatív programok irányításában, megvalósításuk végrehajtásában.

A jogszabály értelmében a megyei önkormányzat jelentős koordinatív szerepet is kapott a programozásban, ami széles körű együttműködést vár el a területi tervezésben érintett megyei szervezetek, önkormányzatok tekintetében. Ennek okán **a megyei területfejlesztési koncepció elfogadására a megyei jogú városok önkormányzatának egyetértésével, továbbá a stratégiai tervezéséért felelős miniszter (pénzügyminiszter) állásfoglalásának beszerzését követően kerülhet sor.**

6 Ábra és táblázat jegyzék

1. Ábra: Somogy megye összefoglaló mutatói, országos összehasonlítás 6
2. Ábra: Somogy megye területfejlesztési koncepciójának célrendszere 10
3. Ábra: Somogy megye fejlesztési térségei 22
4. Ábra: Az átfogó célok kapcsolódási rendszere 48

1. Táblázat: Az átfogó és a tematikus célok kapcsolatrendszere 49
2. Táblázat: A területi és a tematikus célok kapcsolatrendszere 50
3. Táblázat: SMTfK – OFTK célmátrix: az átfogó célok kapcsolatrendszere 52
4. Táblázat: SMTfK – OFTK célmátrix: A specifikus tematikus célok kapcsolatrendszere 53
5. Táblázat: SMTfK – OFTK célmátrix: A specifikus területi célok kapcsolatrendszere 54
6. Táblázat: SMTK – Balaton célmátrix: Az átfogó célok kapcsolatrendszere 55
7. Táblázat: SMTfK átfogó és tematikus stratégiai céljainak kapcsolata a Program a Versenyképesebb Magyarországért dokumentummal 60
8. Táblázat: SMTfK és a Nemzeti Reformprogram (2020) célmátrixa 61
9. Táblázat: SMTfK – Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia célmátrix: az átfogó és a stratégiai célok és az 1. célszint (társadalmi-gazdasági célok) kapcsolatrendszere 67
10. Táblázat: SMTfK – Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia célmátrix: az átfogó és a stratégiai célok és a 2. célszint kapcsolatrendszere 69
11. Táblázat: SMTfK és a SMÖ 2019-2024- évre szóló gazdasági programjának a célmátrixa 70
12. Táblázat: Somogy Megye Foglalkoztatási Stratégiájának a céljai 71
13. Táblázat: SMTfK és Somogy Megye Környezetvédelmi Programjának a célmátrixa 74
14. Táblázat: A 2021–2027 közötti uniós források felhasználását biztosító operatív programok 94

A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció Területi Hatásvizsgálata

2021-2027

2021. január

Készítette:

MSB Fejlesztési Tanácsadó Zrt.

EX ANTE Tanácsadó Iroda Kft.

TARTALOMJEGYZÉK

1 A KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, HATÁSVIZSGÁLAT KIDOLGOZÁSI FOLYAMATÁNAK ÉS CÉLJÁNAK ISMERTETÉSE 5

1.1 Az előzmények ismertetése 5

1.2 A tervezési folyamathoz való kapcsolódás 5

1.3 A környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során tett javaslatok hatása a Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepcióra 6

1.4 Az érintettek bevonása a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés kidolgozásába 6

1.4.1 A társadalmi egyeztetés folyamata 6

1.4.2 A vélemények, szempontok figyelembevétele a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során 6

1.5 Felhasznált adatok, alkalmazott módszerek 7

1.5.1 A környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása 7

1.5.2 Az alkalmazott módszertan 8

2 A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ISMERTETÉSE 8

2.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció céljainak, tartalmának ismertetése, környezeti, társadalmi, gazdasági összefüggések 8

2.2 A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása 11

3 A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ MEGVALÓSÍTÁSÁNAK KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI, GAZDASÁGI HATÁSAI, KÖVETKEZMÉNYEI 11

3.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció cél- és eszközrendszerének vizsgálata, koherenciája és konzisztenciája 11

3.1.1 Koherencia-vizsgálat – a Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció összefüggése más releváns tervekkel 11

3.1.2 Konzisztencia-vizsgálat 13

3.2 A meglévő környezeti konfliktusok és problémák bemutatása 15

3.2.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepcióban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása 15

3.2.2 A fennálló környezeti konfliktusok, problémák és a környezeti, társadalmi és gazdasági hatások várható alakulása abban az esetben, ha a koncepció intézkedései elmaradnának 17

3.3 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció megvalósulásával környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása 18

3.3.1 Természeti erőforrás közvetlen igénybevételének vagy környezetterhelésnek a közvetlen előidézése 18

3.3.2 Társadalmi, gazdasági folyamatok kiváltása révén közvetett környezeti következményekkel járó folyamatok 19

3.4 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció megvalósítása esetén a környezetet érő hatások 21

3.4.1 Hatás a földre, talajra 21

3.4.2 Hatás a levegőre 21
3.4.3 Hatás a vízre, felszíni és felszín alatti vizekre (ide értve az ár- és belvizeket is) 21
3.4.4 Hatás az élővilágra, a természeti (ökológiai) rendszerre, a biodiverzitásra 22
3.4.5 Hatás az országos jelentőségű védett természeti, illetve Natura 2000 területek állapotára, állagára és jellegére 22
3.4.6 Hatás a természeti erőforrások megújulására, használatára (ideértve az ásványvagyont is) 23
3.4.7 Hatás a klímára 23
3.4.8 Hatás az épített környezetre, települési környezetre, épített örökségre (ideértve a Világörökségi értékeket is) 23
3.4.9 Hatás a tájra, a táj eltartó képességére, helyi gazdaságra 24
3.4.10 Hatás a térszerkezetre, területfelhasználásra 26
3.4.11 Hatás az érintett emberek egészségi állapotára, életminőségére (ideértve a zaj- és rezgésterhelést is) 26
3.4.12 Hatás a környezettudatos magatartásra, életmódra 27
3.4.13 Hatás a honvédelemre 27
3.4.14 Hatás a hulladékgazdálkodásra 27
3.4.15 Hatás a természeti és ember által előidézett (antropogén) kockázatokra 28
3.4.16 Hatás új környezeti konfliktusok, problémák, kockázatok megjelenésére, meglévők felerősödésére 28
3.4.17 A megvalósítás kumulatív hatása 28
3.4.18 Az országhatáron átterjedő környezeti hatások lehetősége 30

3.5 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció megvalósításának társadalmi hatásai 31
3.5.1 Népességre és népességmegtartó képességre gyakorolt hatások 31
3.5.2 Foglalkoztatásra gyakorolt hatások 31
3.5.3 Életminőségre, szabadidő eltöltésére, egészségi állapotra, szociális helyzetre gyakorolt hatások 31
3.5.4 A társadalom biztonságérzetére, veszélyeztetettségére gyakorolt hatások 32
3.5.5 Az esélyegyenlőségre, esélyteremtésre, társadalmi felzárkózásra gyakorolt hatások 32
3.5.6 A helyi kultúra fejlődésére gyakorolt hatások 32

3.6 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció megvalósításának gazdasági hatásai 32
3.6.1 A természeti erőforrásokra gyakorolt hatások 32
3.6.2 Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezetére gyakorolt hatások 32
3.6.3 A mezőgazdaságra gyakorolt hatások 33
3.6.4 Az erdőgazdálkodásra gyakorolt hatások 33
3.6.5 Az idegenforgalomra gyakorolt hatások 33
3.6.6 A vízgazdálkodásra gyakorolt hatások 34
3.6.7 Az energetikára gyakorolt hatások 34
3.6.8 A közlekedésre gyakorolt hatások 34
3.6.9 A műszaki infrastruktúrára gyakorolt hatások 34
3.6.10 A térség versenyképességére gyakorolt hatások 34

3.7 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció összefoglaló értékelése a környezeti, társadalmi, gazdasági következmények alapján, feltárt konfliktusok értékelése, a környezeti, társadalmi, gazdasági szempontból elfogadható változatok meghatározása 35

4 A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ MEGVALÓSÍTÁSA KÖVETKEZTÉBEN VÁRHATÓAN FELLÉPŐ, KÖRNYEZETRE, TÁRSADALOMRA, GAZDASÁGRA KÁROS HATÁSOK KEZELÉSE 36

4.1 Káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése 36

4.2 Javaslatok egyéb szükséges környezeti intézkedésekre 38

4.3 A feltárt gazdasági, társadalmi konfliktusok feloldására, a káros hatások ellentételezésére vonatkozó javaslatok és egyéb intézkedések meghatározása 38

5 JAVASLAT OLYAN KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI SZEMPONTÚ ELŐÍRÁSOKRA, FELTÉTELEKRE, INTÉZKEDÉSEKRE, AMELYEKET A TERV ÁLTAL BEFOLYÁSOLT MÁS TERVEKNÉL FIGYELEMBE KELL VENNI 39

6 KÖRNYEZETI HATÁSOK MONITOROZÁSA 40

6.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozó monitorozási javaslatok értékelése 40

6.2 Javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre 40

7 KÖZÉRTHETŐ ÖSSZEFOGLALÓ 41

ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. ÁBRA: A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ CÉLRENDSZERE 9

1. TÁBLÁZAT: PRIORITÁSOK ÉS BEAVATKOZÁSOK HOZZÁRENDELÉSE A TEMATIKUS CÉLOKHOZ 10
2. TÁBLÁZAT: EGYES PRIORITÁSOK ÁLTAL POTENCIÁLISAN BEFOLYÁSOLT KÖRNYEZETI HATÁSVISELŐ KATEGÓRIÁK 15
3. TÁBLÁZAT: TERMÉSZETI HATÁSVISELŐKRE GYAKOROLT NEGATÍV IRÁNYÚ HATÁSOK ÉRTÉKELÉSE 18
4. TÁBLÁZAT: TERMÉSZETI HATÁSVISELŐKRE GYAKOROLT POZITÍV IRÁNYÚ HATÁSOK ÉRTÉKELÉSE 19
5. TÁBLÁZAT: KÖRNYEZETI HATÁSVISELŐKRE KIFEJTETT HATÁSOK ÁTLAGA PRIORITÁSONKÉNT 30

1 A KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, HATÁSVIZSGÁLAT KIDOLGOZÁSI FOLYAMATÁNAK ÉS CÉLJÁNAK ISMERTETÉSE

1.1 Az előzmények ismertetése

Jelen hatásvizsgálat a Somogy Megyei Önkormányzat megbízásából készült a Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció 2021. január 7-i elkészítését, majd ezt követő társadalmi egyeztetését követően.

Célja, a 2021-2027-es időszakra tervezett Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásainak feltárása a szakmai és társadalmi egyeztetésekben résztvevők, valamint a döntéshozók számára.

A dokumentum az alábbi jogszabályoknak megfelelően, azokkal összhangban került elkészítésre:

- 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól;
- 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról; E rendelet 1. számú melléklete szerint környezeti vizsgálatot kell készíteni az 1996. évi XXI. törvény 23. § (1) bekezdésének megfelelően készített területfejlesztési koncepcióra, így a megyei területfejlesztési koncepcióra is.
- 97/2009. (XII.21.) Korm. rendelet a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízgazdálkodási és tájvédelmi szakértői tevékenységről: a területi hatásvizsgálat környezeti értékelési részét e rendelet szerinti szakértői jogosultsággal rendelkező szakértő végezte el.
- A környezet védelméről szóló törvény (a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 44. § (1) bekezdése) alapján a vizsgálatnak ki kell terjednie arra, hogy a tervezett előírások, intézkedések mennyiben befolyásolják, vagy javíthatják a környezet állapotát; illetve, hogy a tervezett intézkedések elmaradása esetén milyen kár érheti a környezetet vagy a lakosságot.

Megbízott részéről a hatásvizsgálat elkészítéséért felelős: Janza Frigyes ügyvezető

A hatásvizsgálat elkészítésében részt vevő környezetvédelmi szakértő: Viszoczky György

A hatásvizsgálat elkészítésében részt vevő tájvédelmi szakértő: Dr. Valánszki István

1.2 A tervezési folyamathoz való kapcsolódás

A hatásvizsgálat szervesen kapcsolódik a területi tervezés folyamatába. A területfejlesztési koncepció hatásvizsgálata már a területfejlesztési stratégiai és operatív program kidolgozása során is figyelembevételre kerül, mintegy előkészítve annak illeszkedését a várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásokhoz.

A Somogy Megyei Területfejlesztési Program elkészítését követően annak környezeti, társadalmi és gazdasági hatásai is megvizsgálásra kerülnek egy programszintű hatásvizsgálat keretében. A megyei Integrált Területi Program (ITP) már ezen hatások figyelembevétele mellett készül el.

1.3 A környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során tett javaslatok hatása a Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepcióra

A környezeti, gazdasági és társadalmi konfliktusok feltárását követően, javaslatok kerültek megfogalmazásra ezek feloldására a 4.1-4.3. fejezetekben bemutatottak szerint. Tekintettel arra, hogy ezek a javaslatok koncepció szinten nem feltétlenül igényelnek beavatkozást, a területfejlesztési program készítése során javasoljuk ezek figyelembevételét és beépítését a konkrét programjavaslatokba.

1.4 Az érintettek bevonása a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés kidolgozásába

1.4.1 A társadalmi egyeztetés folyamata

Jelen hatásvizsgálat kidolgozásába két ponton is bevonásra kerültek az érintettek. Először – összhangban a 2/2005. (I.11.) Kormányrendelettel – a hatástanulmány környezeti részére vonatkozó stratégiai környezeti vizsgálat (SKV) tematikája került véleményeztetésre a Somogy Megyei Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztállyal.

Ezt követően az elkészült hatásvizsgálat véleményeztetésre került a 2/2005. (I.11.) Kormányrendelet III. melléklete, illetve a 218/2019. (X.6.) Kormányrendelet szerint illetékes szervekkel, valamint a Területfejlesztési Programmal együtt 45 napos társadalmasításra került.

A hatásvizsgálat tárgyát képező Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció társadalmasítása 2021. január 14. és február 27. között történt. Ez alatt a 45 nap alatt a koncepció javaslattevő fázisa mindenki számára elérhető volt a megyei önkormányzat honlapján, lehetőség volt annak környezeti, társadalmi, gazdasági szempontú véleményezésére.

1.4.2 A vélemények, szempontok figyelembevétele a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során

A 2/2005. (I.11.) Kormányrendelet III. melléklete, illetve a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet szerint illetékes szervekkel történt véleményeztetése, és a 45 napos társadalmasítás során érkezett vélemények figyelembevételre kerültek a hatásvizsgálatban. A koncepcióhoz kapcsolódó észrevételek annak véglegesítése során kerültek figyelembevételre.

A beérkezett észrevételek alapján a következő lényegi kiegészítésekre, módosításokra került sor:

- Figyelembevételre került a Balaton Kiemelt Térség stratégia
- A tájra gyakorolt hatások fejezet bővítésre került
- Figyelembevételre került a Nemzeti Erdőstratégia 2016-2030
- Balaton-felvidéki Nemzeti Park megjelölésre került a megyében illetékességgel rendelkező nemzeti parkokként
- A térszerkezetre gyakorolt hatások fejezet kiegészítésre került
- Bemutatásra kerültek a A vadgazdálkodás erdőre vonatkozó hatásai
- Világörökségi várományosi helyszíneket bemutató rész pontosításra került

1.5 Felhasznált adatok, alkalmazott módszerek

1.5.1 A környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása

A Területfejlesztési Koncepció példásan kidolgozott és alapos külső koherenciavizsgálat keretében több, a környezetet érintő intézkedések szempontjából kiemelkedő jelentőségű, országos stratégiai dokumentummal is összevetette a dokumentum célrendszerét:

- Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (2014)
- Országos Területrendezési Terv (2018)
- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2017-2030
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024
- Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)
- Nemzeti Tájstratégia 2017-2026
- Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014-2030

A koherenciavizsgálat emellett több, térségspecifikus, de környezeti szempontból ugyancsak fontos dokumentumot is áttekintett:

- Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Koncepció (2020)
- Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Terv (2018)
- Somogy Megye Klímastratégiája (2018)
- Somogy Megye Környezetvédelmi Programja 2020-2024

A fentieken túl a célrendszert az alábbi releváns stratégiák, programok és cselekvési tervek környezeti szempontú és/vagy Somogy megyét specifikusan érintő elemeivel is összevetettük:

- II. Éghajlatváltozási Cselekvési Terv
- IV. Energiahatékonysági Cselekvési Terv
- Energetikai Ásványvagyon-hasznosítási és Készletgazdálkodási Cselekvési Terv 2017
- Darányi Ignác Terv – Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020
- Energia és Klímatudatossági Szemléletformálási Cselekvési Terv 2015
- Hazai Elektromobilitási Stratégia, Jedlik Ányos terv 2.0
- A kisméretű szálló por (PM10) csökkentés ágazatközi intézkedési programja (2011)
- Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020
- Nemzeti Energia és Klíma Terv 2020-2050
- Nemzeti Energiastratégia 2030
- Nemzeti Épületenergetikai Stratégia 2015
- Nemzeti Erdő Stratégia 2016-2030
- Nemzeti Erdőtelepítési Program 2008
- Nemzeti Intelligens Szakosodási Stratégia
- Negyedik Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020
- Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020
- Nemzeti Vízstratégia, Kvassay Jenő Terv 2017
- Országos Hulladékgazdálkodási terv 2009-2020
- Országos Levegőterhelés-csökkentési Program 2020
- Szennyvíziszap Kezelési és Hasznosítási Stratégia 2014-2023

1.5.2 Az alkalmazott módszertan

A koncepció SWOT elemzése, javaslattevő fázisa, a releváns környezeti, gazdasági és társadalmi folyamatok, illetve problémák, az országos hatáskörű tervezési dokumentumok, valamint a kapcsolódó megyei tervek, stratégiák egyaránt figyelembevételre kerültek a környezeti, gazdasági és társadalmi hatások elemzése során.

Jelen hatásvizsgálat természeténél fogva nem végez önálló adatgyűjtést, a meglévő rendelkezésre álló dokumentumokat vizsgálja, a várható hatásokat ezek elemzésével, értékelésével, összefüggéseinek vizsgálatával határozza meg.

A dokumentum tartalmi felépítése a 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról előírásai alapján készült, kiegészítve azt a 218/2009. (X.6.) Korm. Rendelet által előírt területi hatásvizsgálat társadalmi és gazdasági elemeivel. Ily módon mindkét jogszabály előírásait teljesíti, hiszen a 218/2009 Korm. rendelet 9. § (2) bekezdése szerint az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet alapján elkészített környezeti értékelés a területi hatásvizsgálat környezeti szempontú elemzésének minősül. A tartalmi felépítést emellett az 1. fejezetben felsorolt további jogszabályok előírásainak, illetve a tematika-egyeztetésbe bevont egyes szereplők 1.4.2. A vélemények, szempontok figyelembevétele a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során c. fejezetben bemutatott specifikus igényeinek megfelelő elemekkel is kiegészítettük.

A vizsgált terültfejlesztési koncepcióban a célrendszer egyes elemei (jövőkép; átfogó, tematikus, területi és horizontális célok) kerültek részletesen bemutatásra. A megvalósítás eszközei között a prioritások részletes kifejtés nélkül, és csak a kapcsolódó beavatkozások felsorolásával szerepelnek, de egyértelműen az egyes tematikus célok alá vannak rendelve. (A megvalósítás eszköz- és intézményrendszerének ezen elemei várhatóan majd a területfejlesztési programokban kerülnek részletes bemutatásra.) Mindezek alapján a koncepció vizsgálata során a célok és prioritások hatását vizsgáljuk, az egyes beavatkozásokat csak az adott prioritások tartalmának értelmezéséhez használjuk, hiszen a beavatkozások részletes hatásai ezen a szinten csak feltételezhetők lennének (részletes tartalmuk, nagyságrendjük, területi fókuszuk és fontossági sorrendjük ismerete hiányában).

2 A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ISMERTETÉSE

2.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció céljainak, tartalmának ismertetése, környezeti, társadalmi, gazdasági összefüggések

A koncepció fő célja Somogy megye jövőképének megvalósítása, miszerint „Somogy megye 2030-ra sokszínű, természeti értékekben gazdag, harmonikus, és az ott élők számára jó életminőséget biztosító versenyképes, innovatív térséggé válik, ahol szolidáris közösségekre építve, egymást erősítve, egymás értékeire és adottságaira alapozva vannak jelen a szolgáltatásokban erős városok és a kedvező életteret adó vidéki térségek."

E jövőképet a megye három átfogó és öt tematikus cél megvalósításán keresztül tervezi elérni további öt területi és három horizontális cél mentén az alábbi ábrán bemutatottak szerint:

1. ábra: A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció célrendszere

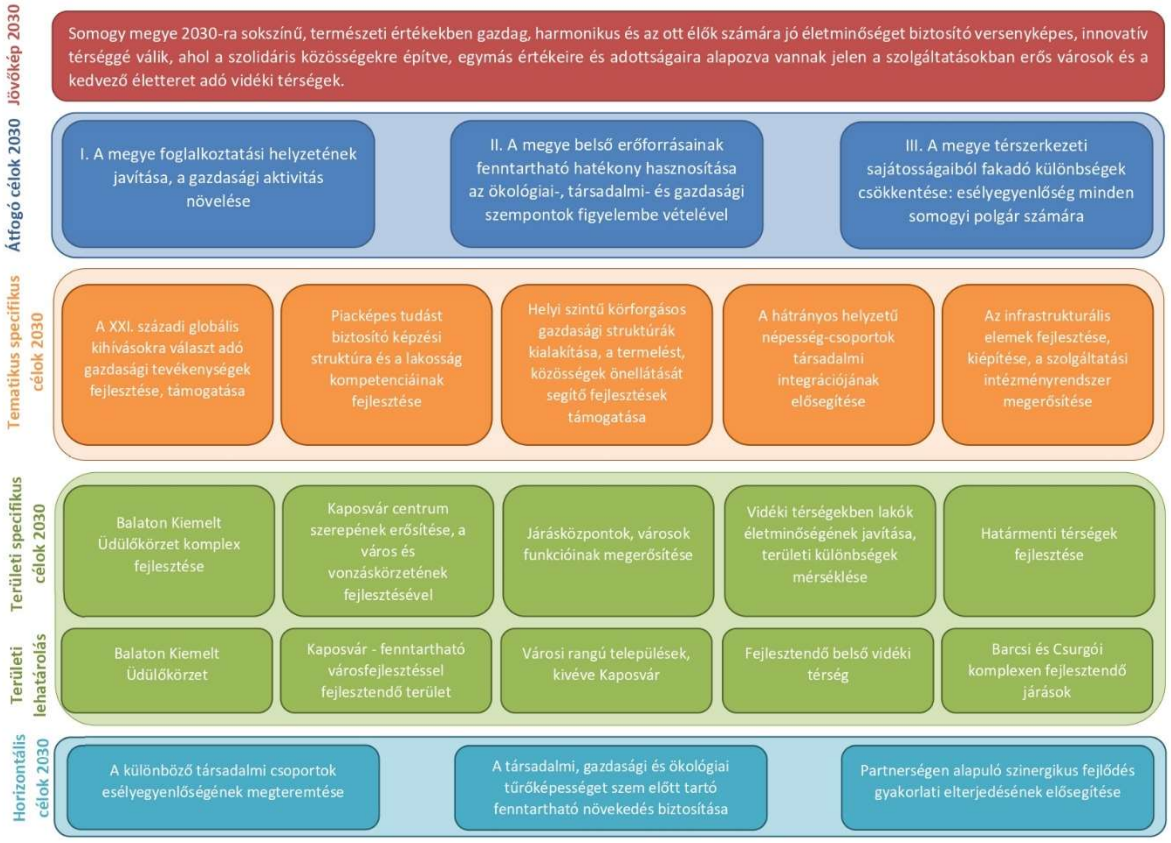

Az új koncepció hatásainak felülvizsgálata részben az új célrendszer, részben a megváltozott környezet miatt indokolt.

Az átfogó, tematikus, területi és horizontális célok egyaránt szolgálják a megye környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú fejlesztését, a három terület egyensúlya a koncepcióban példaértékű. A gazdasági fejlődést és foglalkoztatásnövelést környezetileg és társadalmilag fenntartható módon, az esélyegyenlőség és a hátrányos helyzetű lakosság felzárkóztatása mellett tervezi elérni a megye.

A koncepció a területfejlesztés megvalósítási eszközei között hét prioritást, és azokhoz rendelve összesen 40 kapcsolódó beavatkozást sorol fel. A prioritások egyértelműen az egyes tematikus célok alá vannak rendelve (az első három szolgálja a TEM1 célkitűzést míg a további prioritások egy-egy tematikus célhoz tartoznak:

1. táblázat: Prioritások és beavatkozások hozzárendelése a tematikus célokhoz

TEM1: A XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása	TEM2: Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése	TEM3: Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása	TEM4: A hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése	TEM5: Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése
P1: Az agrár- és erdészeti termelési láncok szereplőinek megerősítése, a járási központok foglalkoztatási kapacitásának javítása az ipari infrastruktúra fejlesztésével, a helyi termelésen alapuló önfenntartó szociális gazdaság feltételeinek megteremtése	**P4: A lakosság képzettségi szintjének javítását célzó fejlesztések támogatása**	**P5: A fenntartható gazdálkodást és erőforrás felhasználást, valamint a megye lakosságának életminőség javítását elősegítő környezetgazdálkodási beruházások támogatása**	**P6: A helyi közösségek megerősödését és a helyi értékek megőrzését szolgáló fejlesztések támogatása**	**P7: Térségi jelentőségű szolgáltatások és infrastrukturális rendszerek fejlesztése, valamint településfejlesztés**
- Feldolgozóipari vállalkozások letelepedésének elősegítése; - A járásközpontok foglalkoztatási képességének a javítása az ipari infrastruktúra fejlesztésével; - A somogyi termékek piacra jutását segítő szervezetek támogatása; - Regionális együttműködés támogatása; - Tudástranszfer és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban.	- Piacképes tudást biztosító, gyakorlatorientált szakképzési rendszerek kialakítása és a felnőttoktatás támogatása (különösen: erdészeti, vadászati, turisztikai, műszaki képzés fejlesztése, piaci igényekhez alkalmazkodó szakmunkásképzés fejlesztés); - A lakosság általános informatikai és idegennyelvi tudásának és képességeinek a fejlesztése; - A felsőoktatás minőségi fejlesztése Somogy megyében; - Az alap- és középfokú oktatás színvonalának növelése; - Az óvodák igény-alapú fejlesztése; - Bölcsődei férőhelyek növelése.	- Lakossági energiafelhasználás csökkentése és energiaközösségek kialakításának ösztönzése - Energia hatékony és megújuló energiaforrásokat használó termelési technológiák alkalmazásának ösztönzése; - A megújuló energiaforrásokra épülő helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztése; - A mezőgazdasági termelésre gazdaságosan nem hasznosítható területeken biomassza termelő ültetvények létesítése; - A környezetvédelmi kommunális közszolgáltatások rendszerének fejlesztése; - A hulladék feldolgozó és hasznosító ipar innovatív beruházásainak, ill. az iparág letelepedését szolgáló fejlesztések támogatása.	- A perifériás térségekben az elszegényedés megállítását és a munka világába történő reintegrációt szolgáló, helyi adottságokra épülő élőmunka igényes tevékenységek támogatása, a szociális gazdaság megerősítése; - A kulturális és természeti örökség védelmét és a helyi identitás erősítését szolgáló fejlesztések támogatása; - a társadalmi, szociális kohézió erősítését szolgáló közösségépítő programok megvalósításának támogatása.	- A közúti- és vasúti infrastruktúrába történő összehangolt befektetések megvalósítása; - Fenntartható közösségi közlekedési infrastruktúrák létrehozása és a közlekedés alternatív formáinak előmozdítása; - Integrált településfejlesztési akciók támogatása; - Kisléptékű, pontszerű településfejlesztés jellemzően vidéki térségekben; - Egészségügyi alap- és szakellátás, valamint az önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése; - A szociális alap- és szakszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások (bölcsőde, családi napközik stb.) valamint az óvodai ellátás infrastruktúrájának, és a szolgáltatások minőségének fejlesztése, a hozzáférés javítása; - Lakosságmegtartó szolgáltatások piaci alapú fejlesztésének a támogatása.
P2: A somogyi vállalkozások versenyképességének növelése az ipari- és szolgáltató szektorban				
- Üzleti infrastruktúra fejlesztése; - Megyei gazdaságfejlesztési ügynökség létrehozása; - Foglalkoztatás-bővítő program; - K+F+I program; - Vállalkozások együttműködésének támogatása; - Beruházás- és befektetés-ösztönzés; - Vállalati tanácsadó és mentorprogram; - Pénzügyi eszközök.				
P3: Somogy megye turisztikai potenciáljának erősítése				
- Területi fókuszú komplex turisztikai termékek innovatív fejlesztése; - Tematikus élményláncok kialakítása; - Aktív és ökoturisztikai programfejlesztés - Minőségi turisztikai szolgáltatás- és vendéglátás-fejlesztés; - Piacra jutást és marketinget hatékonyan támogató intézményrendszer megerősítése.				

2.2 A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása

Az új területfejlesztési koncepció továbbra is a foglalkoztatás növelését, erőforrások fenntartható hasznosítását tűzi ki fő célnak, ugyanakkor átfogó célok szintjén változás, hogy kiemelésre került az esélyegyenlőség és a területi különbségek csökkentése, ami pozitív társadalmi változásokat vetít előre. Stratégiai célok szintjén ezt erősíti meg a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációjának erősítése, illetve a különböző társadalmi csoportok esélyegyenlőségének megteremtése horizontális cél a teljes célrendszert átfogva. Más, lényegi változást az új koncepció célrendszere nem tartalmaz.

Környezeti szempontból vizsgálva az látható, hogy a megye jövőképe tükrözi és megőrzendő értékként kezeli Somogy megye egyik legfőbb sajátosságát, a természeti környezetet, és mindhárom átfogó cél között, valamint mindhárom horizontális cél között találunk egy-egy olyat, amely kifejezetten az erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodást kívánja szolgálni. Ugyanakkor az is látható, hogy a legfőbb fejlesztési ambíciók (a gazdasági-foglalkoztatási helyzet javítása, az erőforrások célszerű kiaknázása és a területi társadalmi-gazdasági különbségek célzott csökkentése) mind olyanok, amelyek természetükből adódóan együtt járhatnak környezetterhelő tevékenységekkel, akár gazdasági, közlekedési, illetve kommunális eredetű szennyezés-kibocsátások, akár energia-felhasználás, akár a természetes élőhelyek túlzott igénybevétele útján. A körforgásos gazdaság koncepciójára építő gazdasági fejlesztések ugyanakkor lényegesen alacsonyabb környezetterheléssel járnak a hagyományos gazdasági modellre építő fejlesztésekhez képesest, ezért javasolt ezek minél szélesebb körben történő elterjesztése.

3 A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ MEGVALÓSÍTÁSÁNAK KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI, GAZDASÁGI HATÁSAI, KÖVETKEZMÉNYEI

3.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció cél- és eszközrendszerének vizsgálata, koherenciája és konzisztenciája

3.1.1 Koherencia-vizsgálat – a Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció összefüggése más releváns tervekkel

A területfejlesztési koncepció 3.3. Külső koherencia vizsgálat c. fejezete alaposan kidolgozott külső koherencia-elemzést tartalmaz, részletesen megvizsgálva a dokumentum összefüggéseit számos releváns terv Somogy megyét érintő céljaival:

- Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (2014)
- Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Koncepció (2020)
- Balaton Kiemelt Térség stratégiai program (2021, egyeztetési verzió)
- Országos Területrendezési Terv (2018)
- Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Terv (2018)
- Program a Versenyképesebb Magyarországért (2019)
- Nemzeti Reformprogram (2020)
- A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének Stratégiája (2019-2030)
- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia (2017-2030)
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (2012-2024)
- Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)
- Nemzeti Erdőstratégia (2016-2030)
- Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)

- Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. (2011-2020 - a 2020. utáni időszakra vonatkozó új stratégia alapján felülvizsgálandó)
- Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia (2014-2030)
- Somogy Megyei Területrendezési Terv (2020)
- Somogy Megyei Önkormányzat 2019-2024. évre szóló gazdasági programja
- Somogy Megye Foglalkoztatási Stratégiája (2017-2021 - a 2021 utáni időszakra vonatkozó új stratégia alapján felülvizsgálandó)
- Somogy Megye Klímastratégiája (2018)
- Somogy Megye Környezetvédelmi Programja 2020-2024
- Somogyi Kereskedelmi és Iparkamara: Somogy Megye képzési helyzetképe

A fenti dokumentumok és a jelen területi hatásvizsgálat 1.5.1 fejezetében bemutatott további, környezeti szempontból ugyancsak fontos szakpolitikai eszköz áttekintése alapján elmondhatjuk, hogy azok célrendszerével a területfejlesztési koncepcióban vázolt célok nincsenek konfliktusban. Ugyanakkor az egyes prioritások hatásainak vizsgálata során figyelembe kell vennünk legalább az alábbi, a kapcsolódó stratégiai dokumentumokban található és Somogy megyére vonatkozó specifikus szempontokat:

Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció:

- Négy jelentős kultúrtáj képezi a megye legnagyobb részét (Balaton, Zselic, Belső-Somogy, Dráva-mente), fejlesztéspolitikai szempontból megkülönböztetett kezelést igénylő különleges táji értékekkel.
- A megye területének kisebbik fele tájképvédelmi terület, védett természeti terület és ökológiai hálózati elem. Jelentős tájrehabilitációs feladat a megyében nincs.
- Természeti erőforrások/tájgazdálkodás szempontjából a megye jelentős része környezeti meghatározottságú, természetközeli gazdálkodás területe, kisebb részben kiváló termőhelyi adottságú erdőterület. Nagy területek alkalmasak biomassza és geotermikus energetikai hasznosításra.
- A megye erdősültsége jelentős, déli irányban növekszik az aránya (a Barcsi járásban 50% feletti).
- A megye északi fele nagy kiterjedésben a Balaton védendő vízgyűjtő területéhez tartozik.

Negyedik Nemzeti Környezetvédelmi Program:

- Kaposvár olyan légszennyezettségi agglomerációnak tekintendő, ahol egyes levegőszennyezettségi mutatók rendszeresen meghaladják a 4/2011. (I. 14.) VM rendeletben meghatározott határértékeket.
- A Balaton nyugati harmada menti parti területek érzékeny területen lévő szennyvízelvezetési agglomerációba tartoznak.
- A megyében sok helyen, mozaikosan elhelyezkedő Natura 2000 területek, elszórtabban pedig védett természeti területek találhatók. Utóbbiak közül a legnagyobb összefüggő területtel a Duna-Dráva Nemzeti Park Dráva-menti területei, valamint a Boronka-melléki és Zselici Tájvédelmi Körzetek rendelkeznek. A megye észak-nyugati részén a Kis-Balatontól keletre egy kisebb terület a Balaton-felvidéki Nemzeti Parkhoz tartozik.
- A megyében magas árvízi kockázatú település nincs, de területének jelentős része magas belvíz-kockázatú (elsősorban a megye északnyugati térsége, a Dráva-mente és Kaposvár térsége).

- A megye területének mintegy fele nitrát-érzékeny terület: északi részén ez felöleli és meghaladja a Balaton védendő vízgyűjtő területét, délen a Dráva-mentét, és további nagyobb területeket.
- A program a jó életminőség és az egészséges élet közvetlen környezeti feltételeinek biztosítása érdekében kiemelten kezeli a környezeti zajnak való kitettség csökkentését, és az ez által okozott káros hatások kiküszöbölését.

A Nemzeti Vízstratégia (Kvassay Jenő Terv, 2017) szerint jól látható, hogy a szociálisan elmaradott, szegénységgel sújtott térségek általában egybeesnek azokkal a területekkel, ahol nehezebb a vízhez való hozzáférés (például Somogy dombvidéki, aprófalvas területei).

A 2014-2023 közötti Szennyvíziszap Kezelési és Hasznosítási Stratégia javaslatot tesz országosan 48 iszapkezelési térség kialakítására. Ezek közül Somogy megye területét nyolc darab is érinti (siófoki, balatonlellei, kéthelyi, dombóvári, kaposvári, nyugat-somogyi és szigetvári távlati iszapkezelési térség), részben szomszédos megyék egyes területeit is tartalmazva. Közülük a legnagyobb távlati (2027-re kalkulált) terhelése messze a kaposvárinak van (156 ezer fős lakosegyenérték). A kaposvári távlati terhelése kismértékben, a barcsié és a dombóvárié jelentős mértékben meghaladja az érintett központi szennyvíztisztító telep jelenlegi kapacitását.

A 2014-2030 közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia fontos alapelve, hogy kerülendő új közlekedési infrastruktúra létesítése a termőtalaj és a természeti területek kárára, valamint az energia- és szállításigényes termelési módokat igénylő gazdasági tevékenységek ösztönzése. Ez az alapelv potenciálisan sérülhet, ha a közlekedés- és gazdaságfejlesztési intézkedések részletes tervezése során nem kerül figyelembevételre.

A Nemzeti Intelligens Szakosodási Stratégia a Somogy megyéhez hasonló, az alacsony tudás- és technológia-intenzitású régiók csoportjába tartozó megyék esetén specifikus kitörési pontként azonosít egyes, hagyományos és a környezetet jobban terhelő gazdasági tevékenységeket potenciálisan kiváltani képes intelligens technológiákat (korszerű anyag- és csomagolástechnológia, modern építőipari anyagtechnológiák, vegyipar, logisztika).

3.1.2 Konzisztencia-vizsgálat

A koncepció célrendszere alapvetően konzisztens, a tematikus, területi és horizontális célok megfelelően támogatják egymást és az átfogó célokat, maga a dokumentum pedig részletesen is vizsgálja és értékeli ezeket a hatásokat. A célrendszerben megfogalmazott környezeti, társadalmi és gazdasági célkitűzések konzisztensek egymással, megvalósításuk során nem számítunk olyan mértékű konfliktusra az egyes részcélok között, amelyek ne lennének megfelelően kezelhetőek a rendelkezésre álló keretek között. Ugyanakkor kiemelendők az alábbi szempontok:

- A koncepció 1. táblázata mutatja be az átfogó és a tematikus célok kapcsolatrendszerét. Ezen jól látható, hogy a foglalkoztatási, gazdaságfejlesztési átfogó cél (A1) megvalósulására mindegyik tematikus cél hatással van, míg a másik két átfogó célra már csak a tematikus célok egy részéről mondható el ugyanez. Potenciális kohéziós probléma, hogy a koncepció alkotói ezek szerint az infrastruktúra-fejlesztést célzó tematikus célnak (TEM5) az erőforrások fenntartható hasznosítását célzó átfogó célra (A2) kifejtett hatásait elhanyagolhatónak tekintették: A TEM3 valóban nem segíti az A2 megvalósulását, épp ellenkezőleg: megfelelő körültekintés hiányában intézkedéseinek megvalósítása negatív hatásokat válthat ki a megye természeti erőforrásainak szempontjából, hiszen a környezet az infrastruktúra-fejlesztések közvetlenül vagy közvetve érintett színtere.

- A természeti erőforrások célrendszerben magas szinten megjelenő védelme közvetlenül csak egyetlen beavatkozásban jelenik meg az egyes prioritások alatt felsorolt összesen 40 beavatkozás közül. Fontos, hogy a környezeti szempont a többi intézkedés közül is minden olyan esetében, amely jelentős környezeti hatásokkal jár, megfelelő szinten beépüljön, akár mint korlátozó tényező, akár pedig mint kiválasztási szempont.
- A területfejlesztési koncepció térhasználati elveket is rögzít, orientálva a megye területrendezési keretrendszerét. Ezekben is megfigyelhető a környezettudatos és fenntartható térhasználat követelményeinek háttérbe szorulása, azok nem jelennek meg első helyen érvényesítendő és horizontálisan végigvezetett szempontként, inkább csak kiegészítenek egyes gazdasági, turisztikai és lakókörnyezeti fejlesztési irányokat.

A koncepció fenntarthatóságát ugyanakkor erősíti, hogy a számos gazdasági célkitűzés is a környezeti és társadalmi szempontok figyelembevétele mellett került meghatározásra (körforgásos gazdaság, ökoturizmus, szociális gazdaság stb.).

3.2 A meglévő környezeti konfliktusok és problémák bemutatása

3.2.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepcióban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása

2. táblázat: Egyes prioritások által potenciálisan befolyásolt környezeti hatásviselő kategóriák

Pozitív (erős): *Pozitív (gyenge):* *Negatív (erős):* *Negatív (gyenge):* *Vegyes:*

Prioritások		Föld, talaj	Levegő	Víz	Élővilág, biodiverzitás	Országos védett, és Natura 2000 területek	Természeti erőforrások, ásványvagyon	Klíma	Épített és települési környezet	Táj, tájszerkezet	Helyi gazdaság	Térszerkezet, területhasználat	Humán egészségi állapot, életminőség	Környezettudatos magatartás	Honvédelem	Hulladékgazdálkodás	Természeti és humán kockázatok	Új és meglévő környezeti konfliktusok
P1	Az agrár- és erdészeti termelési láncok megerősítés; foglalkoztatásjavítás járásközpontokban ipari infrastruktúra-fejlesztéssel; helyi termelésen alapuló önfenntartó szociális gazdaság megalapozása																	
P2	A somogyi vállalkozások versenyképességének növelése az ipari- és szolgáltató szektorban																	
P3	Somogy megye turisztikai potenciáljának erősítése																	
P4	A lakosság képzettségi szintjének javítását célzó fejlesztések támogatása																	
P5	A fenntartható gazdálkodást és erőforrás felhasználást, valamint a megye lakosságának életminőség javítását elősegítő környezetgazdálkodási beruházások támogatása																	
P6	A helyi közösségek megerősödését és a helyi értékek megőrzését szolgáló fejlesztések támogatása																	

Prioritások		Föld, talaj	Levegő	Víz	Élővilág, biodiverzitás	Országos védett, és Natura 2000 területek	Természeti erőforrások, ásványvagyon	Klíma	Épített és települési környezet	Táj, tájszerkezet	Helyi gazdaság	Térszerkezet, területhasználat	Humán egészségi állapot, életminőség	Környezettudatos magatartás	Honvédelem	Hulladékgazdálkodás	Természeti és humán kockázatok	Új és meglévő környezeti konfliktusok
P7	Térségi jelentőségű szolgáltatások és infrastrukturális rendszerek fejlesztése, valamint településfejlesztés																	

3.2.2 A fennálló környezeti konfliktusok, problémák és a környezeti, társadalmi és gazdasági hatások várható alakulása abban az esetben, ha a koncepció intézkedései elmaradnának

A területfejlesztési koncepcióban meghatározott célok megvalósításának elmaradása esetén környezeti, társadalmi és gazdasági szempontból is hátrányosan változna a megye jövője. A környezeti hatások és környezeti konfliktusok, problémák ebben az esetben várhatóan az alábbiak szerint alakulnának:

- A megye gazdasága nem magasabb hozzáadott értékű, környezet-centrikus tevékenységek irányába fejlődne, hanem sokkal inkább a hagyományos, a környezetet jobban terhelő, a természeti erőforrásokat visszafordíthatatlan módon kihasználó ágazatokban.
- A megye turizmusa kontroll nélkül alakulna, gyorsabb gazdasági megtérüléssel járó, de a természeti értékeket túlságosan megterhelő tömegturisztikai termékekre fókuszálva.
- Nem valósulna meg áttörés a lakosság képzettségi szintjének emelésében, ami pedig segíthetné a kevesebb hozzáadott értéket adó, és jellemzően magasabb környezetterheléssel járó gazdasági tevékenységek kiváltását.
- Elmaradna számos, a fenntartható gazdálkodást és erőforrás-felhasználást célzó lépés, és így azok erős és közvetlen, pozitív hatásai is a környezeti hatásviselők széles körére.
- Nem történne meg a helyi közösségek intenzív erősítése, ezzel együtt nem erősödne megfelelő mértékben az itt lakók körében az egészséges és aktív életmód, és nem fejlődne kellőképpen a környezetvédelemmel kapcsolatos általános szemléletmód.
- Egyes közlekedés-fejlesztési intézkedések elmaradása nyomán egyfelől nem növekedne a természeti környezet közlekedési célú igénybevétele, másfelől viszont nem csökkennének a települési közúti közlekedéssel összefüggő szennyezési és egészségkárosító hatások, és nem kapna megfelelő teret az alternatív közösségi és környezetbarát mobilitás.
- Elmaradnának a települési környezetet és életminőséget jelentős mértékben javító (pl. vízvédelmi, hulladék-gazdálkodási, megújuló energia-hasznosítási, vagy településközponti) beavatkozások.

Gazdasági szempontból nem nőne, illetve idővel csökkenne az aktivitás, mivel a megye nem tudna megfelelően alkalmazkodni a 21. századi kihívásokhoz. Emellett nem állna rendelkezésre a szükséges munkaerő a csökkenő népesség és nem megfelelő oktatás, képzés miatt. Összességében romlana a megye versenyképessége, ami a gazdasági leszakadás további növekedését eredményezné. A megmaradó gazdasági tevékenységek nem fenntartható módon hasznosítanák a megye erőforrásait, ami rontaná ezek állapotát és mennyiségét hosszútávon. Mindemellett tovább nőne a fejlettségbeli különbség a megye északi és déli része között.

Társadalmi szempontból elmaradna a hátrányos helyzetű csoportok és járás felzárkóztatása, nőne a szegregációval érintett területek aránya. Nem javulna, illetve idővel leromlana a szolgáltatási intézményrendszer és infrastruktúra, ezért csökkenne a megye lakosságvonzó és -megtartó képessége. A népesség különösen a megye kevésbé fejlett részein a fokozódó elvándorlás miatt erősen csökkenne.

3.3 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció megvalósulásával környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása

3.3.1 Természeti erőforrás közvetlen igénybevételének vagy környezetterhelésnek a közvetlen előidézése

Az alábbi táblázatban a 3.2.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepcióban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása c. fejezetben feltárt, a koncepció prioritásai által a természeti hatásviselőkre (föld, talaj, levegő, víz, élővilág, biodiverzitás, védett és Natura 2000 területek, természeti erőforrások, ásványvagyon) gyakorolt negatív irányú hatásokat osztályozzuk a hatás ereje és közvetettsége alapján. Erősen negatív hatást a rendelkezésre álló információk alapján nem azonosítottunk, ezért ezt a kategóriát a táblázat nem is tartalmazza:

3. táblázat: Természeti hatásviselőkre gyakorolt negatív irányú hatások értékelése

KÖZVETLEN ÉS GYENGE NEGATÍV HATÁSOK
Föld, talaj:
· Veszélyes anyagokat és technológiákat alkalmazó feldolgozóipari tevékenységek, intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági technológiák alkalmazása (P1) a talajba szennyező anyagokat juttathatnak.
Levegő:
· Az Ipari tevékenység növelése és a gépesített mezőgazdasági technológiák támogatása (P1) együtt jár mind a termelő létesítmények pontszerű, mind a szállítási/személyforgalmi közlekedés diffúz, közlekedési eredetű légszennyezésének növekedésével.
Víz:
· Veszélyes anyagokat és technológiákat alkalmazó feldolgozóipari tevékenységek, intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági technológiák alkalmazása (P1) a talajvízbe szennyező anyagokat juttathatnak.
· Vízhiányos területen végzett energianövény-termelés (P5) a talajvízszint maradandó süllyedéséhez vezethet.
Élővilág, biodiverzitás:
· Veszélyes anyagokat és technológiákat alkalmazó feldolgozóipari tevékenységek, intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági technológiák alkalmazása (P1) az élővilágra veszélyes anyagokat juttathat a környezetbe.
· A megemelkedő turisztikai látogatóforgalom (P3) együtt jár a természetes élőhelyek intenzívebb bolygatásával, az élővilág zavarásával.
· Intenzív vegyszerhasználattal járó energianövény-termelés (P5) az élővilágra veszélyes anyagokat juttathat a környezetbe.
· Zöldmezős beruházások (P2) természetes élőhelyeket szüntetnek meg.
Védett, Natura 2000 területek:
· Ha új vonalas infrastruktúrák (P7) védett területeket vagy azok közvetlen környezetét érintik, akkor potenciálisan ronthatják azok állapotát.
Erőforrások, ásványok:
· Esetlegesen agyagot vagy más ásványokat hasznosító ipari tevékenységek (P1) az erőforrások felélésével járhatnak.
· Esetlegesen agyagot vagy más ásványokat hasznosító kézműves tevékenységek (P6) az erőforrások felélésével járhatnak.

KÖZVETETT ÉS GYENGE NEGATÍV HATÁSOK
Föld, talaj: · Zöldmezős beruházások (P2) természetes állapotú területeket tesznek ki potenciálisan talajszennyezéssel járó tevékenységeknek. Levegő: · A megemelkedő turisztikai látogatóforgalom (P3) együtt jár a szállítási/személyforgalmi közlekedés közlekedési eredetű légszennyezésének növekedésével, jellegénél fogva értékes természeti területeket is érintően. · Az üzleti szolgáltatások fejlesztése (P2) együtt jár a szállítási/személyforgalmi közlekedés közlekedési eredetű légszennyezésének növekedésével. Víz: · Zöldmezős beruházások (P2) természetes állapotú területeket tesznek ki potenciálisan talajvíz-szennyezéssel járó tevékenységeknek. Védett, Natura 2000 területek: · A védett területekre irányuló turisztikai látogatóforgalmat növelő beavatkozások (P3) potenciálisan veszélyeztetik a védett természeti területek állapotát. Erőforrások, ásványok: · Termálvíz turisztikai hasznosításának esetleges növelése (P3) a geotermikus energetikai hasznosítás lehetőségeit csökkenti.

3.3.2 Társadalmi, gazdasági folyamatok kiváltása révén közvetett környezeti következményekkel járó folyamatok

Az alábbi táblázatban a 3.2.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepcióban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása c. fejezetben feltárt, a koncepció prioritásai által a természeti hatásviselőkre (föld, talaj, levegő, víz, élővilág, biodiverzitás, védett és Natura 2000 területek, természeti erőforrások, ásványvagyon) gyakorolt pozitív irányú hatásokat osztályozzuk a hatás ereje és közvetettsége alapján.

4. táblázat: Természeti hatásviselőkre gyakorolt pozitív irányú hatások értékelése

KÖZVETLEN HATÁS	**ERŐS POZITÍV HATÁSOK:** Élővilág, biodiverzitás: · A természeti örökség-védelmi beavatkozások (P6) között a természetes élőhelyeket közvetlenül fejlesztő, állapotuk megőrzését segítő beruházások is várhatók. Védett, Natura 2000 területek: · A természeti örökség-védelmi beavatkozások (P6) között a megye védett természeti területeit közvetlenül fejlesztő, állapotuk megőrzését segítő beruházások is várhatók.
	GYENGE POZITÍV HATÁSOK: Föld, talaj: · Településfejlesztési beruházások (P7) során az esetleges barnamezős rehabilitációk által a múltbeli talajszennyezések felszámolhatók. Víz: · Településfejlesztési beruházások (P7) során az esetleges barnamezős rehabilitációk által a múltbeli talajvíz-szennyezések felszámolhatók. Élővilág, biodiverzitás: · Településfejlesztési beruházások (P7) során növelhetők a települési zöldhálózati elemeket képező települési zöldfelületek.

KÖZVETETT HATÁS	**ERŐS POZITÍV HATÁSOK:** Levegő: · Az energiafogyasztás racionalizálása, és a megújuló energiaforrások részarányának növelése (P5) csökkenti a fosszilis energiahordozók égetéséből származó légszennyezést.
	GYENGE POZITÍV HATÁSOK: Föld, talaj: A korszerű mezőgazdasági technológiák (P1) a talajt kevésbé szennyező/terhelő művelési megoldásokra is cserélhetik a jelenlegieket. · A környezetbarát közlekedési módok (P7) potenciálisan csökkentik a közúti gépjárműforgalmat, és így a közutak mentén jelentkező, közlekedési eredetű talajszennyezést. · Innovatív hulladék-feldolgozó és hasznosító tevékenységek (P5) áttételesen hozzájárulhatnak meglévő illegális hulladéklerakások felszámolásához, és jövőbeniek elkerüléséhez, ezzel csökkentve a potenciális talajszennyezéseket. · Magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységek (P2) kiválthatnak jelenlegi, környezetterhelő tevékenységeket. Levegő: · A környezetbarát közlekedési módok (P7) potenciálisan csökkentik a közúti gépjárműforgalmat, és így a közlekedési eredetű levegőszennyezést is. · Településfejlesztési beruházások (P7) során növelhetők a szálló port megkötő települési zöldfelületek. · Magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységek (P2) kiválthatnak jelenlegi, környezetterhelő tevékenységeket. Víz: · A korszerű mezőgazdasági technológiák (P1) a talajt kevésbé szennyező/terhelő művelési megoldásokra is cserélhetik a jelenlegieket. · Innovatív hulladék-feldolgozó és hasznosító tevékenységek (P5) áttételesen hozzájárulhatnak meglévő illegális hulladéklerakások felszámolásához, és jövőbeniek elkerüléséhez, ezzel csökkentve a potenciális talajvíz-szennyezéseket. · Magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységek (P2) kiválthatnak jelenlegi, környezetterhelő tevékenységeket. Élővilág, biodiverzitás: · A környezetbarát közlekedési módok (P7) potenciálisan csökkentik a közúti gépjárműforgalmat, és így a közlekedés élővilágot zavaró hatásait is. · Az energiafogyasztás racionalizálása, és a megújuló energiaforrások részarányának növelése (P5) csökkenti a fosszilis energiahordozók égetéséből származó, az élővilágot is zavaró légszennyezést. · Magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységek (P2) kiválthatnak jelenlegi, környezetterhelő tevékenységeket. Védett, Natura 2000 területek: · A minőségi turisztikai szolgáltatás-fejlesztés (P3) a védett területeket jobban terhelő hasznosítási módok helyett kevésbé környezetterhelő attrakciókat alakíthat ki. Erőforrások, ásványok: · Biomassza termelő ültetvények (P5) hozadéka csökkenti a nem megújuló fosszilis energiahordozók, és az esetleg nem megújuló erdőgazdálkodásból származó fa tüzelőanyag használatát.

3.4 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció megvalósítása esetén a környezetet érő hatások

3.4.1 Hatás a földre, talajra

Lehetséges negatív hatásként a veszélyes anyagokat és technológiákat alkalmazó feldolgozóipari tevékenységek, intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági technológiák alkalmazása (P1) a talajba szennyező anyagokat juttathat. Zöldmezős beruházások (P2) természetes állapotú területeket tesznek ki potenciálisan talajszennyezéssel járó tevékenységeknek.

Gyengébb, közvetett pozitív hatás várható a korszerű mezőgazdasági technológiák alkalmazásától (P1), ha ezek a talajt kevésbé szennyező/terhelő művelési megoldásokra cserélnek jelenleg alkalmazott termelési módszereket. A magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységek (P2) kiválthatnak jelenlegi, környezetterhelő tevékenységeket. Innovatív hulladék-feldolgozó és hasznosító tevékenységek (P5) áttételesen hozzájárulhatnak meglévő illegális hulladéklerakások felszámolásához, és jövőbeniek elkerüléséhez, ezzel csökkentve a potenciális talajszennyezéseket. ~~Megjegyzendő, hogy a megújuló energiaforrások hasznosításához szükséges technológiák amortizációjával, növekszik az elhelyezendő veszélyes hulladék mennyisége.~~ Mindez potenciális veszélyt teremthet a talajszennyezéshez. A környezetbarát közlekedési módok (P7) potenciálisan csökkentik a közúti gépjárműforgalmat, és így a közutak mentén jelentkező, közlekedési eredetű talajszennyezést. Településfejlesztési beruházások (P7) során az esetleges barnamezős rehabilitációk keretében múltbeli talajszennyezések számolhatók fel.

Az erdőtelepítések segíthetnek a kisvízfolyásokból adódó eróziós károk csökkentésében, ezáltal pozitív hatást gyakorolva a talaj megőrzésére.

3.4.2 Hatás a levegőre

Negatív hatással járhat az ipari tevékenység növelése és a gépesített mezőgazdasági technológiák támogatása (P1), hiszen ezek együtt járnak mind a termelő létesítmények pontszerű, mind a szállítási/személyforgalmi közlekedés diffúz, közlekedési eredetű légszennyezésének növekedésével. Az üzleti szolgáltatások fejlesztése (P2) és a megemelkedő turisztikai látogatóforgalom (P3) is a szállítási/személyforgalmi közlekedés közlekedési eredetű légszennyezésének növekedéséhez vezet, utóbbi - jellegénél fogva - értékes természeti területeket is érintve.

Erős pozitív hatással jár az energiafogyasztás racionalizálása, és a megújuló energiaforrások részarányának növelése (P5), amelyek csökkentik a fosszilis energiahordozók égetéséből származó légszennyezést.

Gyengébb, áttételes haszna lehet a magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységeknek (P2), hiszen ezek kiválthatnak jelenlegi, környezetterhelő tevékenységeket. A környezetbarát közlekedési módok (P7) potenciálisan csökkentik a közúti gépjárműforgalmat, és így a közlekedési eredetű levegőszennyezést is. Településfejlesztési beruházások (P7) során növelhetők a szálló port megkötő települési zöldfelületek.

3.4.3 Hatás a vízre, felszíni és felszín alatti vizekre (ide értve az ár- és belvizeket is)

A negatív hatású beavatkozások között említhetők a veszélyes anyagokat és technológiákat alkalmazó feldolgozóipari tevékenységek, intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági technológiák alkalmazása (P1), amely a talajvízbe szennyező anyagokat juttathatnak. Különös figyelmet érintő terület ebből a szempontból a megye északi fele, amely nagy kiterjedésben a Balaton védendő

vízgyűjtő területéhez tartozik. Zöldmezős beruházások (P2) természetes állapotú területeket tesznek ki potenciálisan talajvíz-szennyezéssel járó tevékenységeknek. Vízhiányos területen végzett erdőgazdálkodás (P1) vagy energianövény-termelés (P5) a talajvízszint maradandó süllyedéséhez vezethet.

A korszerű mezőgazdasági technológiák (P1) ezzel szemben a talajt kevésbé szennyező/terhelő művelési megoldásokra is cserélhetik a jelenlegieket. Ez különösen fontos a megye nitrát-érzékeny területein (Észak-Somogy, Dráva-mente, és további nagyobb területek). Magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységek (P2) kiválthatnak jelenlegi, környezetterhelő tevékenységeket. Az innovatív hulladék-feldolgozó és hasznosító tevékenységek (P5) áttételesen hozzájárulhatnak meglévő illegális hulladéklerakások felszámolásához, és jövőbeniek elkerüléséhez, ezzel csökkentve a potenciális talajvíz-szennyezéseket. Településfejlesztési beruházások (P7) során az esetleges barnamezős rehabilitációk során a múltbeli talajvíz-szennyezések felszámolhatók.

3.4.4 Hatás az élővilágra, a természeti (ökológiai) rendszerre, a biodiverzitásra

Veszélyes anyagokat és technológiákat alkalmazó feldolgozóipari tevékenységek, intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági technológiák alkalmazása (P1) az élővilágra veszélyes anyagokat juttathatnak a környezetbe. További negatív hatása lehet azon zöldmezős beruházásoknak (P2), amelyek természetes élőhelyeket szüntetnek meg. A megemelkedő turisztikai látogatóforgalom (P3) együtt jár a természetes élőhelyek intenzívebb bolygatásával, az élővilág zavarásával. Az intenzív vegyszerhasználattal járó energianövény-termelés (P5) az élővilágra veszélyes anyagokat juttathat a környezetbe.

A természeti örökség-védelmi beavatkozások (P6) között a természetes élőhelyeket közvetlenül fejlesztő, állapotuk megőrzését segítő, így ezen hatásviselőre közvetlen és erős pozitív hatást gyakorló beruházások is várhatók.

További pozitív hatás várható a magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységektől (P2), hiszen azok kiválthatnak jelenlegi, környezetterhelő tevékenységeket. Az energiafogyasztás racionalizálása, és a megújuló energiaforrások részarányának növelése (P5) csökkentik a fosszilis energiahordozók égetéséből származó, az élővilágot is zavaró légszennyezést, ugyanakkor fokozzák a hulladék-elhelyezés problémáját. A környezetbarát közlekedési módok (P7) potenciálisan csökkentik a közúti gépjárműforgalmat, és így a közlekedés élővilágot zavaró hatásait is. Településfejlesztési beruházások (P7) során növelhetők a települési zöldhálózati elemeket képező települési zöldfelületek.

3.4.5 Hatás az országos jelentőségű védett természeti, illetve Natura 2000 területek állapotára, állagára és jellegére

Negatív hatása lehet a védett területekre irányuló turisztikai látogatóforgalmat növelő beavatkozásoknak (P3), amelyek potenciálisan veszélyeztetik a védett természeti területek állapotát. Ha új vonalas infrastruktúrák (P7) védett területeket vagy azok közvetlen környezetét érintik, akkor potenciálisan ronthatják azok állapotát, csökkenthetik biodiverzitását.

Közvetlen és erős pozitív hatása lesz a természeti örökség-védelmi beavatkozásoknak (P6), hiszen ezek között a megye védett természeti területeit közvetlenül fejlesztő, állapotuk megőrzését segítő beruházások is várhatók.

További pozitív hatással járhatnak a minőségi turisztikai szolgáltatás-fejlesztések (P3), ha védett területeket jobban terhelő hasznosítási módok helyett kevésbé környezetterhelő attrakciókat alakítanak ki.

3.4.6 Hatás a természeti erőforrások megújulására, használatára (ideértve az ásványvagyont is)

Esetlegesen agyagot vagy más ásványokat hasznosító ipari (P1) és kézműves tevékenységek (P6) az erőforrások felélésével járhatnak. Potenciálisan negatív hatása a termálvíz turisztikai hasznosításának esetleges növelésének (P3) az, hogy csökkenti a geotermikus energetikai hasznosítás lehetőségeit.

Pozitív hatásként azonosítható a biomassza termelő ültetvények létesítése (P5), mert ezek csökkentik a nem megújuló fosszilis energiahordozók, és az esetleg nem megújuló erdőgazdálkodásból származó fa tüzelőanyag használatát. Ugyanakkor az égetésre szánt energianövény-termelésnek káros karbonháztartási következményei is vannak, ld. erről a klímahatásokkal foglalkozó következő fejezetet.

3.4.7 Hatás a klímára

A klíma összetett környezeti elem, így a legtöbb környezeti hatással rendelkező beavatkozásnak legalább áttételesen éghajlati vonatkozásai is vannak.

A negatív hatások között említhető az Ipari tevékenység növelése és a gépesített mezőgazdasági technológiák fejlesztése (P1), amelyek mind a termelő létesítmények pontszerű, mind a szállítási/személyforgalmi közlekedés diffúz, közlekedési eredetű üvegház-hatású gáz (ÜHG) kibocsátásának növekedésével is együtt járnak. Az üzleti szolgáltatások bővítése (P2) és a megemelkedő turisztikai látogatóforgalom (P3) is hasonló ÜHG-kibocsátás növekedést okoz a kiváltott szállítási/személyforgalmi igények miatt. A biomassza esetleges égetési célú előállítása (P5) dekarbonizációs szempontból nem támogatandó, mert mind a klímavédelem, mind a körforgásos gazdaság szempontjából káros.

Pozitív hatással járhatnak a magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységek (P2), amelyek kiválthatnak jelenlegi, környezetterhelő tevékenységeket, csökkentve az ÜHG-kibocsátást. A képzettségi szint emelése (P4) hosszú távon hozzá járul a klímatudatosság növeléséhez is. Az energiafogyasztás racionalizálása, és a megújuló energiaforrások részarányának növelése (P5) csökkentik a fosszilis energiahordozók égetéséből származó légszennyezést. A perifférián élő, hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációja (P6) hosszú távon hozzá járul a klímatudatosság növeléséhez is. A környezetbarát közlekedési módok (P7) potenciálisan csökkentik a közúti gépjárműforgalmat, és így a közlekedési eredetű ÜHG-kibocsájtást is.

3.4.8 Hatás az épített környezetre, települési környezetre, épített örökségre (ideértve a Világörökségi értékeket is)

Potenciálisan negatív hatása lehet az épületeken elhelyezett fotovoltaikus paneleknek és napkollektoroknak (P5), amelyek ronthatják a településképet.

A koncepcióban található információk alapján nem lehet megítélni, hogy a településképre milyen hatással lesznek a tervezett új ipari (P1) és gazdasági létesítmények (P2). Ezek hatását településképi előírásokkal kell a megfelelő irányban befolyásolni.

A legjelentősebb pozitív hatás azon kisléptékű településfejlesztési beavatkozásoktól (P7) várható, amelyek akár jelentős mértékben is javíthatják a megye kistelepüléseinek településképét.

Gyengébb pozitív hatásként a települési turisztikai attrakciók (P3) is várhatóan javítják az érintett településképet.

Somogy ~~A~~ megye~~ének~~ ~~nincs~~ jelenleg nem rendelkezik világörökségi ~~védettséget élvező értéke~~helyszínnel. ~~A Világörökség Magyar Nemzeti Bizottsága várólistáján szerepel ugyan a~~ A ~~m~~Magyarországi tájházak hálózata világörökségi várományos helyszín részhelyszínei közül a megye 5

település (~~és így~~ Zamárdi, Lakócsa, Karád, Buzsák, ~~Szulok, Balatonszentgyörgy, Lábod és~~ Vörs ~~települések~~ tájházai által érintett ~~is), ez azonban a későbbiekben átsorolásra kerülhet más, a szellemi örökséggel foglalkozó nemzetközi egyezmény hatáskörébe~~.

Somogy megye régészeti lelőhelyekben gazdag terület, ahol számtalan őskori, bronzkori, avarkori, árpád-kori és későbbi lelet vár még feltárásra. Jelenleg 2774 nyilvántartott és 47 egyedileg védett régészeti lelőhely található a megyében. A koncepció jelenlegi tartalma alapján nem látunk olyan intézkedést, amely ezekre különösebb hatással járna, ugyanakkor feltétlenül fontos az örökségvédelmi jogszabályok betartása mind a mezőgazdasági tevékenységek, mind az ipari-közlekedési infrastruktúra-fejlesztése, mind pedig turisztikai attrakció-fejlesztések esetén.

Figyelembe véve, hogy régészeti, műemléki értékeink nem megújuló forrásai kulturális örökségünknek, fenntartható használatuk kulcsfontosságú a jelen és jövő nemzedékei számára. A régészeti lelőhelyeket lehetőség szerint a földmunkával járó beruházásokkal, erdőtelepítéssel el kell kerülni.

3.4.9 Hatás a tájra, a táj eltartó képességére, helyi gazdaságra

A hatásvizsgálat ezen fejezete két olyan értékelési szempontot tartalmaz (táji és gazdasági hatások), amelyet célszerű külön vizsgálni.

Hatás a tájra, a táj eltartó képességére

- Újabb mezőgazdasági területek művelésbe vonása, illetve a meglévő területek intenzívebb művelése jelentős negatív hatást eredményezhet a tájszerkezetben (P1), mivel a térségi zöldinfrastruktúra-hálózat számos eleme veszélybe kerülhet, vagy megszűnhet (pl. a tradicionális tájszerkezethez tartozó mezsgyék, erdősávok, melyek jelentősége kiemelkedő mind a tájkép, tájjelleg, mind pedig az ökológia szempontjából). Szintén a mezőgazdasági termelés fokozáshoz köthető vizuális és funkcionális tájhasználati konfliktust eredményezhetnek az iparszerű mezőgazdasági létesítmények, melyek markánsan jelennek meg a tájképben, továbbá koncentrált környezeti terhelést is eredményezhetnek (P1). Ezek negatív hatása körültekintő tájbaillesztéssel mérsékelhető. Negatívan befolyásolhatják a tájképet és a tájkaraktert a nem megfelelően kialakított, elhelyezett új iparterületek, ipari parkok, melyek tájidegen elemként jelenhetnek meg a somogyi dombvidéken (P1).
- A jelentős turisztikai fejlesztések (pl. nagyobb szálláshelyek, tematikus parkok, élményparkok kialakítása) az előbbiekhez hasonlóan negatív hatással bírhat a tájkarakterre (P3). Ez különösen a megye északi részén, a Balaton térségében jelenthet nagy veszélyt. Különösen kerülni kell ezen létesítmények megjelenését a magasabban fekvő területeken, valamint a Megyei Területrendezési Terv Tájképvédelmi terület övezetébe tartozó térségekben, mivel ezen helyeken tájképi szempontból még jelentősebb károkat okozhatnak.
- A megújuló energiaforrások bizonyos fajtáinak nem megfelelő helyeken való alkalmazása elsősorban vizuális tájhasználati konfliktust eredményez. Különösen igaz ez a napelemparkokra, valamint a szélerőművekre (P5). Mindkét esetben a részletes hatásvizsgálatok, tájbaillesztési vizsgálatok jelentősége kiemelten fontos a tájkarakter-területek megőrzése érdekében, melyekhez a készülő országos tájkarakter-kutatás eredményeinek figyelembevétele elengedhetetlen. Ugyanez igaz az energiaültetvényekre is, melyek merőben eltérnek a megye természetes, illetve természetközeli vegetációjának karakterétől (P5).

- Az új vonalas infrastruktúraelemek negatív hatással lehetnek mind a tájjellegre, mind pedig a tájszerkezetre, mivel egyrészt a tájképben markánsan jelennek meg, másrészt élőhelyfragmentáló hatásuk is jelentős. Ezen kedvezőtlen hatások különösen a megye érintetlenebb, természeti-táji szempontból legértékesebb térségeiben jelentkezhetnek (pl. Duna-Dráva Nemzeti Park területéhez tartozó Dráva-menti részek, a Zselici és a Boronka-melléki Tájvédelmi Körzetek térségei) (P7).

Pozitív hatást eredményezhet a természetkímélő mezőgazdasági művelés terjedése az EU Közös Agrárpolitikájával összhangban (pl. zöldítés), mely eredményeként a tájszerkezet és így a tájkép is diverzebbé válik (P1). E folyamat az eddigi intenzíven művelt mezőgazdasági területek rehabilitációjaként is értelmezhető. Elsősorban a városi térségek peremterületein az újabb ipari fejlesztések megvalósulhatnak barnamezős területek rehabilitációjával is, melyek táji szempontból jelentős pozitív hozadékkal bírnak (P1). Elsősorban a nagyobb városok (pl. Kaposvár, Marcali, Nagyatád) esetében lehet ezen folyamatoknak kiemelt szerepe.

A különböző ökoturisztikai és falusi turizmushoz kapcsolódó fejlesztések nem csak az épített örökség megőrzéshez járulhatnak hozzá, hanem a tradicionális művelési módok megőrzésével, felélesztésével együtt a jellegzetes somogyi tájkarakter-területek megóvásához, erősítéséhez is (P3). Ugyanez igaz a Balatontól délre elhelyezkedő borvidéki területek fenntartható turisztikai hasznosítására is, mely katalizálja a szőlőtermő területre jellemző tájkarakter megőrzését (P3). Az előbbiekhez kapcsolható közvetett pozitív hatás lehet a rekreációs és turisztikai tevékenységek eredményeként az itteni tájak (jellegzetes tájkarakter-területek) megbecsültségének növekedése is. A fokozódó turisztikai fejlesztések lehetőségeket teremthetnek a roncsolt területek (pl. bányaterületek) tájrehabilitációjához a rekreációs-turisztikai utóhasznosítás érdekében (P3).

A perifériikus térségekben a munka világába történő visszavezetést szolgáló programok jelentős pozitív hatással lehetnek a tájgondozásra, tájfenntartásra, melyekhez kapcsolódó tevékenységek jellemzően nagy élőmunka igényűek. Ezen folyamat a tradicionális tájszerkezet megőrzéséhez, visszaállításhoz tud hozzájárulni (pl. hagyományos művelési módok alkalmazása) (P6).

~~Negatív hatással járhat új mezőgazdasági területek művelésbe vonása (P1), hiszen az összefüggő természeti területeket vághat ketté. Új iparterületek, ipari parkok (P1) nem megfelelő elhelyezése, kialakítása tájképet rontó hatással járhat. Új vonalas infrastruktúrák (P7) ugyancsak tájképet rontó hatással járhatnak, emellett összefüggő természeti területeket vághatnak ketté. A megye legnagyobb részét kitevő kultúrtájak (Balaton, Zselic, Belső-Somogy, Dráva-mente) esetében el kell kerülni a különleges táji értékeket veszélyeztető beruházásokat és közlekedési infrastruktúra-fejlesztést.~~

~~A településeken kívüli turisztikai attrakciók (P3) ugyanakkor várhatóan pozitív hatással lesznek a táji értékekre.~~

Hatás a helyi gazdaságra

Erős és közvetlen pozitív hatás várható a mezőgazdasági és ipari fejlesztésektől (P1), a vállalkozás-fejlesztési (P2) és a turisztikai szolgáltatásfejlesztő beavatkozásoktól (P3), amelyek jelentősen erősíthetik a munkaerőpiaci keresletet. A perifériikus térségeket célzó szociális gazdaságfejlesztés és munkahelyteremtés (P6) jelentősen erősíthetik a hátrányos helyzetű lakosok általános foglalkoztathatóságát.

Gyengébb vagy áttételes pozitív hatással járnak a képzettség, a nyelvi és informatikai készségek fejlesztése (P4), amelyek javítják a lakosság általános foglalkoztathatóságát. A hulladék-ipar ösztönzése

(P5) erősítheti a munkaerőpiaci keresletet. A mobilitás, megközelíthetőség fejlesztése (P7) áttételesen segíti a helyi gazdaság fejlődését, javítva a vállalkozási környezetet és a megye általános versenyképességét.

A prioritások között nem találtunk olyat, amely a helyi gazdaságra nézve negatív hatásokkal járna.

3.4.10 Hatás a térszerkezetre, területfelhasználásra

Összességében a megye térszerkezeti sajátosságaiból fakadó különbségek csökkenése várható a koncepció célrendszerében megfogalmazott átfogó cél megvalósításának eredményeként. Emellett, a megye fokozatos felzárkózásának eredményeként a koncepció hatására a Dél-Dunántúli régió országos fejlettségi átlaghoz való felzárkózása is valószínűsíthető, ami egy kiegyensúlyozottabb országos térszerkeze kialakításához tud hozzájárulni.

A járásközpontok, városok funkcióinak megerősítése területi célok eredményeként a város-vidék kapcsolatok erősödése várható, amelynek minden település nyertese a szolgáltatások jobb elérésén és a közlekedési kapcsolatok javulásán keresztül. A megyeszékhelyre tervezett jelentős volumenű fejlesztések jelentős része a környező településekkel történő szorosabb együttműködésben valósíthatóak meg eredményesen (pl. megújuló energia fejlesztések), így Kaposvár és az agglomerációs települések kapcsolatának javulása várható.

A térszerkezetre nézve potenciálisan negatív hatások között említhetjük a mezőgazdasági fejlesztések (P1) között az esetlegesen növekvő nagytáblás, monokultúrás gazdálkodást, valamint a hasonló nagytáblás, monokultúrás gazdálkodás keretében végzett energianövény-termesztést (P5), amelyek rontják a tájhasználati minőséget. Új vonalas infrastruktúrák (P7) összefüggő természeti területeket vághatnak ketté.

Erős és közvetlen pozitív hatása lehet a természeti örökség-védelmi beavatkozások (P6) között a megye degradált természeti területeinek és kultúrtájainak helyreállítását célzó beruházásoknak.

További pozitív hatások várhatók az új iparterületek esetleges kialakítása (P1) nyomán, hiszen ezek koncentrálják az ilyen jellegű tevékenységeket, javítva a települési vagy külterületi térszerkezetet.

Itt is ki kell emelnünk, hogy a területfejlesztési koncepció térhasználati elveket is rögzít, orientálva a megye területrendezési keretrendszerét. Ezekben is megfigyelhető a környezettudatos és fenntartható térhasználat követelményeinek háttérbe szorulása: azok nem jelennek meg első helyen érvényesítendő és horizontálisan végigvezetett szempontként, inkább csak kiegészítenek egyes gazdasági, turisztikai és lakókörnyezeti fejlesztési irányokat.

3.4.11 Hatás az érintett emberek egészségi állapotára, életminőségére (ideértve a zaj- és rezgésterhelést is)

Az ipari tevékenység növelése és a gépesített mezőgazdasági technológiák intenzifikálása (P1) egészségkárosító hatásokkal együtt járó környezetszennyező tevékenységeket is eredményezhet, ideértve a termeléssel vagy szállítással együtt járó zaj- és rezgésterhelést is. A lakóterületeket érintő új, vonalas infrastruktúrák potenciálisan közlekedési eredetű zaj- és rezgésterheléssel járhatnak.

Kifejezetten erős pozitív hatása lehet a megújuló energiahordozók intenzívebb használatának (P5), amely javítja a környezetállapotot és így az itt élők életminőségét is. Ehhez hozzájárulnak a kommunális fejlesztések (P5) is.

Közvetett pozitív hatásként a mezőgazdasági és ipari fejlesztések (P1), a vállalkozás-fejlesztési (P2) és turisztikai szolgáltatásfejlesztő beavatkozások (P3) a munkaerőpiaci kereslet erősítésével, míg a

képzettség szintjének emelése, a nyelvi és informatikai készségek fejlesztése, a bölcsődék/óvodák bővítése (P4), a perifériкus térségeket célzó szociális gazdaságfejlesztés és s munkahelyteremtés (P6) a foglalkoztathatóság erősítésével javítják közvetve az itt élők életminőségét. A mobilitás, megközelíthetőség fejlesztése és az egészségügyi/szociális ellátások fejlesztése (P7) is javítják az itt élők életminőségét és - az ellátások fejlesztése esetében - egészségi állapotát is.

3.4.12 Hatás a környezettudatos magatartásra, életmódra

Tekintettel a koncepció célrendszerében közvetve érvényesülő fenntarthatósági fókuszra, várható, hogy számos elem áttételesen segíti majd a megyében lakók környezettudatos magatartással és életmóddal kapcsolatos szemléletváltását, viselkedésének megváltoztatását is.

Közvetlen és erős pozitív hatása lehet a megújuló energia-használatnak és az innovatív hulladékipari megoldások ösztönzésének (P5), valamint a fenntartható közösségi és alternatív közlekedési módok fejlesztésének (P7), amelyek széles körben járulhatnak hozzá a felhasználók, vállalkozók és munkavállalók környezettudatosságának növekedéséhez.

További pozitív hatásként a helyi termékek piacra juttatása (P1) ösztönzi a helyi termékek fogyasztását. A magas hozzáadott értékű, jellemzően jövőorientált és környezetbarát kutatás-fejlesztési tevékenységek (P2) növelik a vállalkozók és munkavállalók körében a környezettudatosságot. A minőségi turisztikai szolgáltatás-fejlesztés (P3) a szolgáltatók és látogatók figyelmét is ráirányítja a kevésbé környezetterhelő turizmus lehetőségeire és fontosságára. A képzettségi szint emelése (P4) és a periférián élő, hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációja (P6) hosszú távon ugyancsak hozzá járulnak a környezettudatosság növeléséhez.

3.4.13 Hatás a honvédelemre

A koncepció előreláthatóan nincs különösebb hatással semmilyen Somogy megyei honvédségi létesítményre.

Áttételes negatív hatásként azonosítható, hogy a határon túli látogatók számának növekedése (P3), vagy a közlekedési átjárhatóságot javító intézkedések (P7) közvetett nemzetbiztonsági kockázattal járnak, pl. egy globális egészségügyi veszélyhelyzet esetén.

Közvetett pozitív hatásként a képzettségi szint emelése (P4) és a helyi közösségek kohéziójának erősítése (P6) hosszú távon járulnak hozzá az állampolgári kötelességtudat növeléséhez is.

3.4.14 Hatás a hulladékgazdálkodásra

Általános negatív hatásként említhető, hogy az ipari tevékenység növelése (P1) együtt jár a gyártási, a vállalkozói/üzleti tevékenység bővülése (P2) a termelési és kommunális, a megemelkedő turisztikai látogatóforgalom (P3) pedig a kommunális hulladék mennyiségének növelésével. Utóbbi - jellegénél fogva - értékes természeti területeket is érintően kifejti ezen hatását.

Közvetlen és erős pozitív hatása lesz az innovatív hulladékipari megoldások telepítésének (P5), amely hozzá járul a megye hulladékgazdálkodásának fejlesztéséhez, közvetve pedig az érintettek körében környezetbarát hulladékgazdálkodási viselkedésmódok kialakításához is.

További pozitív hozadéka lehet a magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységek ösztönzésének (P2), amelyek kiválthatnak jelenlegi, több hulladékot termelő tevékenységeket. A képzettségi szint emelése (P4) hosszú távon járul hozzá a környezettudatosság növeléséhez, így környezetbarát hulladékgazdálkodási viselkedésmódok kialakításához (szelektív gyűjtés,

csomagolásmentes életmód, házi komposztálás, a keletkező kommunális hulladékok mennyiségének csökkentése és összetételének racionalizálása) is.

3.4.15 Hatás a természeti és ember által előidézett (antropogén) kockázatokra

A kockázatok növekedése várható a következő beavatkozásoktól:

- Veszélyes anyagokat és technológiákat alkalmazó feldolgozóipari tevékenységek, intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági technológiák alkalmazása (P1) környezetkárosítás kockázatával járnak.
- A védett területekre irányuló turisztikai látogatóforgalmat növelő beavatkozások (P3) potenciálisan veszélyeztetik a védett természeti területek állapotát.
- A közlekedési átjárhatóságot javító intézkedések (P7) közvetve a közlekedési forgalom növekedéséhez, így az ezzel együtt járó baleseti kockázat emelkedéséhez vezetnek.

Meglévő kockázatokat csökkenthetnek az alábbi tevékenységek:

- A megújuló energia-használat és az innovatív hulladékipari megoldások ösztönzése (P5) jelentősen csökkent több, emberi tevékenységből eredő ökológiai kockázatot.
- A képzettségi szint emelése (P4) hosszú távon hozzá járul a környezettudatosság növeléséhez, ezzel csökkentve jövőbeni emberi beavatkozások természetkárosító kockázatait.

3.4.16 Hatás új környezeti konfliktusok, problémák, kockázatok megjelenésére, meglévők felerősödésére

Tekintettel arra, hogy a vizsgált területfejlesztési koncepció kitörési pontokat keres Somogy megye számára, ezek között elkerülhetetlenül találkozunk olyanokkal, amelyek esetében a tervezett beavatkozások valamely környezetvédelmi szemponttal ütközésbe kerülnek majd. Az egyes prioritások esetén az alábbi lehetséges konfliktusokat azonosítottuk:

- Veszélyes anyagokat és technológiákat alkalmazó, vagy zaj/rezgés, illetve szag kibocsájtásával lakóterületet zavaró feldolgozóipari tevékenységek letelepítése (P1) konfliktushelyzethez vezethet az érintett lakossággal.
- Természetes élőhelyeket, védett természeti területeket célzó turisztikai attrakciófejlesztés (P3) igényei ütközhetnek az ökológiai, természetvédelmi szempontokkal.
- A biomassza esetleges égetési célú előállítása (P5) ütközik a klímavédelmi, dekarbonizációs szempontokkal.
- A kulturális és természeti értékek védelme (P6) miatt esetlegesen életbe lépő korlátozások konfliktust eredményezhetnek az érintett lakossággal és vállalkozásokkal.
- Új vonalas infrastruktúrák (P7) tájképet rontó hatással járhatnak, összefüggő természeti területeket és élőhelyeket vághatnak ketté.

3.4.17 A megvalósítás kumulatív hatása

Ha a 3.1.2 fejezetben található, egyes prioritások által potenciálisan befolyásolt környezeti hatásviselő kategóriákat egyszerű matematikai módszerekkel elemezzük (a pozitív és negatív hatásokat erősségüknek megfelelően +1, és +2, illetve -1 és -2 értékkel helyettesítve, a vegyes hatásokat nullának véve, ezeket különböző kategóriákon átlagolva, ugyanakkor figyelmen kívül hagyva a csak negatív

irányban értékelt, környezeti konfliktusokról szóló utolsó oszlopot), akkor a sokelemű környezeti hatásvizsgálat szerteágazó összefüggésrendszeréből informatív összesített eredményeket olvashatunk le:

- A legtöbb prioritás által befolyásolt hatásviselők (db):
  - Klíma (7)
  - Helyi gazdaság (7)
  - Humán egészségi állapot, életminőség (7)
  - Környezettudatos magatartás (7)
- A prioritások által legpozitívabban érintett hatásviselők (átlag):
  - Helyi gazdaság (1,6)
  - Környezettudatos magatartás (1,3)
  - Humán egészségi állapot, életminőség (1,2)
- A prioritások által legnegatívabban érintett hatásviselők (átlag):
  - Természeti erőforrások, ásványvagyon (-0,3)
  - Táj, tájszerkezet (-0,3)
  - Természeti és humán kockázatok (0,0)
  - Honvédelem (0,0)
- A legtöbb hatásviselőt érintő prioritások (db)
  - P1. Az agrár- és erdészeti termelési láncok megerősítés; foglalkoztatásjavítás járásközpontokban ipari infrastruktúra-fejlesztéssel; helyi termelésen alapuló önfenntartó szociális gazdaság megalapozása (14)
  - P7. Térségi jelentőségű szolgáltatások és infrastrukturális rendszerek fejlesztése, valamint településfejlesztés (14)
- P5. A fenntartható gazdálkodást és erőforrás felhasználást, valamint a megye lakosságának életminőség javítását elősegítő környezetgazdálkodási beruházások támogatása (14)~~A legtöbb prioritás által befolyásolt hatásviselők (db):~~
  - ~~Klíma (7)~~
  - ~~Táj, helyi gazdaság (7)~~
  - ~~Humán egészségi állapot, életminőség (7)~~
  - ~~Környezettudatos magatartás (7)~~
- ~~A prioritások által legpozitívabban érintett hatásviselők (átlag):~~
  - ~~Táj, helyi gazdaság (1,5)~~
  - ~~Környezettudatos magatartás (1,3)~~
  - ~~Humán egészségi állapot, életminőség (1,2)~~
- ~~A prioritások által legnegatívabban érintett hatásviselők (átlag):~~
  - ~~Természeti erőforrások, ásványvagyon (-0,3)~~
  - ~~Természeti és humán kockázatok (0,0)~~
  - ~~Honvédelem (0,0)~~
- ~~A legtöbb hatásviselőt érintő prioritások (db)~~
  - ~~P1. Az agrár- és erdészeti termelési láncok megerősítés; foglalkoztatásjavítás járásközpontokban ipari infrastruktúra-fejlesztéssel; helyi termelésen alapuló önfenntartó szociális gazdaság megalapozása (13)~~
  - ~~P5. A fenntartható gazdálkodást és erőforrás felhasználást, valamint a megye lakosságának életminőség javítását elősegítő környezetgazdálkodási beruházások támogatása (13)~~
  - ~~P7. Térségi jelentőségű szolgáltatások és infrastrukturális rendszerek fejlesztése, valamint településfejlesztés (13)~~

Ha az intézkedések értékeit prioritásonként átlagoljuk, akkor azt látjuk, hogy a mezőgazdaság- és iparfejlesztést célzó P1 és a turisztikai fejlesztést tartalmazó P3 prioritások járnak a leginkább negatív összesített hatásokkal a környezeti hatásviselőkre nézve. A legpozitívabb hatása – értelemszerűen – a kifejezetten fenntarthatóság-fókuszú P5 prioritásnak van, amelyet a közösségfejlesztő P6 prioritás követ:

5. táblázat: Környezeti hatásviselőkre kifejtett hatások átlaga prioritásonként

PRIORITÁSOK		Környezeti hatásviselőkre kifejtett hatások átlaga
P1	Az agrár- és erdészeti termelési láncok megerősítés; foglalkoztatásjavítás járásközpontokban ipari infrastruktúra-fejlesztéssel; helyi termelésen alapuló önfenntartó szociális gazdaság megalapozása	-0,5
P2	A somogyi vállalkozások versenyképességének növelése az ipari- és szolgáltató szektorban	0,45
P3	Somogy megye turisztikai potenciáljának erősítése	-0,1
P4	A lakosság képzettségi szintjének javítását célzó fejlesztések támogatása	0,45
P5	A fenntartható gazdálkodást és erőforrás felhasználást, valamint a megye lakosságának életminőség javítását elősegítő környezetgazdálkodási beruházások támogatása	0,9
P6	A helyi közösségek megerősödését és a helyi értékek megőrzését szolgáló fejlesztések támogatása	0,7
P7	Térségi jelentőségű szolgáltatások és infrastrukturális rendszerek fejlesztése, valamint településfejlesztés	0,4

A fenti adatokból világosan kirajzolódnak a koncepció gazdaság-élénkítésre (beruházás-ösztönzésre, foglalkoztatás-bővítésre és turizmus-fejlesztésre) fektetett fő hangsúlyai, és egyértelműen látható e terület szempontjainak potenciális ütközése a környezeti és fenntarthatósági érdekekkel.

3.4.18 Az országhatáron átterjedő környezeti hatások lehetősége

Közvetlen országhatáron átnyúló hatás várható néhány, az egyes prioritások alatt felsorolt alábbi beavatkozástól:

- A P6 prioritás egyes, határmenti közösségi kapcsolatok erősítését is magába foglaló beavatkozásai;
- A vállalkozások közötti együttműködések P2 prioritásban tervezett támogatása;
- A P3 prioritás egyes, az ez idáig alulhasznosított, ugyanakkor páratlan ökológiai értékekkel rendelkező Dráva menti területeket határmenti együttműködés keretében célzó attrakció-fejlesztései;
- A határmenti közlekedési kapcsolatok, határátkelési pontok P7 prioritásban tervezett fejlesztése, kapacitásbővítése.

Ugyanakkor az éghajlati változások és hatások – természetükből adódóan - nem állnak meg a politikai határoknál. A Kárpát-medence természetföldrajzi és gazdasági értelemben is természetes és régóta kialakult makrorégió, ahol a klímaváltozás hatásai, és a kapcsolódó alkalmazkodási kihívások is közösek, ugyanakkor az egyes rész-térségeket tértípusonként különböző módon érintik, és a helyi társadalmi, gazdasági és politikai körülmények által meghatározott, azokra szabott válaszlépéseket követelnek meg:

- Határon túli munkavállalókat vonzhatnak, és így az ingázóforgalmat erősíthetik a munkahelyteremtő, gazdaság-élénkítő beavatkozások (P1, P2, P3);
- Növelhetik a határon túlról érkező turistaforgalmat a turisztikai attrakciók fejlesztése (P3) és a megyében tervezett további sportcélú és kulturális beavatkozások (P6);
- A határon túlról érkező vagy oda tartó közúti forgalom növekedését eredményezhetik a megye átjárhatóságát vagy a lakott területek elkerülését javító közúti fejlesztések (P7).

3.5 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció megvalósításának társadalmi hatásai

3.5.1 Népességre és népességmegtartó képességre gyakorolt hatások

A felülvizsgált terültfejlesztési koncepció céljai közvetve a megye népességmegtartó és vonzó képességét javítják. A megye foglalkoztatási helyzetének javítása átfogó cél gazdasági oldalról támogatja a lakosságmegtartást és -vonzást, míg a megye térszerkezetéből eredő különbségek csökkentése a lakókörnyezet fejlesztésén és a társadalmi különbségekből fakadó feszültségek enyhítésén keresztül járul hozzá népesség megtartásához és új lakók vonzásához.

3.5.2 Foglalkoztatásra gyakorolt hatások

A megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése átfogó cél megvalósítása kedvező hatással lesz a foglalkoztatásra. Az átfogó cél elérését megfelelően támogatni fogják a XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése tematikus cél, valamint a piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése alá tartozó intézkedések.

Emellett, az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése tematikus cél is új munkahelyek létrehozásával valósítható meg, és egyúttal javítja is a megye munkaerővonzó képességét, ami hosszabb távon további foglalkoztatásnövelő hatással járhat.

Mindemellett, a helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél intézkedései a helyi közösségek szintjén járul hozzá a foglalkoztatáshoz, különösen Belső-Somogy és a két KLH-s járás (Barcsi, Csurgói) hátrányos helyzetű településein.

3.5.3 Életminőségre, szabadidő eltöltésére, egészségi állapotra, szociális helyzetre gyakorolt hatások

Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése tematikus cél az életminőség javulásához és szabadidő eltöltési lehetőségek bővüléséhez járul hozzá, míg a helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél az egészséges élelmiszer előállításán, és különösen a biotermelés részarányának növelésén keresztül járul hozzá a megye jobb egészségi állapotához. Emellett, ugyanezen cél a helyi közösségek megerősítésén és a szociális gazdaság fejlesztésén keresztül is az érintett Belső-somogyi és határmenti KLH-s járási települések lakóinak mentális egészségét is kedvezően befolyásolja.

Szintén kedvező egészségügyi és szociális hatás várható a hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése tematikus céltól is.

3.5.4 A társadalom biztonságérzetére, veszélyeztetettségére gyakorolt hatások

A koncepció a megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése átfogó célja a foglalkoztatottság növelését célozta meg, ami jelentős mértékben képes javítani a lakosság anyagi biztonságérzetét.

Emellett a hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése tematikus cél szintén csökkentheti az érintett lakosság veszélyeztetettségét, illetve javíthatja a teljes lakosság biztonságérzetét a szegregációs folyamatok megfordításával, a leszakadó társadalmi rétegek integrációjával. Különösen a belső-somogyi, a balatoni háttértelepülések és a Barcsi, valamint Csurgói KLH-s járások esetében várható jelentős változás.

3.5.5 Az esélyegyenlőségre, esélyteremtésre, társadalmi felzárkózásra gyakorolt hatások

A hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése tematikus cél a gazdasági és társadalmi értelemben is leginkább veszélyeztetett lakosság felzárkózását hivatott megvalósítani, kiemelten Belső-Somogy és a KLH-s Barcsi és Csurgói járás településein.

Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése tematikus cél, kiemelten a térségi humán közszolgáltatások (közoktatási, közművelődési, egészségügyi) és szociális ellátások elérhetőségének javítása, valamint a közlekedési infrastruktúra fejlesztése szintén jelentős mértékben hozzájárul az esélyteremtéshez és a társadalmi felzárkózáshoz.

Mindemellett a különböző társadalmi csoportok esélyegyenlőségének megteremtése horizontális cél a koncepció teljes célrendszerét átfogva, minden egyes célkitűzés megvalósítását az esélyegyenlőség és társadalmi felzárkózás szempontjainak figyelembevétele mellett tervezi.

3.5.6 A helyi kultúra fejlődésére gyakorolt hatások

A hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése tematikus cél a helyi közösségek megerősítésére is kitér, aminek részét képezi a helyi természeti értékek közös gondozása, a köréjük épülő programok, esetleges hagyományok ápolása is. A koncepció ezen túlmenően nem fogalmaz meg célokat a helyi kultúra vonatkozásában.

3.6 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció megvalósításának gazdasági hatásai

3.6.1 A természeti erőforrásokra gyakorolt hatások

A helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél a helyi szinten elérhető – elsősorban megújuló – energiaforrások felhasználására alapozott közösségi szintű energiatermelő- és ellátórendszerek elterjedésének ösztönzésén keresztül a nem megújuló természeti erőforrások használatát hivatott csökkenteni (kőolaj, földgáz, szén, tűzifa), ezért az kedvezően hat a természeti erőforrások megőrzésére.

Területi szinten Kaposvár esetében fokozottan igaz a fenti megállapítás, hiszen a megyeszékhely célja, hogy a város 2030-ra teljes egészében megújuló energiából fedezze energiaszükségletét.

3.6.2 Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezetére gyakorolt hatások

A koncepció egyik átfogó célja a megye térszerkezeti sajátosságaiból fakadó különbségek csökkentése: esélyegyenlőség minden somogyi polgár számára, ezért mind az ipari, mind a kereskedelmi tevékenységben meglévő jelentős területi különbségek mérséklődése várható a területi felzárkózást

támogató intézkedések közvetett hatásain keresztül. Elsősorban a megye kevésbé fejlett részeinek adottságaihoz és meglévő tapasztalataihoz illeszkedő feldolgozóipari ágazatokban (élelmiszeripar, faipar és feldolgozás, gépipar, fémmegmunkálás), valamint a kapcsolódó kereskedelmi tevékenységben várható kedvező változás.

3.6.3 A mezőgazdaságra gyakorolt hatások

A megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembevételével átfogó cél többek között a mezőgazdaság környezettudatos, fenntartható módon történő fejlesztésére is kitér. Emellett, a Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél a hátrányos helyzetű lakosság életkörülményeinek javításában is fontos szerepet szán az élőmunka igényes mezőgazdaságnak, így összességében kedvező hatás várható a mezőgazdaság tekintetében mind mennyiségi, mind minőségi szempontból.

3.6.4 Az erdőgazdálkodásra gyakorolt hatások

A megye az országos átlagot meghaladó erdővagyonnal rendelkezik, így az új területfejlesztési koncepció erdőgazdálkodásra gyakorolt hatása is fontos szempont. Ennek megfelelően A megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembevételével átfogó cél is kitér az erdővagyonra. A Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél az erdőgazdálkodást a szociális gazdaság fejlesztésének egyik javasolt eszközeként jeleníti meg, ami várhatóan kedvező hatással lesz az erdőgazdálkodás volumenére a 2021-27-es időszakban.

Fontos szerep hárul erdőgazdálkodás szempontjából a vadgazdálkodásra, különös tekintettel növény- és mindenevő nagyvad fajok (gímszarvas, őz, dámszarvas, muflon, vaddisznó) populációk kontroll alatt tartására. Ezen fajok fő élőhelyét (évszaktól függően eltérő mértékben) az erdőterületek jelentik, jó alkalmazkodó- és stressztűrő-képességüknek köszönhetően túlszaporodásra hajlamosak, amelyet a klímaváltozási folyamatok sem gátolnak, táplálékigényüket pedig a bőséges lehetőségeket nyújtó mezőgazdasági és erdőterületekről elégítik ki. A nagyragadozók kiirtása és az állati járványügyi kockázatok csökkenése miatt a természetes egyensúly, és így az erdőgazdálkodás fenntarthatósága csak a populációk folyamatos monitorozásával és vadászat útján történő létszámcsökkentéssel biztosítható.

3.6.5 Az idegenforgalomra gyakorolt hatások

Az idegenforgalom fejlesztése a megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembevételével átfogó cél részeként jelenik meg a legátfogóbban, hiszen a megye természeti, táji és kulturális értékeinek bemutatása hatalmas, eddig csak korlátozottan kiaknázott turisztikai lehetőséget jelent.

Emellett, a XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása tematikus cél elérését részben a turizmus fejlesztésén keresztül tervezi megvalósítani a megye.

A szektor megyei gazdaságfejlesztésben elfoglalt kiemelt szerepét jól mutatja, hogy mindegyik területi részegységben nevesítésre kerül, mint az érintett térség egyik kiemelt fejlesztési eszköze, így a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet mellett Kaposvár, a járásközpontok, Belső-Somogy és a határmenti komplex programmal fejlesztendő Barcsi és Csurgói járások esetében is.

3.6.6 A vízgazdálkodásra gyakorolt hatások

Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése több szempontból is a vízgazdálkodás fejlődését vetíti előre. Egyrészt, tervben van a szolgáltatott ivóvíz minőségének javítása az előírt vízminőség biztosítására. Másrészt cél a településeken képződött folyékony hulladék (nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz), illetve szennyvíz gazdaságosan kiépíthető és fenntartható módon történő elvezetésének és kezelésének támogatása.

Emellett a helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél keretében a megye melegvíz-bázisának az önellátó közösségi üvegházi növénytermesztés során történő használata is tervben van.

3.6.7 Az energetikára gyakorolt hatások

A Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél egyik kiemelt fókusza az energiaellátásban való függetlenség elérése. Ennek érdekében cél a helyi szinten elérhető – elsősorban megújuló – energiaforrások felhasználására alapozott közösségi szintű energiatermelő- és ellátórendszerek elterjedésének ösztönzése, ami jelentős mértékben képes növelni Somogy megye energiafüggetlenségét. Ennek keretében cél a megújuló energia széleskörű alkalmazása is, ezért a megújuló energiaforrások részarányának növekedése várható a megye energiamixében.

3.6.8 A közlekedésre gyakorolt hatások

Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése tematikus cél a közúti és vasúti infrastruktúra fejlesztését is magában foglalja. A munkaerő mobilitásának fokozása, a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés érdekében a megye közlekedési infrastruktúra fejlesztésénél egyrészt cél a foglalkoztatási és szolgáltató térségi vonzásközpontok településekről való elérhetőségének javítása, másrészt a transzeurópai közlekedési hálózat (TEN-T) még hiányzó elemeinek kiépítése, azaz a térségi/nemzetközi kapcsolatok elmélyítése. A megfogalmazott célok elérése esetén kedvező változások várhatóak a megye közlekedésében.

3.6.9 A műszaki infrastruktúrára gyakorolt hatások

A koncepció a megye műszaki infrastruktúrájának fejlődését célozza meg. Az előző pontban bemutatott infrastrukturális fejlesztések mellett az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése tematikus cél keretében tervben van a környezetvédelmi infrastrukturális ellátottság javítása (települési zöldfelületi rendszerek, szennyíz és folyékony hulladék (nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz) elvezetése), és a jellemzően hátrányos helyzetű népesség által lakott leromlott, szegregált vagy szegregálódó városi területek leszakadásának megakadályozása az érintett területek környezeti megújításával.

3.6.10 A térség versenyképességére gyakorolt hatások

A területfejlesztési koncepció a teljes célrendszer szintjén a versenyképesség javítására törekszik, ugyanakkor különösen a megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése átfogó cél és a megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembevételével átfogó cél lesz, közvetlen hatással a javuló versenyképességre. Tematikus célok szintjén a XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása (feldolgozó-, élelmiszer és szolgáltatóipar, valamint agrárium

fejlesztése, K+F+I, piacra jutás támogatása, befektetésösztönzés); a piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése; valamint az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése célok járulnak hozzá a legközvetlenebbül a megye versenyképességének javulásához.

3.7 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció összefoglaló értékelése a környezeti, társadalmi, gazdasági következmények alapján, feltárt konfliktusok értékelése, a környezeti, társadalmi, gazdasági szempontból elfogadható változatok meghatározása

A most készülő területfejlesztési koncepció jövőképe megőrzendő értékként kezeli Somogy megye egyik legfőbb sajátosságát, a természeti környezetet, és átfogó, illetve horizontális céljai között is megfogalmaz kifejezetten az erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodást szolgáló irányt.

Ugyanakkor a koncepció legfőbb fejlesztési ambíciói (a gazdasági-foglalkoztatási helyzet javítása, az erőforrások célszerű kiaknázása és a területi társadalmi-gazdasági különbségek célzott csökkentése) elkerülhetetlenül megalapoznak olyan beavatkozásokat is, amelyek valamely környezetvédelmi szemponttal ütköznek, hiszen a koncepció gazdaság-, közlekedés- és lakóterületi fejlesztéseinek elsődleges terepét és hatásviselőjét a természeti és épített környezet alkotja:

- A potenciális konfliktusok egyik fő területét jelentik a turisztikai beavatkozások. Bár a koncepció tartalmazza a turisztikai fejlesztések esetében egyes attrakciók fenntarthatósági szempontoknak megfelelő fejlesztését, alapvetően továbbra is fontos gazdaság-élénkítési területként kezeli az akár nagyobb látogatótömeget is mozgósítani képes turizmust. Ezek a tevékenységek természetes élőhelyek túlzott igénybevétele esetén az ökológiai állapotot zavaró és érzékeny természeti területek környezetállapotát kockáztató hatással járnak. Különösen ilyenek lehetnek azok, amelyek közvetlenül természeti területeknek a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtti feltárásával, érzékeny természeti erőforrások (pl. termálvíz) fokozott kiaknázásával, vagy érzékeny ökológiai rendszerek (Balaton, Dráva-mente, vagy a megye további kiemelkedő kultúrtájai) intenzívebb turisztikai hasznosításával történnek.
- A turizmus mellett az erdőgazdálkodás és mezőgazdaság is egyértelmű erőssége Somogy megyének, és e területek a fejlesztési célrendszerben is hangsúlyosan szerepelnek. Potenciálisan ezek is környezetterhelő hatásokkal járhatnak (pl. vízhiányos területek túlzott kizsigerelése, karbonegyenleget rontó művelési módok, vegyszeres kezelés vagy természeti területek, élőhelyek művelésbe vonása).
- Jellemző konfliktus-forrást képez minden további gazdaság-élénkítő tevékenység, amely személy- vagy áruszállító járművek, illetve munkagépek használatával összefüggő, közlekedési eredetű légszennyezést okoz, új termelő kapacitások pontszerű szennyezés-kibocsátásával jár, vagy növeli a fosszilis energiahordozókból kielégítendő energia-felhasználást.
- A népesség növekedése, illetve az életszínvonal emelkedése potenciálisan növeli a kommunális eredetű környezetterhelést.
- Sok olyan intézkedés is szerepel a koncepcióban, amelyek új épületek megvalósításával, vagy meglévők funkcióbővítő átalakításával jár, így befolyásolja a településképet.
- A közlekedésfejlesztési alcélok között a szennyezés emelkedésével járó közút-fejlesztés is található.

A koncepció célrendszere társadalmi és gazdasági szempontból összességében kedvező változásokat vetít előre a 2021-2027-es időszak során. Gazdasági szempontból a megye versenyképességének javulása várható a legnagyobb fejlődési potenciállal rendelkező feldolgozóipar, élelmiszeripar,

turizmus, egészségipar fejlődésén, valamint a vállalatok piacra jutási és K+F+I képességének fejlődésén keresztül.

Társadalmi szempontból fejlődés várható az esélyegyenlőség az oktatási, képzési és kompetenciafejlesztési lehetőségeken keresztül, valamint erősödik a társadalmi felzárkózás a hátrányos helyzetű térségek és csoportok felzárkóztatásán keresztül. Emellett megerősítésre kerülnek a helyi közösségek, amelyeknek javul az önellátó képességük és függetlenségük, és javulnak a lakosok életkörülményei a környezetvédelmi infrastruktúra, valamint a közúti és vasúti közlekedés fejlesztésével, valamint a térségi humán közszolgáltatások (közoktatási, közművelődési, egészségügyi) és szociális ellátások elérhetőségének javításával.

Az alapvetően kedvező irányú változások ugyanakkor számos konfliktust is okozhatnak. A turisztikai fejlesztések során elsősorban a már itt lévő és újonnan érkező szolgáltatók közötti verseny kialakulása várható a látogatókért és a munkaerőért. Emellett az új szolgáltatók a helyi lakossággal is konfliktusba kerülhetnek azok érdekeinek nem kellően körültekintő figyelembe vétele esetén.

Emellett, a helyi körforgásos gazdasági struktúrák és energiaközösségek létrehozása konfliktust generálhat a területen már működő termelő és szolgáltatóvállalatokkal a piaci átrendeződések miatt.

4 A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ MEGVALÓSÍTÁSA KÖVETKEZTÉBEN VÁRHATÓAN FELLÉPŐ, KÖRNYEZETRE, TÁRSADALOMRA, GAZDASÁGRA KÁROS HATÁSOK KEZELÉSE

4.1 Káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése

A koncepció célrendszere összeegyeztethető a környezeti szempontokkal. Ugyanakkor a jelen SKV 3.7. fejezetében leírt okoknak köszönhetően a célok megvalósítása során számítani kell arra, hogy számos intézkedés ütközni fog valamely környezetvédelmi szemponttal. Fontos, hogy ezek közül a kifejezetten káros hatásokat elkerüljük, csökkentsük, vagy ellentételezzük. Az alábbiakban erre vonatkozó javaslatainkat fogalmazzuk meg a koncepció hét prioritásának mindegyike esetében:

P1. Az agrár- és erdészeti termelési láncok megerősítés; foglalkoztatásjavítás járásközpontokban ipari infrastruktúra-fejlesztéssel; helyi termelésen alapuló önfenntartó szociális gazdaság megalapozása

- Javasoljuk a veszélyes anyagokat vagy technológiákat használó ipari tevékenységek, illetve intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági termelő tevékenységek kizárását a támogatandó tevékenységek közül, illetve a hagyományos és a környezetet jobban terhelő gazdasági tevékenységeket potenciálisan kiváltani képes intelligens technológiák előnyben részesítését (pl. korszerű anyag- és csomagolástechnológia, modern építőipari anyagtechnológiák, vegyipar, logisztika).
- Veszélyes anyagokkal, veszélyes keverékekkel végzett ipari/vegyipari tevékenységek esetén (P1) a veszélyes anyagok tárolását és a keletkező veszélyes hulladékok átmeneti vagy végleges elhelyezését csak az előírásoknak és a specifikus vízbázis-védelmi szempontoknak megfelelő módon szabad végezni.
- Fontos, hogy a környezettudatos szemléletformálás és a szennyezés-elkerülés minden gazdaságfejlesztési tevékenység esetében kiemelt értékelési, döntést megalapozó szempont legyen.
- Erdősítés, erdőgazdálkodás során nagyfokú körültekintéssel kell eljárni: A rövid vágásfordulójú faültetvények művelésének minden fázisa jelentős mennyiségű fosszilis energiahordozót

igényel és károsanyag-kibocsátással is jár. Szénmérleg szempontjából sem preferálandók az ültetvényerdők a gyepekkel szemben, hiszen a talajukban megkötött szén nagy része a tuskózás során felszabadul, emellett gyenge vízellátottságú területeken fokozzák a vízhiányt, ezzel csökkentve a környező egyéb élőhelyek (pl. szántók, gyepek) szénmegkötő-képességét. Minden esetben javasolt a klímareziliens erdészeti szaporítóanyagok alkalmazása.

- A mezőgazdasági művelés alá vont területek esetén kerülni kell új természeti területek igénybevételét.
- A mezőgazdasági és gazdasági-élénkítési fejlesztések során el kell kerülni a védett, vagy jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területek igénybevételét, zavarását vagy károsítását. Érzékeny természeti területeken csak természetkímélő gazdálkodási módok preferálandók.

P2. A somogyi vállalkozások versenyképességének növelése az ipari- és szolgáltató szektorban

- Javasoljuk a környezetipari és a körforgásos gazdaság körébe tartozó tevékenyégek előnyben részesítését, illetve a hagyományos és a környezetet jobban terhelő gazdasági tevékenységeket potenciálisan kiváltani képes intelligens technológiákat (pl. korszerű anyag- és csomagolástechnológia, modern építőipari anyagtechnológiák, vegyipar, logisztika).
- Fontos, hogy a környezettudatos szemléletformálás és a szennyezés-elkerülés minden gazdaságfejlesztési tevékenység esetében kiemelt értékelési, döntést megalapozó szempont legyen.
- A gazdasági-élénkítési intézkedések során el kell kerülni a védett, vagy jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területek igénybevételét, zavarását vagy károsítását.

P3. Somogy megye turisztikai potenciáljának erősítése

- Fontos, hogy a tömegturisztikai célú attrakciófejlesztés helyett a minőségi, bevonás alapú zöld, öko- és slow-turisztikai szolgáltatások fejlesztését preferálják, így elmozdulva a környezetet kevéssé terhelő turisztikai kínálat felé.
- A természeti területeket a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtt feltáró turisztikai beavatkozásokkal szemben szigorú ökológiai feltételeket kell felállítani, a környezetállapotra gyakorolt hatásaikat pedig következetesen monitorozni kell.
- Az érzékeny természeti erőforrás (pl. termálvíz) kiaknázásával járó fejlesztések esetén különös figyelmet kell fordítani a fenntarthatósági szempontokra, és az azokat legjobban szolgáló technológiákat kell előnyben részesíteni.

P4. A lakosság képzettségi szintjének javítását célzó fejlesztések támogatása

- Fontos, hogy az oktatási tevékenységek és képzések részeként környezettudatosságra nevelésre és környezetbarát hulladékgazdálkodási viselkedésmódok kialakítására is sor kerüljön.

P5. A fenntartható gazdálkodást és erőforrás felhasználást, valamint a megye lakosságának életminőség javítását elősegítő környezetgazdálkodási beruházások támogatása

- A biomassza esetleges égetési célú előállítása dekarbonizációs szempontból nem támogatandó, helyette célszerű egyéb megújuló energiatermelési módok minél szélesebb körű támogatása.
- A megye hiányzó vagy nem kielégítő ivóvízellátó, szennyvízelvezető és -kezelő infrastruktúra-elemeire vonatkozó beruházási intézkedések esetén előnyben részesítendők a szociálisan elmaradott, szegénységgel sújtott térségek (pl. a megye dombvidéki/határmenti aprófalvas területei, belső perifériku térségei). A kapcsolódó térségeket ellátó központi szennyvíztisztító

telepek távlati terhelésével összefüggő jövőbeni bővítési/intenzifikálási feladatok is felmérendők, és előkészítendők.

P6. A helyi közösségek megerősödését és a helyi értékek megőrzését szolgáló fejlesztések támogatása

- A szociális gazdaságfejlesztés és munkahelyteremtés esetén javasoljuk a táji-természeti erőforrásokat kevéssé terhelő körforgásos és közösségi gazdaság-alapú tevékenységek ösztönzését. Fontos, hogy a közösségi programok részeként környezettudatosságra nevelésre és környezetbarát hulladékgazdálkodási viselkedésmódok kialakítására is sor kerüljön.

P7. Térségi jelentőségű szolgáltatások és infrastrukturális rendszerek fejlesztése, valamint településfejlesztés

- Új vonalas infrastruktúra kijelölése esetén fontos, hogy az ne érintsen védett területeket, jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területeket, vagy mindezek közvetlen környezetét, és hogy a lakott területeket potenciálisan terhelő zajt és rezgést elnyelő/megakadályozó változatok kerüljenek megvalósításra. Általános szempontként is elmondható, hogy lehetőség szerint kerülendő az új közlekedési infrastruktúra létesítése a termőtalaj és a természeti területek kárára. Kerékpárutak esetében az élővilágot zavaró és az élőhelyeket elválasztó hatások gyengébbek, de védett vagy sérülékeny természeti területeken ezek kialakítása is kerülendő.

4.2 Javaslatok egyéb szükséges környezeti intézkedésekre

A P4 prioritásban tervezett informatikai készség-fejlesztésen túlmenően a digitalizáció gyorsítását célzó intézkedések betervezése is célszerű lenne: ezek segítenék a munkavégzéssel, ügyintézéssel együtt járó közlekedési eredetű környezeti terhek csökkentését, és versenyképesebb vállalkozási környezetet teremtenének magasabb hozzáadott értéket előállító gazdasági tevékenységek számára.

A P5 prioritás energetikai célú beavatkozásait javasolt kiegészíteni e-közlekedést és a helyi megújuló energiatermelési és tárolási rendszerek okos megoldásait ösztönző fejlesztésekkel.

Fontos, hogy a P7 prioritás infrastruktúra-fejlesztései között helyet kapjanak olyan célzott vízrendezési intézkedések is, amelyek a Balaton vízszintingadozását ökológiai szempontokat figyelembe vevő, elsősorban a téli-tavaszi csapadéktöbblet vízgyűjtőn történő megőrzésén alapuló megoldásokkal kezelik. A szennyvíz- és csapadékvíz-elvezető és -kezelő rendszerek technológiai fejlesztései között célszerű a fenntartható fejlődés környezeti követelményeinek megfelelő iszapkezelést is támogatni.

Javasoljuk a koncepció térhasználati elveket rögzítő 4. fejezetében a környezettudatos és fenntartható térhasználat követelményeinek következetes megjelenítését első helyen érvényesítendő és horizontálisan végigvezetett szempontként, ezzel is abba az irányba befolyásolva a megye területrendezési eszközrendszerét, hogy a gazdasági, turisztikai és lakókörnyezeti fejlesztések ne járjanak szükségtelen mértékű környezetterheléssel.

4.3 A feltárt gazdasági, társadalmi konfliktusok feloldására, a káros hatások ellentételezésére vonatkozó javaslatok és egyéb intézkedések meghatározása

A turisztikai iparágban tevékenykedő vállalkozások, és kiemelten a régiek és újak közötti viszony turisztikai vállalkozásokat tömörítő területi szövetségek létrehozásával javítható folyamatos programok szervezése mellett.

A turisztika vállalkozások és a helyi lakosság közötti jó viszony megtartása érdekében lakossági fórumok szervezése javasolt, illetve olyan helyi és megyei, illetve országos szintű szabályozási hátteret szükséges

biztosítani, ami támogatja a helyi lakosok érdekeinek figyelembevételét a megvalósuló turisztikai fejlesztések kapcsán.

A helyi energiaközösségek létrehozása érdekében helyi, megyei és országos szinten is támogatni szükséges ezek szabályozói megfelelését és az érintett települések függetlenedését a jelenlegi szolgáltatóktól.

5 JAVASLAT OLYAN KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI SZEMPONTÚ ELŐÍRÁSOKRA, FELTÉTELEKRE, INTÉZKEDÉSEKRE, AMELYEKET A TERV ÁLTAL BEFOLYÁSOLT MÁS TERVEKNÉL FIGYELEMBE KELL VENNI

A területfejlesztési koncepció amellett, hogy célrendszere Somogy megye következő évekre érvényes fejlesztési keretrendszerének sarokpontjait képezi, további stratégiai dokumentumokon keresztül is érvényesül: Átfogó, tematikus, területi és horizontális céljainak és az ezeket rendelt specifikus prioritásoknak meg kell jelennie a különböző megyei, térségi és települési fejlesztési/tervezési dokumentumokban (megyei és települési területfejlesztési programok; integrált településfejlesztési stratégiák, megyei területrendezési terv; települési településrendezési tervek; megyei/térségi/települési ágazati stratégiák, tervek és koncepciók; stb.), a koncepció céljaihoz illeszkedő, azokat kibontó és adott tervezési szintre adaptáló intézkedések útján. Kiemelt környezeti szempontok, amelyeket a koncepció által befolyásolt más terveknél figyelembe kell venni:

- A koncepcióban rögzített térhasználati elveket követni kell, ötvözve a célrendszer erőforrások fenntartható kiaknázását célzó átfogó céljából és ugyanerre irányuló horizontális céljából eredeztethető fenntarthatósági követelményekkel. Elengedhetetlen, hogy minden jövőbeni fejlesztésben a környezettudatosság és környezeti fenntarthatóság első helyen és következetesen érvényesítendő szempont legyen.
- ~~Nem lehet cél a Somogy megyei tömegturizmus erősítése. Helyi értékekre koncentráló és a környezetet nem terhelő, vagy a káros hatásokat kompenzáló, bevonás alapú zöld, öko- és slow-turisztikai szolgáltatások preferálandók.~~
- Nem lehet cél a Somogy megyei tömegturizmus erősítése. Helyi értékekre koncentráló és a környezetet nem terhelő, az ökológiai fenntarthatóságot biztosító, vagy a káros hatásokat lehetőség szerint minimalizáló, bevonás alapú zöld, öko- és slow-turisztikai szolgáltatások és attrakciók fejlesztése preferálandó.”
- Gazdaság-élénkítő beavatkozások tervezésénél előnyben kell részesíteni a környezettudatos tevékenységeket (körforgásos gazdasági alapelveknek megfelelő tevékenységek, jövőcentrikus ágazatok fejlesztései), és el kell kerülni védett természeti területek és közvetlen környezetük bolygatását, vagy természeti területek művelés alá vonását.
- Környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos szemléletformálás szükséges a megyében lakók környezettudatos magatartással és életmóddal kapcsolatos szemléletváltása, viselkedésének megváltoztatása érdekében. Ennek minden lehetséges módját alkalmazni kell, akár oktatási/képzési tevékenységek során, akár közösségi programokba illesztve, akár pedig a támogatáspolitika során kiválasztási szempontként, vagy kötelező elemként alkalmazva.
- Az épített környezet, településkép értékeinek megőrzése érdekében új épületek megvalósítása, vagy meglévők funkcióbővítő átalakítása esetén a településképet védő feltételrendszer kialakítása javasolt. A településeken élők életminőségének javítását elősegítő zöldterület-fejlesztéseknek célszerű prioritást biztosítani.
- A környezeti zajnak való kitettség csökkentése érdekében egységes szabályozás kidolgozása javasolt az ipari és szabadidős zajforrások zajterhelésének megfelelő kontroll alatt tartása érdekében.

A turisztikai fejlesztések kapcsán javasolt a helyi, megyei és országos szintű szabályozásoknál, illetve releváns stratégiáknál, programoknál is figyelembe venni a helyi lakosság érdekeinek minél hatékonyabb érvényesítését, ami a jövőbeni konfliktusok elkerülése mellett kedvezően hat az érintett területek lakosságmegtartására és -vonzására is.

6 KÖRNYEZETI HATÁSOK MONITOROZÁSA

6.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozó monitorozási javaslatok értékelése

A vizsgált koncepció alaposan bemutatja a célrendszerének elemeit. A megvalósítás eszközei között a prioritások részletes kifejtés nélkül, és csak a kapcsolódó beavatkozások felsorolásával szerepelnek, és várhatóan majd a területfejlesztési programokban kerülnek részletes kifejtésre. A koncepció öt területi célt is megfogalmaz, azok tartalmát részletesen bemutatja, és területi lehatárolásukat a megyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységeket elkülönítő stratégiai térstruktúrában is rögzíti. Ugyanakkor ez mégsem tekinthető a tervezett beavatkozások területi fókuszálásának, hiszen maguk a beavatkozások nem a területi, hanem a tematikus célok mentén kerültek meghatározásra, azok nincsenek a területi célokhoz vagy a stratégiai térstruktúra elemeihez hozzárendelve.

A területfejlesztési programozás következő lépésekor, a területfejlesztési program kidolgozása során fontos, hogy a most hiányzó tartalmak meghatározásra kerüljenek. Így érhető el az országos szintű fejlesztési dokumentumokkal való minél teljesebb összhang, az alsóbb szintű dokumentumok minél hatékonyabb orientációja, a várhatóan jövőben is csak korlátozottan rendelkezésre álló fejlesztési források minél hatékonyabb koncentrációja és a környezeti/fenntarthatósági szempontok minél erősebb érvényesítése.

Mivel a vizsgált koncepció nem tartalmaz a megvalósítás során várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozó monitorozási intézkedéseket, vagy mérendő indikátorokat, ebben a fejezetben csak általános javaslatokat fűzünk a későbbi területfejlesztési program monitorozással foglalkozó részéhez:

- Lehetőleg minden prioritás esetében kerüljön meghatározásra egy-egy környezeti indikátor. Ha az adott prioritás szerteágazó beavatkozásainak környezeti hatásai nem mérhetők hatékonyan egy mutatóval, akkor egynél több indikátort is meg lehet határozni, de ezek számát célszerű összességében alacsonyan tartani. Az indikátorokhoz célértéket, ellenőrzési gyakoriságot, felelőst és – beavatkozás szükségessége esetén követendő - intézkedési tervet is meg kell fogalmazni.
- A környezetet potenciálisan negatív hatásokkal érintő gazdaságfejlesztési lépésekkel, a természeti területeket a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtt feltáró turisztikai és egyéb beavatkozásokkal, valamint a mezőgazdasági termelés bővítésével, intenzifikálásával járó intézkedésekkel szemben szigorú ökológiai feltételeket kell felállítani, a környezetállapotra gyakorolt hatásaikat pedig következetesen monitorozni kell. A természeti környezetben bekövetkezett általános (természetes és antropogén) folyamatoknak jó és érzékeny indikátora lehet a Natura 2000 területek jelölő fajainak és élőhelyeinek monitorozása.

6.2 Javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre

Tekintettel arra, hogy a koncepció legfőbb fejlesztési ambíciói (a gazdasági-foglalkoztatási helyzet javítása, az erőforrások célszerű kiaknázása és a területi társadalmi-gazdasági különbségek célzott csökkentése) elkerülhetetlenül olyan beavatkozásokat is megalapoznak, amelyek valamely környezetvédelmi szemponttal ütköznek, javasoljuk, hogy a környezeti hatások monitorozásának

eredményeiről a Megyei Közgyűlés legalább évente kapjon tájékoztatást, kiegészítve a tapasztalható problémákat orvosló beavatkozásokra vonatkozó szakértői javaslattal.

A koncepció stratégiai környezetét vizsgálva látható, hogy különösen sok a 2020-ban lejáró felsőbb szintű szakpolitikai dokumentum, mivel ezek jelentős része a 2014-2020-as Európai Uniós finanszírozási időszakhoz igazítva készült. A lejáró dokumentumok kisebb része jelenleg aktualizálás alatt áll, más része pedig a következő 1-2 évben kerül várhatóan aktualizálásra. Ezt az időszakot követően célszerű lesz a területfejlesztési koncepció időközi aktualizálása, annak érdekében, hogy biztosan illeszkedjék a 2021-2027-es időszakra érvényes nemzeti stratégiai keretekhez.

7 KÖZÉRTHETŐ ÖSSZEFOGLALÓ

Jelen hatásvizsgálat célja Somogy megye 2021-2027 közötti időszakra tervezett területfejlesztési koncepciója várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásainak feltárása. A hatásvizsgálat nem végez önálló adatgyűjtést, hanem a rendelkezésre álló dokumentumok elemzésével, értékelésével, összefüggéseinek vizsgálatával azonosít várható hatásokat.

A koncepcióban rögzített átfogó, tematikus, területi és horizontális célok egyaránt szolgálják a megye környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú fejlesztését, a három terület egyensúlya példaértékű: A gazdasági fejlődést és foglalkoztatásnövelést környezetileg és társadalmilag fenntartható módon, az esélyegyenlőség és a hátrányos helyzetű lakosság felzárkóztatása mellett tervezi megvalósítani.

A koncepció célrendszere társadalmi és gazdasági szempontból összességében kedvező változásokat vetít előre a 2021-2027-es időszak során. A jövőkép megőrzendő értékként kezeli Somogy megye egyik legfőbb sajátosságát, a természeti környezetet, és átfogó, illetve horizontális céljai között is megfogalmaz kifejezetten az erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodást szolgáló irányt. Ugyanakkor a koncepció legfőbb fejlesztési ambíciói (a gazdasági-foglalkoztatási helyzet javítása, az erőforrások célszerű kiaknázása és a területi társadalmi-gazdasági különbségek célzott csökkentése) elkerülhetetlenül megalapoznak olyan beavatkozásokat is, amelyek valamely környezetvédelmi szemponttal ütköznek, hiszen a koncepció gazdaság-, közlekedés- és lakóterületi fejlesztéseinek elsődleges terepét és hatásviselőjét a természeti és épített környezet alkotja:

- Bár a koncepció tartalmazza a turisztikai fejlesztések esetében egyes attrakciók fenntarthatósági szempontoknak megfelelő fejlesztését, alapvetően továbbra is fontos gazdaság-élénkítési területként kezeli az akár nagyobb látogatótömeget is mozgósítani képes turizmust. Ezek a tevékenységek természetes élőhelyek túlzott igénybevétele esetén az ökológiai állapotot zavaró és érzékeny természeti területek környezetállapotát kockáztató hatással járnak.
- A turizmus mellett az erdőgazdálkodás és mezőgazdaság is egyértelmű erőssége Somogy megyének, és e területek a fejlesztési célrendszerben is hangsúlyosan szerepelnek. Potenciálisan ezek is környezetterhelő hatásokkal járhatnak (pl. vízhiányos területek túlzott kizsigerelése, karbonegyenleget rontó művelési módok, vegyszeres kezelés vagy természeti területek, élőhelyek művelésbe vonása).
- Jellemző konfliktus-forrást képez minden további gazdaság-élénkítő tevékenység, amely személy- vagy áruszállító járművek, illetve munkagépek használatával összefüggő, közlekedési eredetű légszennyezést okoz, új termelő kapacitások pontszerű szennyezés-kibocsátásával jár, vagy növeli a fosszilis energiahordozókból kielégítendő energia-felhasználást.
- A népesség növekedése, illetve az életszínvonal emelkedése potenciálisan növeli a kommunális eredetű környezetterhelést.

- Sok olyan intézkedés is szerepel a koncepcióban, amelyek új épületek megvalósításával, vagy meglévők funkcióbővítő átalakításával jár, így befolyásolja a településképet.
- A közlekedésfejlesztési alcélok között a szennyezés emelkedésével járó közút-fejlesztés is található.
- A turisztikai fejlesztések során elsősorban a már ittlévő és újonnan érkező szolgáltatók közötti verseny kialakulása várható a látogatókért és a munkaerőért. Emellett az új szolgáltatók a helyi lakossággal is konfliktusba kerülhetnek azok érdekeinek nem kellően körültekintő figyelme vétele esetén.
- A helyi körforgásos gazdasági struktúrák és energiaközösségek létrehozása konfliktust generálhat a területen már működő termelő és szolgáltató vállalatokkal a piaci átrendeződések miatt.

A területi hatásvizsgálatban megfogalmazzuk mindazokat a javaslatokat, amelyek megítélésünk szerint szükségesek a feltárt konfliktusok kezeléséhez, és a potenciálisan várható negatív környezeti, gazdasági és társadalmi hatások csökkentéséhez elkerüléséhez vagy ellentételezéséhez. Javaslatot teszünk új intézkedések beillesztésére, a terv által befolyásolt más terveknél figyelembe veendő szempontokra, valamint a környezeti hatások megfelelő monitorozására is.